

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204844

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ మామగ్రీవామనః

భీమప్రతిజ్ఞ

(అయిన కముల నాడికము)

గ్రంథకర్త:

కర్ణపాలెము కోదండరామయ్య.

విషయము ఈ క్రింది ప్రకారము:

భీమప్రతిజ్ఞ
 కర్ణపాలెము
 కోదండరామయ్య
 గ్రంథకర్త
 ప్రతిజ్ఞ
 పాఠము

ఈ కర్ణపాలెము పుష్పరావు, బ్రాహ్మణులైనట్లు, బెజవాడ.

ప్రతిజ్ఞ పాఠము: 1000 ప్రతులు.

బెజవాడ:

అంధ్ర గ్రంథాలయము ద్వారా (లిమిటెడ్) యందు
 క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రింపబడినది.

1928

ప్రచురణ సంకల్పము

[వెల. ర. 12]

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు

పురుషులు:—

ధర్మరాజు	ఘోష్కచుడు
భీముడు	దుర్యోధనుడు
అర్జునుడు *	కర్ణుడు
నకులుడు *	ద్రోణాచార్యులు
సహదేవుడు	అశ్వత్థామ
ధౌమ్యుడు *	శకుని *
అంజనేయుడు	నలకూబనుడు *
నారదుడు	మణిభూషణుడు *
గంధర్వులు *	బ్రహ్మ *

స్త్రీలు:—

ద్రౌపది

నటి.

* ఈ పాత్రములకు నడువవలసిన భాగము (portion) చూచు కొద్ది. ఈ పాత్రలు చాలవర కొక్కడే వేయవచ్చును. సదృశులను బట్టి మరొకరిని పాత్రముల గూడ వీలై ప్రదర్శనము విజ్ఞముగా కొన వలగును. కావున ప్రదర్శకులు హెచ్చుపాత్రలని సంకేతపడ నక్కరలేదు.

పండితాభిప్రాయము

భీమప్రతిజ్ఞయకు నాటకమును సాంగముగఁ దీలకొనినది. శైలిమృదువయి నాటక శ్రేష్ఠతలకు సుబోధమై యున్నది. భావిగానము తత్తదుచితశబ్దార్థ ప్రసంగాది భూయిష్టమై నమంజసముగా నున్నది.

10—7—1914.

పురాణం రామచంద్రశాస్త్రి,

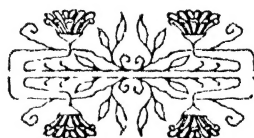
మక్త్యుల జమిందారుగారి ఆస్థాన పండితుడు,

IN MEMORY
OF
MY BELOVED FATHER
LATE
Karlapalem Kamiah Pantulu.

శ్రీశేషులైన గాప్రియదనవంశు

కర్లపాలెము కామయామాత్యుని

శ్రీశేషులము.

శా. శ్రీలక్ష్మీనతి సాంద్రభక్తిగోమతా • సేవింపుచుండగదగ
నీహిహూసతు లిద్దఱు దనను బల్ • నేస్తంబునగొల్వగా
హేలాదృష్టివరంపరల్ ముప్పగిపై • నేకాకృతి బర్వు నా
శ్రీలానీశలభ ర్త మి కొనఁగూడండ్రి! శాశ్వతానందము.

క వి జీ వి త ము

ఈ కవి అరువేలనియ్యోగ్రామ్యుడు. హరికవిగోత్రసంభవుడు. ఇంటిపేరు కర్లపాలెనునాడు. రెండో కామయ్య, కల్లి నర్సయ్య, భార్య రాజ్యలక్ష్మమ్మ. ఈ కవి హూణకము 1884 సంవత్సరమున జన్మించె. వీరన్నకమ్మల నలువురు, సోదరి రెండురు. వీరి కాపురము గుంటూరుమండలమునందలి బాపట్లతాలూకాలోని కర్లపాలె మును గ్రామము. వీరిది విద్యార్థివిసాంపుదాయము. కృష్ణామండలమునందలి కయ్యలూరు తాలూకాలో చేరిన పదాలి గ్రామమునందు శ్రీ జగన్నాథస్వామివారి దేవాలయము ప్రసిద్ధించి నవాబునికామద్రోలాగారివలన ఆగ్రామ ముస్లామీవారికి లోకీకరగాసంపాదించిన “కర్లపాలెమునారాయణసోమయాజి” అను శ్రీ పరమహంసపరిగ్రాచకాచార్యవర్య శ్రీ పురుషోత్తమానందావహూత వీరివంశ బుల్లోనివారే. ఈ కవి యత్రాధియగు నరసింహయ్య గారు మంచికవి; కొన్నిగ్రంథములు రచించెను. ఇప్పుడు రిటైర్మెంతుకు నరిసింహాశ్రయ మొకటి కనుపించుచున్నది. తాతగారిగు రాయన్న గారు పండితుఁడును, వీరి పెదతండ్రి నరిసింహయ్యగారి కవియను, పండితుఁడును, వీరితండ్రి బుచ్చయ్యగారును కవియి. ఈ బుచ్చయ్యగారు వ్రాసిన పద్యమురసినవాడి మొకపత్రికలో ప్రచురిమైనది. ఇంతయే! ఈ కవివంశజులందరు మొత్తముమీదఁ జక్కనికవిత్వముఁ జెప్పవలయుండు సమర్థులు. ఇట్టి విద్యార్థివిసాంపుదాయమునందు జనించిన వీరికి గవిత్వశక్తిగలగుట యబ్బురము కాదు. ఈ కవి మొదట వ్రాసినది “కాం” యను చిన్నిపాత్రిక. ఇందు శ్రీలక్ష్మ వలయు నీతులు, భక్తియలు చక్కనివైరిని మధుఁముగా వ్రాసిఁ బరిచినది. ఇది చిరస్థా కాఖివారిచే పంకిరింపఁబడి, బాలికాపాఠశాలలయందు బుతనగ్రంథమై యవిరకాలమున నాడుగుముద్రితములంది చాల వ్యాప్తియై గౌరవము నందినది. వీర్ముట “భీరు ప్రగిడ్డ” యను నీ నాటకము రచించెను. ఇందలి వైరి పిక్కిలి మృదుడుధురము. పాకము బహిరింపఁబెట్టఁదగినవగు దాక్షాపాకము. పిక్కిలి సర్దుప్తమైన సరికపువా మునుతో కవిత్వధోండి గలది. పాత్రోపత్తియగు, రసప్రచారమున జక్కగఁబోషింపఁ బడినది. ప్రవర్తనానుకూలమగుచందలన మనోహరమగు పందలభిక్తి కలిగియున్నది. కుడువఁబోవువారలకుఁ గూరలరుచి యుటించునట్లు ఇందలి గుణగుణ విరుద్ధన మలి ప్రసంగ మగునని పాఠకులె ఇందలి మాధుర్యమును గ్రోలి యునందింపఁగల రని యింతటి తో విరమించెదము.

అంగలూరు,
15—4—1914. }

ఇట్లు,
శివ వేంకటకవులు.

{ అదివి సాంబశివరావు.
నందగిరి వేంకటస్వామిరావు. }

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా!

నాటకరచన కిదియే నాప్రసాధమోద్యమముగాన నిందు పెక్కు దోషములుండక మానవు. కావున నిందుగల దోషముల దోచివైపుబ్బి, సుగుణములు గలవని నాని గ్రహించి వన్న ధన్యజేయ సుజనాభి కం జలించి జేయుచుండు.

మచ్చేయోభిలాషులగు చదువరు లిందలి లోపముల దయతో నాకుఁ దెలియఁ బఱచినయెడల, వానిని పందనపుర్యకముగ నందఱి కొని కొత్తకూర్పునందు సమర్పించు కొనియెడ.

బెజవాడ, }
10—8—1911.

ఇట్లు నెలవీధి కుండలు,
కర్ణపాలెం, కోదండరామయ్య,
గ్రంథకర్త.

తృతీయముద్రణము.

ప్రథమముద్రణమును “సాగంధిం పహరిణ” మను పేరున ప్రచురించితిని. ద్వితీయముద్రణమును నెక్కువ మార్పులఁజేసి గ్రంథమును మును “భీమప్రతిజ్ఞ” యని మార్పిడిని. ఆప్రథమ లయిపోవుటచే నీ తృతీయముద్రణ మొనరించితిని. భీమ, ఘట త్కచ, అంజనేయుల పాత్రలు ధరించి ప్రజారంజకముగా ప్రసన్నులైన ప్రసిద్ధనటకలకు యోగ్యులగు సారిముగ పతకము లొసంగబడును. గ్రంథకర్తయొక్క వ్రాతమూల కమైన యనుమతి లేని ఏ నాటక శాలవారును ప్రదర్శింపగూడదు.

—గ్రంథకర్త.

శ్రీమహాభక్తి: గాథ

భీమ ప్రతిజ్ఞ

నాంది.

భూపాలు చే కల్వ దివిజుత్తే పల్ నుతింప గృహ
భూతి స్వభూత పాక సహాయ శిషింను వెన్నుండు మ
నేన కృష్ణ ప్రసాద బాగు పులై శిషి గృహబంధ నే
యే గానాదుల జాతి; జాతరు నటు మిమ్మిష్టార్థ
[సంధాయమై.

ఉ॥ కోరిమిఁజిగెల చనఁగికోమలికిం ద్రియము ఘటింపఁగాఁ
గోల సురాధిపాడ సతీఁధూర రణం బొనరించి మించి, యం
భోరుసా నే కృష్ణ పనఁగియు గొనఁబెచ్చి యెనుగని సత్యభా
మూమణుండు పోరు నసఁమాన శుభభ్యుదయాప్తి సభ్యులగా.

(సంస్కృతమునందు)

సూక్తి—సకల కలఁసరిపూర్ణు లగు సభాసదుల నానందం బేనాటక
ప్రదర్శనంబునం గలుగఁగలదు! (అలోచించి) ఏమీ, స్ఫురణకు
రాకున్నయి! నా యుద్ధాంగిని రావించియైన నాలోచించెదఁగాక!
—ప్రేయసీ! సర్వగ్రాహక రుమ్మ.

(తెగిపో “చచ్చుచుంట” నని క్షణి సేవఁబడును.)

ఏమీ, వచ్చుచుంటిసో పల్కాదు నింకను రా నాలసించెనే! భీ!
చేయఁబూనిన కార్యము నెఱవేరినఁగాని యాచువారు మఱియొక
కార్య మూహింపరుకదా!

చ॥ అవసరమెంతయో కలిగి । యాతురత్న సతి! రమ్మటన్న, దా
నవసర మించుకేని మనముందుఁ దలంపదు జ్ఞానశూన్యయై;
యవిదలు మూర్ఖత్వ మదిని । యోజనఁజేయ రకార్యకార్య
ముల్ భవఁ దమ పంతమే సఫలముంగనఁజూచెదరెట్టి వేళలఁ.

నటి—(ప్రవేశించి) నాథా । నా యాలస్యమునకు క్షమింప వేడెద.
నన్నుఁ బిలిచిన కారణం బెయ్యది?

సూత్ర—ప్రేయసీ! ఇప్పు డేదేని నవినయాపకంబొందు ప్రదర్శించి,
యీ సభాస్థుల మనంబులు రంజిలఁజేయ నెంచితి. కాని, యెది
ప్రదర్శింతునా యని యోజింపుచుంటి. కావున నీకుఁ నోచినచో
నొకదాని నెఱింగింపఁగోరెద.

నటి—నాథా! నామది నొక కోర్కె గలిగె. దాని నెఱ నేర్తు మంటి
రేని నీ సభ్యుల కామోదదాయకం బగునాటకంబొందు యోజించెద.

సూత్ర—సఖి! మున్నమిలెబోన్నతం డగు భీమసేనునంతటిమేటి
ద్రావిడ మనోభీష్టం బీడేర్పనెంచి, కడు నిఘమలఁ గుడిచియుండ,
నా యంతటివాఁ డెట్టులఁ దీర్చిగల్గు? ముం దెఱింగింతువేని యాలో
చించెద.

నటి—నాథా! ద్రావిడ మనోభీష్టం బీడేర్ప భీమసేనుండు కడు నిఘమలఁ
గుడిచెనా? ఆరేమ తా. నేమికోరె? భీముం డెట్టుల దానిఁ దీర్చె?

సూత్ర—సఖి! అదియంతయు విపులంబుగఁ దెలుపుట కిదియూ లెరుణము?
సదస్యు లిట్టి కాలయాపనమునకు సహింతురా? దాని నెఱుంగఁ
గోరుదేని భారతమునం జూడుము.

నటి—ఏమీ! భారతమున, నేపరవ్వంబున?

సూత్ర—ఆరణ్య పర్వంబున.

నటి—ఓహూ, సాగంధికముం దెచ్చియిచ్చిన కథయా?

సూత్ర—ఔను.

నటి—దీనికై యా మహాభారతముం దిలకింప నేల? ఆకథ రూపకంబు
గనే రచియింపఁబడి యున్నదికదా! దాని మీ రెఱుంగరా యేమి?

సూత్ర) — ఆ! నిజము. జ్ఞప్తికివచ్చినది. “భీమప్రతిజ్ఞ” కాదా? దాని రచించిన ప్రాజ్ఞాని పేరు స్ఫురణకు రాకున్నయది. (అలోచించి) ఆ!

మ॥ హరితాభిఖ్యమునీంద్రగోత్రజుడు, కామామాత్యనర్సాంబికా వరపుత్రుండును, కర్లపాలెకులు, డా! పస్తంబసూతుండు, సద్గురుపాదాబ్జమనోమిళిందుఁ డగు నా , కోదండరామాయ్యఁ డో తరుణీ! దాని రచించి మించెఁ గవితా , తత్త్వజ్ఞ తారా యనఁ.

నటి — నాథా! ఈనాటకమునే ప్రదర్శింపనగును. కాని యీకవి బాలుఁడే! బాలునికవిత్వము సభ్యులఁ దనియింపఁగలదా! వృథాశ్రమయగు నేమోయని సందియము. మీ రేమనియెదరు?

సూత్ర) — ప్రేయసీ! బాలుఁడనియా సందియము? ఏస్థలమున నేనిక్షేపమున్నదో యెవ్వఁడెఱుంగు? “బాలాదపి సుభాషిత” మ్మనున ట్టి బాలునికావ్యము ను గుణగ్రహణపారీణులగురసికశ్రేష్ఠులు ప్రశంసించియే తీరదురు. మఱియు వస్తుగుణవివేచనమునకుఁ బ్రాచీననూత్నభేదము లనవసరములు.

గీ॥ అనఘమతు లెందు గుణమున , కభిలషింతు

రంతియేకాక, ప్రాచీన , మద్ది, నూత్న

మిద్దియని యెంచఁబోవ, రఃసీనమైన

రత్నమును గావ్యమును నొక్క , రాశి యగుట.

అందు నిది పంచమవేద మనంబడు భారతమునందలి సుప్రసిద్ధమగుకథ. సఖి! యింక వృథాకాలయాపనముచే సదస్యుల యాగ్రహమునకుఁ బాతులమగుదుము. కావున నీవుచెప్పినట్లు నేటి కీ బాలకవి నాటకమునే ప్రదర్శించి సభ్యులకు విందుఁగొల్పుదము. మనోహరమగు నొక్క ఋతువర్ణనము సేయుము.

నటి — మంచిది.

చ॥ జలజములెల్ల భానుకర , జాలములకా వికసించె, దక్షిణా

నిలపుకుకంబు నీరజవనీభవగంధములం దెమల్చి పాం

భులకుఁ బ్రేమోదమిచ్చె; శ్రీమఁ , దూగిన పూరుషులు సతీమత
ల్లులు వనవాసమునలుప , లోలుపులైరి వసంత వేళలక.

సూత్ర—నటీ! నీగానమాధుర్య , నపర్యవణా నాచాదుర్యమునకును
సంతసించితి. (తరవగఁ జెవియున్) పేయసీ! అరణ్యవాసస్థళము
ను భరింపఁజాలక డస్సినమేనితో శ్రీమాపనయానమన్మకై చింతిం
చుచున్నట్లు సమీరికుమారుం డి నచ్చుచున్నవాడు. ఇంత మన
ము వెళ్ళుదము రమ్ము.

నటీ—సమీరికుమారుం డెన నేనొప్పున వసంతియుతునఁజ నము
నందలి మలయసమీరకిశోరమా డెను?

సూత్ర—కాదుకాదు, దుష్టచులియును శకుని ప్రేరణంబున నొనర్పం
బడిన మాయాద్యూతంబునఁ గలిగిన యుపమానంబుచేఁ బంచపాం
డవులు పది రెండేమలరణ్యవాసస్థళమున , పానవలసవచ్చె. సహజ
సాకుమారులగు నాపాంపనాదనులు దిష్ట డట్టి యరణ్యవాసధరం
బునఁ దూగుటంజేసె తనపను బన్న బుడఁ జెల్లియును సచ్చ
మాపవారణాసక్తుడై ధర్మహజానుజాం డగు భీమం డి చిను
డెంచుచున్నవాడు. కావున బోవుదము రమ్ము.

(నిష్క్రమింతుడు)

ఇది ప్రస్తావన.

శ్రీ హ య గ్గి వా య న మః ।

భీమ ప్రతిజ్ఞ.

ప్రథమాంకము.

రంగము - బడరికావనము.

(ప్రవేశము: భీముడు.)

భీము—

ఉ॥ అన్నయు, దమ్ములు సతియు, నారడిజెంది వనంబు నందు నా
వన్నలయట్లు బన్నముల, పాల్పడి రక్కట! భీమపార్శ్వలి
ట్లున్నతి దక్కి బేలలయి, యుండిరిపో, గహనప్రవాసమి
ల్లెన్నిదినంబులకొ సలుప నెంచెనా? హా! విధి, దుష్టబుద్ధియై.

“మనోభూషా హర్ష” మృనునట్లు మనస్సునకు సంతోషముగదా
భూషణము. కాని నా కిట్టి కష్టదినములలో సంతస మెట్లు కలు
గును?—ఈ వసంతసమయమున వనవిహార మొకింత హృదయా
హ్లాదముగలిగింపనోవు. కావున నన్నగారి సెలవుగైకొని యరిగెడఁ
గాక ।

(నిష్క్రమించును.)

(ప్ర)వేశము—ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవ ధౌమ్య శ్రావకులు)
 ధర్మ—తమ్మండ్రా! అటులనే చని సత్వరమున రమ్ము. అట జాగు
 నేయకుము.

భీము—చిత్తము. (గదయు నంబులపొదియు శంఖముఁగొనిపోవుచుండ)
 శ్రావ—(భీమునిఁ జేసన్ననిలిపి ధర్మజఁగాంచి) మహాభాగా! నేడు
 తమ యనుజానివెంటఁ జని వనవిహరణోల్సినమునఁ బొల్లొనఁ
 గోరెద. కావున నాముద్దును జెల్లింపఁ బ్రార్థించెద.

ధర్మ—కాంతాలలామ! అటులనే చనివచ్చునుకాని, యొంటిగ భీముం
 జేగుచుండె. అతనివెంట నీవును జని, దైవప్రతికూలమున నేజే
 నాక దుర్ఘటకార్యము సంభవించిన మీ యువురు సిక్కిటు లొంద
 వలసినప్పునేమో యని సంశయ మగుచున్నయది. అదికాక మీర
 లిర్వురుజని నొకింత కాలహరణంబును గానోపు. నిరతము మనల
 నిర్మూలంప దుర్యోజనలసేయు దుర్యోధనుం డేపన్నుగడఁ బన్ని మన
 పైఁబడునోకదా! విడివడియున్న మన కేముప్పవచ్చునో! కావున
 మనము చీలియుండకుంట శ్రేయోదాయకము.

భీము—అగ్రజా! ఏల మీ రిత్తైజంగున సంశయాస్పదులైనై పల్కెదరు?
 ఈలేమ నావెంటవచ్చినఁ గావాడుకొని రాజాలనా?

మ|| నరనాథాగ్నిశే! మీయనుజ్ఞయయినన్ | నాకెద్ది దుస్సాధ్యమీ
 ధరణి నన్నొక దుర్బలాత్మునికియన్, దారెంచి దైవస్యంబు నీ
 కరణి బూనఁగనెల? యొక్కగుడి మ్రింగఁగన్ శక్తుఁడైనట్టియే
 నరుఁడైనన్ వెఱపందనేర్చునె లేదం, తల్లింగమున్ మ్రింగఁగన్,
 అదియునుంగాక,

మ|| ఉన్నది తెల్పదగ్గిను మ, పాపజ్వలకీర్తివిశాల | నిన్ను నేఁ
 గన్న మదిగ భయంపడుదు, గాని మరొక్కనిఁ గాంచి భీమనేఁ

గన్నదిలేకు స్వప్నమును • గాంచెడు పట్టుననైన; నిక్కువం
బెన్నటికైన తాతికిల • నేర్పడునే గిలిగింత లెంతయుకా.
మఱియు,

మ॥ కురురాజుంగని మీరలెంతయు మదిఁగొండంతగా నెంచి యా
నరనాథాధముదౌష్ట్యముదలఁచి యున్నా! భీతిమై మీర లీ
కరణం బల్కఁగనేల? యాతనికిఁగాఁగఁ దోడు గంధర్వ!
న్నరు లేతేరిన నే నెదుర్కొని రయానం బర్చు లెత్తింపనే?
కావున సందియం బుడిగి యీకుండరదన మనోభీష్టం బీడేర్పఁ
బ్రార్థితులరు.

ధర్మ—భీమన్నా! నీ వంతటివాడవే యగుదువు. కాని,

చ॥ అరయఁగ నొక్కసందియము • నందెద నీహరిణాక్షికోరికల
నెరవ నశక్యమైనయవి • నిమది నెంచినయట్ల కాదు; భీ
కరతరయక్షరాక్షస సకాయములుండెడు నీవనంబునం
దరుణినిఁగూడి యొంటిమెయిఁదమ్ముడ! పోవుటకష్టసాధ్యమా.
మఱియు మన యర్జునుండుకూడ మత్సాన్నిధ్యమున లేకుండు
టయూ బొసంగె. కవలన్ననో బాలప్రాయులు. ఇట్టియెడనొంటిగ
నాడుదానింగొని నీవు చనుటయు, మేమిట మిమ్ము వీడియుండుట
యు సమంజసమా? కుర్వోధననిదుస్తంత్రంబులు నీ వెఱుంగవా?
కావున భీమసేనా! నీవివు డాంటిగ నేగుటయే లెస్స.

భీమ—అన్నయ్యా! మీరిట్లేల సంకోచించెదరు? సుయోధనుం డొకఁ
డననేల? త్రిమూర్తు లొక్కప్పుడి నెదిరించినను మీకులెక్కయా?
అదిగాక,

చ॥ అమరపురంబునుండి మన • యర్జునుఁ డిప్పుడె రాఁగలండుమా;
శమనకుమార! దుష్టగుణశాలి సుయోధనుఁ డిందు వచ్చుచో
నమితబలాఘ్యులైన కవ • లాతని వీచమడంచలేరె?—పా
పము గనుగాదె వల్లభుడు • పత్నియభీష్టము దీర్చకుండినకా.

ఇవి తమకు సంవేద్యంబై ! కావున,

గీ॥ కరుణతోడుత నీదంతిగమనకోర్కిఁ

దీర్ప సెలవిండు; వెరవేల ♦ ధీవిశాల !

కష్టములె నెచ్చునేనియుఁ , గడప మనకుఁ

దోడునీడగఁ గృష్ణుండు ♦ లేడె! యనఘ !

ఇపుడు మీకుఁ దోడుగ.

చ॥ ఉరుతర బాహువిక్రము ఘటోత్కచు నియ్యెడ నిల్పువాడ నే
మరకయె కొల్పునాతఁ డణుమాత్రము సంశయమందఁబోక; యీ
సరసిజవత్రిలోచనను • జయ్యన నావెనువెంట సంప నా
దర మలరార వేడెద నెదల గరుణింపు కృపాపయోనిధీ !

(అని పాదముల వ్రాలును.)

నకు—(ధర్మకా నుద్దేశించి) అన్నా ! సుగుణసంపన్నా !

చ॥ ధరఁగలరాజసత్తములఁ , దావకకీర్తి మహాప్రతాపముల్
మరమనముజ్జ్వలంబులు, ప్రభంజనపుత్రుని బాహువిక్రము
స్ఫురణ దిగంతవిశ్రుతము, • పూజ్యుండు ఫల్గునుడెన్న నాజిలోఁ
బురహుగెల్పి పాశుపతముఁ గొనఁజాలిన శౌర్యశాలియా.

మఱియుఁ బరమమిత్రుండును బాంధవుండును నగు వెన్నుండు
మనపాలంగలుగ మనకేటివెఱపు? భవదాజ్ఞబద్ధులై యొక్కింత
వెఱపుగలిగియుండుకు గాని లేకున్న మీసోదరు లేదుర్కొన నా
సుయోధనుం డన నెంత; వాని సైన్యమన నెంత? దేవగణంబులెల్ల
నొక్కుమ్మడి యెత్తివచ్చినను నీయనుజలం దొక్కఁజొక్కడ వారిం
బారఁదోల సమర్థుండు. అట్టియెడ శక్తిసామర్థ్యంబులఁ దలంపక
తొల్లి తలపోయునేల? కాదనక నొప్పదిం గొనిచన సెలవొ
సంగుడు.

సహ—అన్నయ్యా !

గీ॥ వెఱపుమెయి మాతృగర్భంబు ♦ జొరఁబడినను

కుదకు రాఁగలకష్టముల్ ♦ శౌలఁగఁగలవె ?

రామరాణ్యణియును, నలరాజు తొల్లి

తలఁపలేరైరె? విధివారిలుఁ , దొలఁగ నగునె?

ఇట్టి రహస్యంబులు తామెఱుంగనివికావు. రాజకార్యంబు
తెందున్నను రాక తప్పవుకదా! అదియునుంగాక,

గీ॥ ఎప్పటి కెయ్యది రాఁగల

దప్పటికది రాకయున్నె? , యనఘా! యెదియే

ముప్పు ఘటిల్లిన దాని

దప్పింపఁగ లేదె మీఁద , దైవం బెపుడు.

మన భీమన్నకూడ ద్రాపడిందోడ్కొని చన మిగులఁ గుతూహ
లాయుత్తచిత్తుండై యున్నటులఁగన్పట్టెడిని. కావునవారిరువురి ముద్దు
ను జెల్లింపఁదగును. ముమ్మాటి కిదియే నావిన్నపము.

ధర్మ— (సహదేవుని నక్కునఁ జేర్చుకొని) అనుజా! పిన్నవాఁడవయ్య
బుద్ధినిఁ బెద్దవాఁడవగుదువు నీవాడినది బహుదూరము యోజంపఁ
దగినది. కాని,

గీ॥ ఒంటరిగఁ గృష్ణ భీముని , వెంట నెట్లు

బంపనగుఁ ; బంపకుండినఁ , బడఁతి కినియుఁ

బంపఁగ నట నేమానొ చెప్పంగరాదు

తలఁపఁ గీడంచి మేలెంచ , వలయుఁగాదె?

కాంతారమునందు వైషమ్యదోషమున నీలేమి యే యలమటఁ
బొందునోకదా ! దైవము పగవారియెడఁ గలండు. ఏమిసేయుదు!

ధౌమ్య—పాండునందనా !

ఉ॥ ఇంతటి స్వల్పకార్యమున , కీచిటు చర్చ నొనర్చెదేల ? యీ

కాంతనుగూడి భీముడిదె , కానకునేగి విహారసౌఖ్యముల్

సంతసమందఁగాంచి సుమసంతతులగఁ ఫలకందమూలముల్

వింతగఁ గూర్చి మీకడకు , వేగమవచ్చెడుఁ గానఁ బంపుమా.

ధర్మ—విప్రీకలావతంసా ! మీరును నందుల కనుకూలముగఁ బలుకుట చే నా సంశయములెల్లఁ బటాపంచలైనవి. ఇంక మీ నుడువు వడుపున నడచుకొనుచున్నాఁడ. (భీముంజూచి.)

ఉ॥ తమ్మండ ! భీమనేన ! విను । ద్రౌపది నీవెనువెంటవచ్చు; నీ వెమ్మెయిఁజూచెదో; అబల ; యేమరియుండెడు నుమ్ము; ఘోరవ న్యమ్ములుగల్గు నీవనమఁనందునఁ, గంటికి రెప్పరీతి నీ కొమ్మను గాచికొమ్ము మరి । గొట్టునరమ్ములు మమ్ముఁజేరగఁ.

భీము—అన్నా ! అటులనే నడచుకొనియెడ.

ధర్మ—సత్వరమ మరలిరమ్ము.

భీము—చిత్తము.

ద్రౌప —అనిఘా ! సెలవుఁ గైకొనెడ.

ధర్మ—మంచిది. భీమునితోడ సతిజాగ్రత్తగ నుండుము. జాగుసేయ కుడు.

భీము—(నకులునిఁ జేసన్నఁబిలిచి చెవిలో నేదియోచెప్పి చేతిలోఁ జేయి వైచును.)

(భీమ ద్రౌపదులు నిష్క్రమింతురు.)

ధౌమ్య—పాండవాగ్రణీ ! నేనును బోయివచ్చెద.

ధర్మ—చిత్తము. (నమస్కరించును.)

ధౌమ్య—దీర్ఘాయుష్కాఢవ ! (నిష్క్రమించును.)

ధర్మ—(స్వగతము)

ఉ॥ మానినిఁగూడి తాఁజనియె । మారుతి ఘోరవనాంతదుర్గముల్ గానఁగ; నందు యక్ష సుర । గారుడ భేచర రాక్షసావళుల్ మానకయుందు; కృష్ణ యసఁమాన సురూప; మదిఁదలంప నీ మానాకొ ? విత్తమం దతివలం దనురాగము మెం డెవారికిఁ.

యక్ష కిన్నర గంధర్వ భేచర నిశాకరబింబములుల నైన సరకు నేయుని మహాసాగదర్యశాలిని యీ సాచాలి!

నీ॥ చంద్ర విలాసంబు ॥ సరకునేయక కేరు
ముదిత లేనగవు నెఱ్ఱుద్దుమొగము
కనకంబుఁ దరిఁజేరఁగొనదు సరియని
నాతి మైకాంతియు ॥ నాసికంబు
కువలయానందంబు ॥ గోట మీటఁగఁజాలు
నెరజాణ పిరుదులు ॥ నేత్రయుగము
సారంగ విభవంబు ॥ సారహీనము జేయు
చాన యానంబును ॥ వేణిభరము
ఆ విలాసంబు రూపంబు ॥ నా చొకాట
మా యెయారంబు, చెల్వం బయారె చూడ
మానివర్చుల కై నను ॥ మదిని వాంఛ
కలుగునన నింక నితరుల ॥ గాథలేల?

భీమనేనుం డాకనకాంగితోడ నిట వచ్చునందాక ననుమాన
మగుచున్నయది. ఏది తెరవు? (ప్రకాశముగ) నకులా! భీమ
కావదు లొంటరిగఁ జన నేదియో యనుమాన మగుచున్నయది.
వానికి సాయముగ నీవుం జన మేలయ్యెడినని తోచెడిని.

నకు—అన్నా! భవదాజ్ఞానుసారముగ వారిం గలయుబోఁగలను; కాని
తమ యనుజ్ఞవడసి చనుచున్నచిటి భీమన్న కనసన్నల నన్నుంజేరఁ
జీరి హస్తంబుబట్టి,

గీ॥ “నకుల! జాగ్రత! అన్నయున్నాఁడు సుమ్ము!
అన్నయున్నాఁడు జాగ్రత! యన్న” యనుచుఁ
బ్రేమమెయిఁ జేతఁ జేయిడి ॥ వెడలఁ గాన
దాని నిప్పుడు మదిలోన ॥ దలఁచుచుంటి.

మఱియు,

గీ॥ కువలయాధీశ! మనమోడఁ ॥ గోభవహ్నిఁ
ఘానె రారాజు; ప్రజ్వలింపుదురు దానిఁ

గర్జ శకుని దుశ్శాసనుల్ కరము మచ్చ
రమ్ము లనునట్టి సమిధలఁ గుర్మిమ్మరించి.

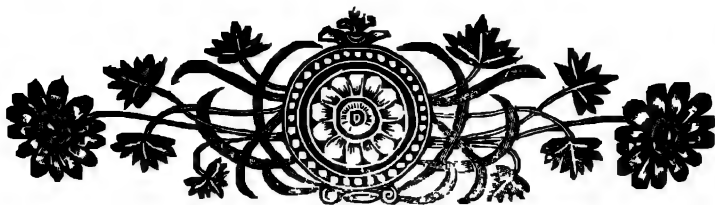
అట్లుగుట, కన్నుగల్గి మెలంగక మోసపోయి యావలఁ జింతించిన ప్రయోజనము లేదు. అనిలనందనుం డజేయుండని తామెరుంగనిది కాదు. వారి రాకకై మీరంతగ విచారింపఁబనిలేదు. సత్వరమ రాఁగలరు. కాక, యేదేనొక బెట్టిదంపు కార్యమయ్యెనేని యప్పుడ వారికై చననగుగాని యిప్పుడంతమాత్రము చనుట యుచితమని తలంప.

ధర్మ—సోదరా! నీవాడినదియు నాలోచనీయంబ. అట్టులనే కానిమ్ము చూతము. అన్నిటికిని దైవంబై కలఁడు.

(నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రథమాంకము

—

శ్రీ
హయగ్రీవాయ నమః

భీమ ప్రతిజ్ఞ

ద్వితీయాంకము

రంగము—వనవిహారము.

(ప్రవేశము—భీముడు శాసపతి)

భీము—(పై నిఁ జేయివైచి శాసపతితో నటునిటు దిరుగుచు) దుష్టక
రాజనందనీ !

నీ! కమనీయకమలినీ , కల్లోలవీధుల

నడయాడు హంసల , నడబెడంగు

బహువిధసుమపల్లవప్రకరంబుల

విలసిల్లు తరులతా , వితతిసాంపు

మకరందరస మాని , మత్తిలి విహరించు

నళికులంబుల రవంబుల చెలువము

పరిపక్వమాధుర్య , ఫలరసంబుల గోళిలు

రాచిల్లగముల పెంకారవళి సాబగు

గీ॥ పూరిగరచుచునుండ నా , మోల గాలి

వలనఁ జలియించు పండుటాకులకు బెడరి

కదువులై చను మృగశాబకముల మురువు

కనులండు సేయఁగాఁ , గాంచు మబల!

కాంతా ! ఇంతవరకీ వనరామణీయకముం జూచుచు వచ్చితిమి.

మతియు ననేక చిత్రవస్తువులఁ గాంచితిమి. కావున;

చి॥ అన్నులమిన్న ! అన్న వల ! దన్నను మానక, నన్ను శౌర్యసం
పన్నునిఁగూడి యీవనికి ! వచ్చితి వీవు విహారవాంఛమై;
సన్నుతినేయఁగాఁదగిన ! చాయలఁ జూచితి, వింక నీయెడఁ
గగ్నిన్ననఁ గోరుమీ మనము ! రంజిలఁజేసెడి వస్తువెద్దియే.

నావంటి ధీరునివెంట వచ్చి, వచ్చినట్టింటికి నూతకపోవుటచిత
ము కాదు. కావున నీయభీప్సితము వేగ వెలిబుచ్చుము. నీవుకోరిన
దెంతకష్టసాధ్యమైనను దప్పక నెరవేర్చువాఁడ.

ద్రౌప—ప్రాణేశ్వరా ! నాకోర్కెల పఫలమునేయ మీరకాక మరె
వ్వరుగలరు? కాని,

చ॥ అవనివలీంద్ర ! కోరు మని ! యంట కడుఁగులభంబు, దానిఁ దీ
ర్చవలసి వచ్చినంత నది ! పాయని సంకటమై యెసంగెడిఁ;
యువతుల కోర్కెలఁ దనుప ! నోపునె బ్రహ్మకునైనఁగాని, యో
పవనతనూజ ! యట్టియెడఁ ! బల్కుఁగ నేల మనుష్యమాతృలఁ.

మతియు,

గీ॥ భీరువైనను నగనమ ! ధీరుడైన

సారసాక్షుల చెంగట ! బీరములను

దఱచుఁ బల్కును తన్నుఁ దా ! నెఱుఁగకుండఁ

గదిసిరా మీఁదఁ జెందును ! గళవళంబు.

భీము—(కోపముతో) ఏని ! అట్టులనా !—

ద్రౌప—నాథా ! అనివార్యశౌర్యధున్యుల రగు మిమ్మనుటకాదు. వుడ
నిఁగల నామాన్యపురుషుల నడవడిఁ దెల్పితిని. కావున మీరు
వేటుగఁ దలంపక నన్ను మన్నింపవలయు. —

భీము—అహ ! పాంచాలీ ! ఏమంటివేమంటివి? అట్టులైన నావ్యతిస
నినుము,

చ॥ వనజభ్రంకు తా నెదిరి • వచ్చుచుగాక, పురాంతకుండు పో
రొనరుప నిల్పుఁగాక, వనజోదరుఁ డెచ్చుగ నిచ్చమచ్చరం
బున ననిసేయుఁగాక కడు • ముచ్చట నీదగుకోర్కె దీర్పకుం
డిన శమనాత్మజానుజాడఁనే, పవమానసుతుండనాదునే?

తావున నింకనైన నీసందియం బుడిగి యుండుము.

రా॥ ప—(విన్నంబోవుచు) కట్టా! జీవి తేశ్వరా! చంద్రవంశాభిచంద్రా!
రణరంగభీమ! మతిలేక ననిన మాటకై యిట్టి జెట్టిదంపు ప్రతినఁ
బూనుట న్యాయమా?

చ॥ అనిలతనూజ! యీ వనవిహారము చాలును; కోర్కెదీర్పుఁడి
యని మిము వేడికొంట మొద • లంట నెచాలును; దానిదీర్పుఁగా
జనుటయుఁ జాలు; నింక నిట • జాలును నిల్వఁగ; వచ్చినట్టి తో
వను గనఁ జాలు; జాలునిక • వందలు వేలును దెచ్చియిచ్చుటల్.
భీము—(చిలునగపుతో) పాంచాలరాజనందనీ! యేల నీవిట్లు కలవర
పడియెడు?

గీ॥ నాదు తెగువయు ధైర్యము • నాదుశౌర్య
మీ వెటింగియు నీట్లుల • నెంచ నగునె?
కోరు మెయ్యెదియేని నీ • కోర్కె దీర్తు
నిల నసాధ్యఁబు గలదె నా • తెద్దెయెన?
మతియు,

క॥ ఇచ్చెద నని యాయనిచో
పొచ్చగుపాతకము; పుడమి • నెగ్గగు; శూరుల్
చొచ్చెడు తో॥వయుఁ గా దది;
చెచ్చెర నీయిచ్చఁ దెలియఁ • జెప్పును యబలా!
ఆవంతయు సంశయింపక తక్షణ మడుగుము.

రా॥ ప—నాథా! నాకోర్కెలఁ దీర్ప మీరతాక మరెవ్వరు గలరు?
మొట్టమొదట నేను మీ వెంట వచ్చుటయే నాకు సకలసౌభాగ్యంబు

లబ్ధిన ల్లయ్యె. మరియు మీరిప్పుడు కోరుమనియన వలదనుట
సిరిరా మోకా లడ్డిడ చందంబుగదా! కాని యీకాన నిప్పుడిక్కడఁ
గోరఁదగినవస్తు వే మున్నయది? ఈవనమార్గంబున నాయెదఁదగులు
వస్తు తెద్దియేని నొకదానిఁ గాంచి ప్పడుగదా నావేడికోలు.
కావున మన మీవనమునం దింకను గనులపండువు సేయఁగల నద
ములును నగములును గొలఁతులును వాహినులునుంగల పొంతముల
తేగి యందందుఁగల చోద్యములఁ గనుఁగొందము.

భీము—మంచిది. లట్టులనే పోవుదము నడుపుము. (ఇరువురు కొంత
నడచి) సరసీరుహననా! ఈసరోవరముఁ గనుఁగొనుము.

సీ॥ పంకజాతమరందపాన లోలాభినీ

గానమాధుర్యంబు ॥ గాంచు మబల

జలజవత్రములపై ॥ నిలిచి యుయ్యెలలూగు

కలహంస పిండులఁ ॥ గాంచు మబల

నళినపరాగసంకలనఁ జందిరికసాంద్ర

కాంతు లీనుదిలంబు ॥ గాంచు మబల

ప్రతిబింబముల నిచ్చు ॥ ప్రవిమలతరచంద్ర

కాంతసోపానముల్ ॥ గాంచు మబల

తీరభూభాగసంసిత ॥ భూరుహముల

సంచు సుమసంతతులసౌంధ్య ॥ గాంచు మబల

కమరమకరాది జలజంతు ॥ కాండములను

గాంచుమీ! యిట్టిసరసులఁ ॥ గాంచ మబల.

అకన్పట్టునది చూచితివా?

చ॥ హృదయము నిర్మలామృతము ॥ నీక్షణముల్ జలజాతవత్రముల్
ముక మిడు హంసయానములు ॥ పోల్చుచు హాసము ఘనమొప్పు మే
నఁ దనరు పుష్పవాసనల ॥ నాథుని సాగరుఁ గూడు వాంఛమై
ఁగ్రుదతి నదీలలామ కడు ॥ సౌంధ్య జనింపఁగ నేగుచెంచడిగ.

ఇంకాక దెస చూతమురమ్ము. (ముందునకు వచ్చి) చూచితివా !

గీ॥ ఇందు గరుడులు, కిన్నరు లిందు, యక్షు
లిందు, గంధర్వులుందు లిం దిందు సిద్ధు,
లిందు సాధ్యులు, తపసు లింపొంద నిందు
నుందు, రయ్యవె వారల మందిరములు.

ద్రావిడ—అహా ! బాగు బాగు ! సరియైనది, (ఒకదెస చూచి)
చ॥ అవనివలెంద్ర ! అకసము నంటుచు వృక్షుల తావి తానముల్
నవవిధగుల్మసంతతులు నల్లడలం బాలుపొంద త్రవై
భవముగ నెన్న యీనగము నవర్తిలు నెట్టి పవిత్రనామ మీ
భువి గని దానిఁ దెల్పి మదిముచ్చట దీర్పగ మిమ్మువేడెదన్.

భీము—వనజాయతాక్షీ ! అదియూ !

గీ॥ నాని బలుతురు గంధమాదన మనంగ
వర్జనాతీతమై యది నవతిలు జగతిఁ
జలిమలయు మందరాద్రీయు న్వర్జనాతియుఁ
బోల; వది యెల్లమహిమల పుట్టినిల్లు.

మతియు,

గీ॥ భాగ్యభోగ్యంబులకు నెల్లఁ బట్టుకొమ్మ
పొదలు నోషధవితతికిఁ బుట్టినిల్లు
గరుడ సురసిద్ధ యక్ష కిం పురుషమాని
కోటి కీ భూధరేంద్రంబ యూటపట్టు.

తావున దానిఁ జూడఁగోరుదువేని బోదము రమ్ము.

(తిరువురు నిష్క్రమించి వేటొకప్రక్క ప్రవేశింతురు.)

భీము—జలజాక్షీ ! ఈగమనం గల వినోదంబులఁ గనుఁగొనుచు మన
మెంతదప్ర వచ్చితిమి ! ఏమి మన యవివేకము ! మననివాస మిక్క
డికిఁ బెక్కు యోజనము లుండఁ గలదు.

గీ॥ కాంత! భానుండు నడుమంటఁ గలఁడు కనుమ

ఈ నగవినోదసముదయ ! మెల్లజూడ

నేత్రములు వేయిగల్గిన ! గోత్రవైరి

కైన సాధ్యంబుగా దది ! యగున మనకు ?

కావున నీనగవినోదావలోకననిషచే మన మింక నిక్కడి
నొక్కింతతడ వుంటిమేని మనయిర్వూరిపైఁగల పేమౌతిశయంబున
నన్నగారు మనరాకకై యెంతయో తహతహ పడుచుండుగదా !
ఇంక మనము సత్వరమపోదము రమ్ము.

శ్రావణ—నాథా !

నీ॥ కరుణాలవాల ! మీ ! కతన నీనగముపైఁ

గల చోద్యములఁ గనఁ గలిగె నేడు

మీపుణ్యవశమున ! నీపుష్పనితలి ను

గంధ మాఘ్రాణింపఁ గలిగె నేడు

పాలుపొందు మీదయఁ గలకంఠశుకముఖ్య

కలరావముల వినఁ గలిగె నేడు

వరలు మీసంగతిఁ బరిపక్వ మధురస

ఫలవిలాసముఁ దిన ! గలిగె నేడు

మీకృపాదృష్టి నాపయి ! సోకియుంట

గంధమాదన సౌందర్య ! గరిమఁ గనడి

భాగ్య మబ్బంగనయ్యె నో ! భవ్యచరిత!

యెంతచూచిన సంతృప్తి ! యెసఁగదయ్యె.

భీము—నిశ్చయమే. కాని కాలాతీతమయ్యె, పోవుదము రమ్ము. (అని
ముందునకుఁ బనుచుండఁగా సాగంధికపుష్ప మొకటి యిరువురి
మధ్యను పడును. ఆపుష్పమును శ్రావణి చేత నెత్తి)

శ్రావణ—(తనలో) ఆహా! చూడఁగా నిది దివ్యసుమంబు తోఁచెడిని.
కానిచో నిట్టిగానము లీననకుఁ గలిగెనునా? ఏని యీసుమసాకు

మార్వము! (ప్రకాశముగా) నాథా! యీప్రసూనముం జూడుడు.
దీనిచక్కందన మనిర్వచనీయంబుగదా!

ఉ॥ కాంతిని బాలభానుప్రభఃగా దనిపించెను; నారభంబునగా
సంతయు నీకు గానము; వసుంధరయందునఁ; జూడఁ జూడఁగా
వంతగఁ దోచుచున్నది సవీనముగా, నిది భర్తనిబ్బితం
బంతయునాచుఁ దావిగను ॥ టబ్బుర మయ్యెగదా మనోహరా!
భీము—(ఆశ్చర్యముతో) పాంచాలీ! నీకీపుష్పం బెందుండి వచ్చె? మన
మిర్చురము జంటగ ను చనుచుంటిమిగదా! నే నెఱుంగకుండ నీకెట్లు
వచ్చె?

ద్రావ—నాథా! ఎట్టు లననేల? మన మిర్చురము వనవిహారోత్సృకత
నేతెంచితి మని యెఱింగి మామామ యగు గాడుపుత్రేడు,

క॥ చూడఁగఁ జనుదెంచుచుఁ దన

కోడలి కేదేని కాన్క ॥ గొనవలె నని, పూఁ

బోడుల కిష్టంబగు నీ

పైఁడి ననగా దెచ్చియిచ్చెఁ ॥ బవనతనూజా!

భీము—ఏమీ! వాయుభట్టారకుండు దీని నొసంగెనా? సంతోషము—
పోవుదము రమ్ము.

ద్రావ—ఇచ్చెఁ గాని,

గీ॥ నరవరా! హాటకాబ్జంబు ॥ నరయ మదినిఁ

గోర్కెలిగురొత్తై, నివ్విరి ॥ గొందునంచుఁ

దలఁప మున్నెవ్వరో దీనిఁ ॥ దల ధరించి

నట్టుగన్పట్టు దీని నేఁ ॥ బెట్టులెట్టు?

విరులపై విరిబొండ్ల కమితప్రీతి, కాని యొకరిచే ధరింపఁబడిన
ప్రసూనము లింకొకరు దాల్చి యోగ్యములు కావుగదా! కావున,

ఉ॥ ఇంతకు మున్ను నన్నుఁగని ॥ యింతిరా! నీమదిగల్గు కోర్కెల
త్యంతముదంబునగా చెలుపు ॥ మయ్యవి వైశమ లీర్తునంచు మీ

రెంతయుఁ బల్కియుంటి; రిపు ! డీకనకాంబుజముఁ గనుంగొనఁగ
సంతసమయ్యె; నిట్టి సుమఁ ♦ సంతతులఁ గొనితేరఁ గోరెడఁగ.

గీ॥ ఇట్టి కనకాంబుజరబు లె , యెడను గలవొ
యరసి, కొన్నిటిఁ గొనివచ్చి ! కరుణతోడ
నొనఁగి, నాముద్దు సెల్లింపుఁ ♦ డోశుభాంగ!
అడి తప్పరుగద పూజ్య ! లవనియందు. >

మీర లీవరముం బ్రసాదింపకున్న మీపాదమాన నేనిచ్చోటు
విడుచుదానఁగాను.

భీము—(ఆశ్చర్యమును జింతయుఁదోపఁ దనలో) ఇప్పు డిట్టిపుష్పంబు
లెక్కడనుండి తేగలను? వాగ్దత్త మొసంగితి ననికూడ నూచించు
చుండెనే? ఈకులుకులాడి పలుకులు నాచెవులకు ములుకులంబోలె
నాటఁదొడంగె—అన్నా ! పాండవాగ్రిణి!

గీ॥ “వలదు తమ్ముడ ! భీమన్న ! వలదు వలదు
మెలత్రతో నొంటి వనికేగ ♦ వల” డటంచుఁ
బెక్కురీతుల నాతోడఁ ♦ బ్రేమగమరఁ
దెలిపియుంటివి విననైలె; ♦ దెలిసెనిపుడు.

ఎన్నియో తెఱంగుల వలదని వారించినను జడుడనై పట్టువద
లక యీదుర్యోధనాత్మజను నేనిట్టి వనమున కేల వెంటఁబెట్టుకొని
వచ్చితిని? వచ్చితినిపో, నీ వెద్దికోని నెత్తునని మొందుగ నేల ప్రశ్నినఁ
దాల్చితిని!—భీ ! మందమలీ ! పెద్దలసుద్దులఁ బెడచెవినిడిన దోస
కారివి. నీవేల యలమటల ననుభవింపక పోకువు?—

దనసు నిది సమయముకాదని చెప్పి చూచెడఁగాక. (ప్రకాశ
ముగ) కాంతా ! సుమంబులఁ దెచ్చుట కిదియో తరుణము?

క॥ వనజాయతాక్తి ! కనుమీ

వనజాప్తుడు పశ్చిమాదిరి, బరివేష్టింపఁ

జనుచుండెఁ గనుము, దనుజులు

వనచరులున్ సంచరింప , వచ్చెద రిటకున్.

కాశ్రున మన మిప్పుడే చనకుంటిమేని మన కెట్టిబెట్టిదంపుమువ్వు
వాటిల్లునో యెటుంగరాదు.

గీ॥ అనుభగానట్టి సమయంబు లందు స్వల్ప

కార్యమైనను నెఱవేర్పఁ ల గానగు నొకా?

భోజనప్రియుడైనఁ దా ల బాజ్జనిండఁ

దిన్నతటి నొక్కకడియైనఁ , దినఁగలండ? ?

తరుణీ! తరుణముగానితఱ్ఱి గోచన నే నేమనఁగలను? పువ్వుం
బుల కేగెదనన్న,

గీ॥ కాననాంతరముల నొంటిగా లతాంగి!

యెటుల నిన్విడనాడి న నేగువాడఁ

బ్రాణపర్యంత మైనట్టి ల పనులనైన

మానహానికి నోర్వకు ల మానధనులు.

కాశ్రున,

ఉ॥ అన్నులమిన్న! కొన్ననల ల కై యట కేగెద నన్న నొంటిమై
నిన్నిట నిల్చుఁగావలయు ల నే నిట నిల్చెదనన్న నెవ్వ రా
కొన్నన లిందుఁ దెత్తు రటకున్ జన నెంచుట కిందునుంట కే
నన్నఁజెలుంగ నైతిఁ గద ల యాయెడఁదాల్చుఁగ విశ్వరూపమున్.

కాశ్రున నిప్పుడు మాయన్నయున్న యెడకరిగి నిన్నటించియీ
వేకువం జని సొగంధిశంబులఁ దేకున్న నీపు నామోముఁ జూడ
కుము, ఇది యెంతటివని ! ఇట్టి స్వల్పకార్యమున కీ విట్టులమౌఁఖ్య
ముఁబూనుట పాడిగాదు. జాగునేయక పోవుదము రమ్మ.

చావ—నాథా!

గీ॥ బలపరాక్రమ సంపద ల వెలసినట్టి

ధీరవరు నిన్ను నావంటి లెఱవ కోర

భీరునిబలె నీరీతి | భీతిఁజెంది

పల్కుచుండుట చిత్రమా | బవనతనయ !

న వల దన్నను బట్టువదలక,

గీ॥ కోరు మెద్రేని, దానిఁ జే | కూర్తు నిపుడె

కూర్పకున్న యుధిష్ఠిరు | కూర్చిసోద

రుండ నేగాను వాతాత్మ | జుండఁగా న

టంచుఁ బల్కిన మాట లేమయ్యెనొక్కో?

నే నింతగ మిమ్ము నరికట్టుటకు,

గీ॥ పాండవాగ్రజు లుండెడి | పనికి నేగి

" అన్న! కనకాంబుజంబు లీ | యతివ కోరె

దెత్తు" నన వలదనక తాఁ | దేబనుచున?

చూడనిది కొనసాగని | జాడకాదె?

అకారణమున మిన్నింతగఁ గోరుచుంటి. ఐనను ప్రేమాతి
రేకంబున వెనుకముందు లారయక యిచ్చవచ్చినటుల విచ్చల
విడిగఁ బల్కువేళలు వేరు, ఈవేళలువేరు. (అని చింతతోఁ దల
వంచుకొనును.)

భీము—పూఁబోఁడీ! నీ వీతీరున నాడఁజెల్లునా? ఈఘోరాటవీమధ్యం
బున నిన్నొంటిగ నిల్పించన నిక్కముగ నే నపకీర్తిపాలగుదును. లేక
నిను వెంటఁగొనిపోవుదునేనియటతప్పకముప్పువాటిల్లును. ముందుకుఁ
బోయిన నూయియు, వెనుకకుఁబోయిన గోయియు, నయ్యెగదా!
నీవాక్కింతయైన యోజింపవేమి? నీయట్టిసాధ్య యిట్టి యవివేక
బుద్ధిఁ దలంచుట కేవలము దైవయోగమని తోఁచెడిని. ఇంచుకేని
యు నీపట్టినపట్టు వీడకుంటివి. ముం దేనికానున్నదోకదా!

కౌరవ—నాథా! మిక్కిటమగునానఁ జిక్కించి చిక్కింపకుడు,

భీము—(రిచ్చవడుచు తనలో) అహ!

ఉ॥ పట్టినపట్టు నీదుప్పదు ॥ పట్టి యిక్కడ విడనాడబోవ; దీ
పట్టునఁ గార్యసాధనపు ॥ ఫక్కిగనుంగొన దుర్లుటంబు; హా
యెట్టి విపత్సరంపరిల ॥ నీయెడఁజిక్కితి; శేనీసంతఁ వా
చెట్టులొ ధాత్రిపై ననుభవింపకతీరునె యెట్టివానికీ?
ఈతెటవ యభీప్సితం బీడేర్చెదననిన నే నొక్కరుండనగుట,

గీ॥ కాంతకడఁ గావలిగ నుండ ॥ గల్గునెవఁడు
దివ్యకుసుమంబు లిచటికిఁ ॥ దెచ్చునెవఁడు
కాంచనాబ్జంబు లెయ్యెడఁ ॥ గలవొ వాని
జాడలం దెప్పజాలెడి ॥ జనుఁ డెవండు?

దైవమా! యేలయీతీరునఁ బరీక్షించెదవు? అగ్రజా! నీ
మాట విననిదోన మిప్పు డనుభవించుచుంటిని. (అని చింతతో
నేలఁజూచుచుండ నొక దెసనుండి నారదుఁడు ప్రవేశించును.)

నార—(తనలో) ఆహా! బ్రహ్మమానసపుత్రుండనయ్యుఁ బ్రియం
బగు నాహారంబులేక యెన్నియో దినంబులనుండి నిత్యైకాకళీ
ప్రతంబు సల్పుచుంటిగదా! ఎందరిగిన నందుఁగల యెల్లవారును
"రా, రండి" యని మర్యాదగఁబలిచ్చి యెవ్వయో నాకివ్వములేని
షడ్రీసోపేతంబులగు నాహారంబు లొసంగుదురు. కాని వానిపై
నాకెంతమాత్రము నిష్టఁడను. కలహభోజనుండ నని పేరువడి
యుంట నట్టిభోజన మెన్నఁడు దొఱకునాయని నామనం బువ్వి
భృగుఁఁడు. దానిపై మనోభీష్టదాయకంబగు వారినామస్కర
ణంబుఁ జేయుచు నెందేని నరిగెడఁగాక.

తోడిరాగము—రూపక తాళము.

దీనావనశిలా-ర-మానారీ హృదయశేల
గానలోల, కనకచేల, కరిరాఘ్నఖ భక్తపాల ॥దీనా॥
కారుణ్యమృతపూరా-శ్రీ-కౌస్తుభమణిమయహారా
మేరుధీర-దురితదూర-మహిరాంతస్థలవిహార ॥దీనా॥

(అని పాడుచు ముందునకువచ్చి)

ఇం దెవ్వరో యున్నట్టు లగుపట్టుచున్నయది. పోయి వారెవ్వరై యుందురో కనుగొనదగినది! (భీమునివైపున కరుగుచుండ)

భీము—ఈ ఘోరాటవీమధ్యంబునఁ దారణనామవశనంబు వివచచ్చు చున్నయది. వారెవ్వరై యుందురు? (దిక్కులు పరికించి నారదుఁ గాంచి యెదురేగి) బ్రహ్మమానసపుత్త్రా! నమస్కారము.

నార—కల్యాణము!

ద్రావిడ—త్రావిడకల్యాణము! నమస్కారము.

నార—దీర్ఘసుమంగలీభవ! దీర్ఘాయురస్తు! మనోవాంఛా ఫలసిద్ధి రస్తు! (స్వగతము) ఇప్పుడు నాకుఁ గొన్ని శుభశకునంబులు కనిపించు చున్నయవి. వానింబట్టిచూడ మనస్సతోభీష్మసిద్ధి యచిరకాలంబునఁ గలిగెడునని తోచెడిని. (ప్ర)కాశముగ) భీమసేనా! కాంతాసమేతుం డవై కాంతారముల కేతెంచి యిందలి వింతలఁగాంచి యత్యంత సంతోషంబు గల్గియుండుటకు మారుగ నీవదనాబ్జంబు శోభదరిగి యుండుటకు గతంబేమి?

భీము—మానిచందా! యేమనిపలుకువాడ!

ఉ॥ మానికులావతంస! విను ॥ మానినిగ్రూడి విహారవాంఛ నీ

కానకువచ్చి యీరుచిర ॥ గాత్రీకి నొక్క వరం బొసంగితి;

నార—శౌర్యధనుండవగు నీ వీకురంగనయనకు వరంబొసంగుట యుచి తమేకదా! తరువాత?

భీము—దానికి నిప్పు డీముగుద ॥ తప్పక తెమ్మనె నిట్టి సూనముల్;

నార—నీవంటివాడు పరముం బ్రసాదింప నిదియూ యీ ముదిత కోరుట! తరువాత?

భీము—కాని, తదీయపుష్పతలి ॥ గల్లినచోటు లెటుంగ నియ్యెడ.

ఈపుష్పంబులున్న తెన్ను లరసెదనన్న నొక్కరుండనగుట నలల కడ నుండుటకును కమలంబుల కేగుటకును వీలు పడదయ్యె. ఎవరైన నొక్క రియ్యెడనున్న శిఖుమ నావిరులం దేజాలుదు.

కావున నోల్గిలోకవంధ్య! కుసుమంబులఁ దెచ్చి యీకుసుమ
కోమలి ఊనంగి సంకోషఁబెట్టుట కెద్దియేని యుపాయంబొందు
ప్రసాదించి నన్ను ధన్యుజేయ వేఁడెద.

నార—(చిరునగవుతో) అట్టులనా? వ్యోధరా! నీకసాధ్యమగు కార్య
ముండునా? ఈ వనజాక్షిచెంతనుండుటకుఁ దగినవాని నొక్కని
నరయలేకుంటివా? లేదా నీకుమారుండగు ఘటోత్కచుండు?
నీకాతం డిప్పట్టున నెక్కుడు సాయపడఁగలఁడు. వానిరప్పించి యి
చ్చోనిలిపి, నీవ చని కనకకుసుమంబులం దెమ్ము. సకలలోకప్ర
ఖ్యాతిశౌర్యశాలివగు నీ కీకనకప్రసూనంబులఁ దెచ్చుటన నెంత?
ఈ పుణ్యశాలిని యగు పాంచాలీమనోభీష్టం బీడేర్పకుంటివేని
దుఃఖితయగు. అది నీకు సశుభాగమన హేతువు కానోవు.
కావున వానిందెచ్చి యీమచ్చైకంటిమిచ్చటం దీర్చుము. నీవేగఁజి
మార్గంబున నీకుందగినవాఁ డొక్కరుం డగుపడి యీ కనకప్రసూ
నంబు లున్నతెన్నఁ దెల్పఁగలండు. అనుమానంబుమాని వేగ చ
నుము. నేను పోయివచ్చెద.

భీము—చిత్తము. (నమస్కరించును.)

నార—(నిష్క్రమించును.)

భీము—(ఘోషది నుద్దేశించి ససంభ్రమముగ) పాంచాలరాజనందనీ!
నీ మనంబునం దించుకంతయు సుకోచింపకుము. ఇప్పుడే హైడిం
బుని రప్పించి యిటనిలిపి నేనచని ప్రసూనంబులఁ దెచ్చెద. కావునఁ
జెంతంబాసి సంతోషముగ నుండుము.

ఘోష—నాధా! మీ చెట్టబట్టిన నాకెట్టిచింతయు లేదు. అట్టులనే
కానిండు.

భీము—(కన్నులుమూసికొని) దేవానీకభయంకరాకారమూర్తీ! సము
దగ్గిశత్రుసంచయసమవర్తీ! ఘనబలౌద్ధండ విక్రమస్ఫూర్తీ!
ఘటోత్కచనామ నిశాచరచక్రీవర్తీ!

(తెరలో గంభీరానావములతో ఘటోత్కచుడు ప్రవేశించును)
ఘటో—(జా)పదీ భీములంజూచి వినయంబున) నమస్కరించుచు
న్నాడ. తండ్రి!

ఉ॥ ఎందులకీరు నన్ను మది • నెంచితిరో తమ కెట్టికార్య మీ
నందనునుండి కావలెనో • నవ్యసుధామధురోక్తిఁ దెల్పుడీ;
కొందలమంద భూపతులఁ • గొట్టుదుఁ బట్టుదు భూతకోటులకా
జందఱవందతొనటులఁ • జెందుదు మెందుగ దైత్యమండలికా.

మఱియు,

సీ॥ ఈరేడుభువనంబు • లెల్ల దల్లడమందఁ

జేయఁజాలుదు నట్ల • నేయుమన్న

కులగిరులెల్ల న • ల్లలనాడునట్టులఁ

జేయఁజాలుదు నట్ల • నేయుమన్న

గరుడ గంధర్వ కిన్నరుల గతాసులఁ

జేయఁజాలుదు నట్ల • నేయుమన్న

జలనిధులెల్లను • గలకజెందెడురీతిఁ

జేయఁజాలుదు నట్ల • నేయుమన్న

తే॥గీ నష్ట దిక్పాలకుల భవ • దంఘ్రివద్ద

ములను భయభక్తిఁ గేల్పోడ్చి • నిలుచు నటులఁ

జేయఁజాలుదు మీరట్ల • నేయుమన్న;

జనక ! వేవేగ మీయాన • వినఁగవలతు.

భీము—కుమారా ! వీరశేఖరా ! నిన్నుఁ బిల్చిన కారణముఁ దెల్పవ
వినము.

గీ॥ వనవిహారంబుఁ జేయుచు • వచ్చువేళ

వనజలోచన కొనఁగితి • వర మొకండు

దాని కియ్యడఁగోరె ని • ద్దానిఁ బోలు (అనిచూపుచు)

జలజములు కొన్ని తెమ్మించు • జలజనయాన.

అడిగినమాట తప్పుట పాడిగాడు. కావున నిట్టి ప్రసూనంబులం

దెచ్చి యిచ్చి యీప్రసవకోమలి కోరికం దీర్పవలయు.

ఘటో—జనకా! ఇదియేనా నే జేయవలసిన చెయ్యము? సెలవయ్యె

నేనిఁ దృటికాలంబునం దెచ్చి తమ కర్పించువాడ.

భీము—తండ్రీ! నీ ధైర్యస్థైర్యంబు లేనెఱుంగనివి కావు. నీయం దట్టి

సామర్థ్యము కలదు. కాని యీ యన్నులమిన్న నన్ను దెచ్చునికోరె.

కావున నేన పోయి యావిరులం దెచ్చువాడ. అంతవట్టు నీవు నీ

తల్లిం గాపాడుచుండుము.

ఘటో—తండ్రీ! మీయాజ్ఞ శిరసావహించెద.

భీము—పాంచాలీ! నీ కోరిన విరులిదే తెచ్చువాడ. నే వచ్చెడుదనుక

నీసుతుం డగు ఘటోత్కచుండు నిన్ను గాపాడుచుండు. కావున

సర్వభీగ నీ విం దుండుము. (అని మేను బుణుకును)

ద్రౌపద—నాథా! చిత్తము ఆలాగుననే పోయిరండు.

(భీముఁడు నిష్క్రమించును. యవనికజారును.)

రంగము—అన్యప్రదేశము.

(ప్ర)వేశము—ఒకపొదరింట నిద్రించు ద్రౌపదియు, దానిముందు భాగమున ఘటోత్కచుండును)

ఘటో—వన్యమృగయూథ భీషణ ఘోషణంబులు మితిమీరు చున్న యవి. ఈయమ కవి నిద్రాభంగముఁ గలిగించునేమో కదా?

ద్రౌపద—(త్రిభిపాటున లేచి) ఏమీ యీపాడుకల! మనము కలంచు చున్నయది. అయ్యో! నాప్రాణవిభుండు వలదని చాటిచెప్పినను విసవైతి. హా! నాకుండు కాననంబున కేగి తడవయ్యె. ఇంకను రాడయ్యె. ఈ నాస్వప్నఫల మెటులఁ బరిణమించునోగదా!

చ॥ వనమున కేల వచ్చితిని? • వచ్చితిఁబో, కనక ప్రసూన మీ కనులకు నేల కన్నడియె? • గన్పడెఁబో, తమి యేల కల్గె న

మృనమునఁ? గల్లెఁబోయలను మమ్ములఁ దెమ్మన నేల నాథుఁ? దెమ్మని వచియింతుఁబో, విభుఁడు ! నొనని నన్నిడి యేగె నేలొకా.

నాథా ! నామాట తోసివేయఁజాలక యొంటిగ వివినంబుల కరిగితివా?

గీ॥ అడవి నాప్రసూనమ్ము లే ! యెడను గలవా

అరయఁగల్గితో లేదొ భూవర ! మరేమి

కార్య మయ్యెనొ ? తెలియంగఁ ! గలమె ? నిజము

నుమ్ము “స్త్రీబుద్ధి ప్రళయాంత , క” మృనంగ.

విభుని వివినంబుల కంపి యెంత దురంతచింత నొందుచుంటి.
(ప్రవృత్తు నుద్దేశించి) కనకప్రసూనమా ! నీమూలమునఁగద నా
కిన్ని కడగండ్లు సంపాదించె.

ఉ॥ కోమలరూపముఁ బయినిఁ ! గోరికలూరెడి వన్నెచిన్నెలగా

హేమకురంగ మారఘుకులేశ్వరు మైధిలిఁ బాపినట్టు లీ

కోమలరూపముఁ బయినిఁ ! గోరికలూరెడి వన్నెచిన్నెలగా

హేమసుమంబ ! నాథు నను , నిల్లెడఁబాయఁగఁ జేసి తక్కటా !

నీవు నాకై యెందుండి వచ్చితివి? ఇది మాయయా, లేక
నాడు సీతారాముల నెడఁబాపిన కురంగమే యియ్యెడ మా యీ
జాయాపతుల నెడఁబాప నీవుష్వరూపంబుననవతరించెనా?—అయ్యో!
యెంతటిపాపిని! ఇచ్చటి తెఱంగెఱింగిన నాయుధిష్ఠిరమహారాజు
నాపై నలుకఁబూనకుండునా? నను నిందింపకుండునా? ఆహా!—
ఘటా!—అమ్మా! ఏల నీవీలీల విలపించెడు? నిర్వకృపరాకృముండగు
మజ్జనకుం డనపాయుండై యిందు సత్వరమ రాఁగలండు. భయం
పడవలదు. ఆ వీరశేఖరు నెవ్వారును మీరఁగల్గుదురా? అటుగాక
మరొక్కటియైనచో,

చ॥ పరమపతిప్రతాపిని! జీవం బను సంపదజెంతు గన్న నా
సరికొమరుండు గల్గఁ దమసాటిసలీమణిగ గొఱంతయే?

నరసుర నాగలోకముల • నాడు శరాహతిఁబట్టి త్వత్పదాం
బురుహసమీప శేశమునఁ • బొబ్బగ నిల్పఁగనేర్తు నమ్మరో!

కాపునశోకంబు మాని సంతోషంబుగ నుండుము తల్లీ!

దాస—(గద్గదికతో) అన్నా! అమితబలసంపన్నా!

గీ॥ సాటిచిలుకాండ్రలో నెల్ల • మేటి వనియు

నలఘుమాయాప్రవీణత • నమరి తనియు

శూరులం దెల్ల నసహాయ • శూరుండ వని

ఏంటి నే మున్ను దానిఁ గ • న్నొంటి నిపుడు.

చాలుఁ జాలు; నేకాక్షిణ్ణు మీజనకుండు వనికిం జన నిర్భీతిగ
నీ విట నుంటివి. ఇది ధర్మమా? సమధికశౌర్య సంపన్నుల రగు నమ
రధికుల నిటఁ గాపు వెట్టి నీజనకునివెంటఁ జనవలదా? అట్లుగాక నీవు

గీ॥ నీవు తెవ్వరులేని యీ • వనమునందుఁ

గోరమీసల మెల్లినైచి,కొంచు నిలిచి

హెచ్చు పౌరుషవాక్యములే • ముచ్చటించ

నేమికార్యంబు? రాత్రించఁ రేద్రచంద్రా!

అక్కడ మీజనకుండు శత్రుల బారిబడి నొచ్చినప్పట్ల నీవట
కరిగి నీతండ్రియభీష్మతంబు నెవ్వరెదవా యేమి? ఏమీ నీ శౌర్య
సంపద? హెచ్చుగ మెచ్చవచ్చు!

ఘటో—అట్లీ! ఇట్లు చింతగ గుండ నేల?

చ॥ పవనసుతుండు యుద్ధులన • వైరుల ఎఱబడి నొచ్చియుండినగా
బవలనె తారలక గనము? • భానుశకాంకులు త్రోవఁదప్పురో?
భువనములన్నియుఁ బాగులవో? గగనం బది బెగ్గడిల్లవో?
సవిత్వని వేడివెల్లు లిలఁ • జల్లనన్ను విలసిల్లఁ జెల్లవో?

అట్టి నాజనకుని సామాన్యమానవునిగా దలంచితివా? అమ్మా!
అయ్యెడఁ గొం డొక కార్య మయ్యె నని బట్టినగు నన్ను వ్యర్థునిగా
దలంచితివా! నుదీయపరాక్రమం బీ వెఱుంగవైతివి.

ఉ॥ కొట్టుదు నెల్లలోకములు ♦ గుక్కిటబట్టుదు సప్తనీరధుల్
పట్టుదు మూడుమూర్తుల నవగ్రహమండలి మండఁ జేయు దీ
పట్టిని, నన్ను, వృథునిగ ♦ భావమునందుఁ దలంచి తల్లి! నీ
విట్టులఁ గుండకమ్మ ధరణీశ్వరుఁ డెట్లు నకుంతలక్రియఁ .

జనని వగుట నీ వీ కరణి ననుఁ గారులాడినను గిరుకవహింపబోను.
ఇయ్యెడ నొకసేని కలదు. ఏమన,

గీ॥ పితృభక్తిఁ బుష్పమునైన యీ ♦ భీమసేనుఁ
డిచటఁ గాపుగ నన్నెట్టై ♦ నెటులఁ జనుదుఁ?
దండ్రియానతి మీర నందిదనున కగునె?
సామివరపుళ్ళ నాయంబు ♦ సమసిపోఁచె.

మఱియు, శౌర్యసంపన్నుఁడగును మానధనుండును నగు మాజనకునే
సూనంబులఁ దెచ్చుని వేడితివి. ఆయనయుఁ దానే కొనితెత్తు నని
చనియె. అట్టితఱి నేసాయపడంజన నాతండ్రికిఁ బ్రతిజ్ఞాధంగంబు
కదా! ఏల నీ వీ లీలఁ బలికెదవు? మజ్జనకుం డిప్పుడే విరులం గొని
విచ్చేయం గలండు. కా నఁ జింతం బాసి నెమ్మది వహింపుము, తల్లి!
కౌప—కుమారా! నీరాడినది నిక్కువమె, కాసి నా కిప్పు డనేకౌప
శకునంబులు గాన్పించుచున్నవి.

గీ॥ మిన్ను తిలక్షణిఁ బడినట్లు ♦ లున్న దెకట,
వామలోచన మదరెను ♦ పదిల కిదిట,
కనులఁ బాప్పుకణంబులు ♦ గ్రీమ్ము సకట,
కారణములేని చింత చేకూరు నకట.

ఇంతియకాక దుస్స్వప్నంబుఁగూడఁ గంటి. ఎద్ది యన ?

ఉ॥ ఇంతనరాని శౌర్యధనుఁ ♦ డిట్టి నిరాయుధుఁడై శరీరమం
దంతట గాయముల్ గలిగి, యక్కట! రక్తము గార ధైర్య మా
వంతయులేక దుర్బలుక్రియఁ గడుఁగుందుచు నిల్చినట్లు నా
కాంతునిఁ గాంచితిఁ గలను; ♦ కల్లె భయంబు మనంబునం దొగిఁ.

కుమారా! ఈకారణమున నిన్నిట్లుండునఁ గోరుచుంటి. నీ
మాటల నిఁక వివరణల, నిఘానకైన వివరణల,

ఘోష—తల్లీ! ఏల యిట్లు అగున భీతిలైదు? వనితలకు వామలోచన మదరిన శుభంబులు చేకూరు. కొత్తగ గాయములు గల్గిన విభుండు నిలిచినట్లులఁ గాటివేసి నామహనీయుండు సాగంధికములఁ జెచ్చి యిచ్చినట్లగు. నీ శకునంబులన్నియు మిన్నయైనవి. దానికై నీ నిసామంతయుఁ జింతింపకు.

గీ॥ అతివ తానెంత సంతోషముతో జెలంగఁ

బలికి నంతటి దోశ్యక్తి! ప్రిబలుచుండుఁ

గాన మనమున సంతోష! మూను మమ్మ

కమృసద్గుణవల్ల! నా! కన్నతల్లీ!

మతియు నందనందనుని కృపావిశేష బున నాపాండుసూనులు

దీర్ఘాయుష్కుంతులై యుందురు. తల్లీ!

ద్రాప—కుమారా! నీ వెటుల నచ్చబల్కినను నామదిగల దిగులు దీరకున్నయది. ఏమిసేయుదు?

ఘోష—తల్లీ! సద్గుణకల్పవల్లీ! నీ విచ్చో నొంటిగ నున్నకొలంది నీ మదిగల దిగు లధికమగుచునే యుండనోపు. అల్లదిగో, కనుం గొనుము.

శా॥ దేవా! పోయి మటంచు మొట్టలిడు నా! దేవాళి రక్షింపఁగా దేవారాతిసమూహమున్ దునిమి రక్షి రక్షయుక్తంబుగాఁ బోవం గాంచి త్రిలోకనాథుఁ డపరాంభోరాశితుణంబునన్ దోవం జూచెడు చక్రమట్ల దిననాథుం డిట్లు దోచున్ దివి.

ఇక్కడ నుండఁదగదు. ఇంక నాయుధిష్ఠిఁగుండున్నయెడ కరుగు నము. ఆయరద మారోహింపుము తల్లీ!

ద్రాప—తండీ! అటులనే సేసఁగని యాయజాతశత్రుని సమక్ష మున కరిగి యామహనీయునదగఁగనిద మెట్లు కన్గొందు? హత విధి! నా కెట్టి యవమానంబు సంఘటిల్లె జేయుచుంటివి!

(ఇరువురు రథము నెక్క నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ
హయగ్రీవాచ నమః

భీమ ప్రతిజ్ఞ

తృతీయాంకము

గంధమాదన పర్వతప్రాంతము
(ప్రవేశము - భీముడు)

భీము—(ప్రవేశించుచు)

మ! పరివక్త్రం బగు పండులకా దినెడి వ్యాఘ్రాచారమునకా జేరి వా
నరసంఘంబు స్వభావచాపలము గఱిన్వట్టంగ శాఖల్ నిరం
తరముగా జేతుల నూప, నొల్లని కపిత్థశ్రేణులకా దట్టమై
కరమాహ్లాదముఁగూర్చు చుండగద యీ కాంతార మెంతేనియుకా.
(కొంచెము ముందునకు నడిచి) ఇ సే! గంధమాదన పర్వతము.

సీ॥ నేరీరవర్యుండు • గావించె లంక భృ

మైశ్వర్యమగుట్టు • లలఘు శక్తి

నేరీరవర్యుండు • రావణాసురునిచే

స్వర్గమందిన సిగ్గు • బాయఁ జేసె

నేరీరవర్యుండు • భావించె మున్నీటి

బల్బలంబుగ దాట • వలసినంత

నేరీరవర్యుండు • చేవమై నక్షత్రము

జించి రావణ దీర్ఘ • చింత ముంచె

నేమహావీరునికా గల్గి ! రాముఁ డెల్ల
లోకముల దుఃఖరహితంబులుగ నొనర్చె
నట్టి పూజ్యుండు మానుమానుఁ ! డధిపతిండుఁ
గాదె యీ గిరిరాజంబుపైఁ దలిర్చు.

వేటొకవైపును జూచెదఁగాక ! (అని నిష్క్రమించును)
(వేటొక ప్రక్క మానుమంతుఁడు ప్రవేశించును.)

మాను—(తనలో)

క॥ తరణికుల చంద్రుఁడౌ రఘు

వరు సుచరిత్రంబు గానఁఫణిని సతముఁ గి

న్నరతతి పాడ వినుచు మే

స్మరించితి నే నమృతసింధు ! మగ్నుని మార్చి.

ఆకారణమునఁ జాలకాలము కడచినను తెలిసికొనలేకపోయి
తిని. (తలచికొని) ఏమి ఆశ్చర్యము! లోకమాత యగు సీతామహా
సాధ్వీకి నాయం దెట్టి యనుగ్రహ విశేషము కలదు?

చ॥ తనపతియౌ రఘూర్వుహుని ! ధారణికి మను పట్టభద్రునిగా
నొనరఁగఁ జేయువేళ, మొదలమొదలి విభుం డొక తారహారముగా
దనకు నొసంగ, దానిఁగొని ! నాయెడఁ గల్గిన ప్రేమపెంపునగా
వనచరముఖ్య వీరభటవిప్రము చూచుచు నుండ నా కిడగా.

(కుడిక న్నదగుట నభినయించి) సీతాదేవియొక్క యన్వేషణ
మునందు దక్షిణస్పందనమయ్యె. అప్పు డది శుభాగమన హేతు
వయ్యె. అదే క న్నిప్పు డదం చున్నయది. కాని త్వరగా నెందుల
కీజను. డట్టిమంగళము ననుభవించుట లేదు! (ఒక పెద్దధ్వని నాలకించి)

ఏమి యీ కులభూధరసంక్షోభముఁ గలిగించునట్టి యశనివిని
పాతసదృశ మగు సింహనాదము !

ఉ॥ నాదములన్నిటికా గబళానం బొనరింపఁ గురంగగర్భ ని

ర్భేద మొనర్పఁగా, మదకఁగేలుమదంబునుపగా, మృగేంద్రముగా

బాధితనిద్రగా నొనరుపంగ, సమర్థము గన్న దద్దిరా!

యే దెసనుండి వచ్చె నివు , డియ్యది? యెవ్వనిసింహనాదమా?

(దిక్కులు పరికించి) ఏమి కలవరము! ఏమి ఆశ్చర్యము! గొప్పది
యగు నీసింహనాదముచే సంక్షోభితవనచరయూధము యొక్క
భయచేష్టితము లెట్లున్నవో చూడుము.

సీ॥ భీతిమై నెమరులు , వృక్షశాఖల కెక్క

గమకించి ధరఁబడుఁ | గానకునికి

నం దందె విడివడ్డ | దగు కురంగయుగంబు

బెదరున నొండొంటి | వెదకు నందె

పరుగిడుచుండి యే , వక్త్రంబుఁ దెరచి పే

మనుజూచుఁ బ్రియురాలి | మదపుటేన్గు

నిదురించు వార్యక్ష | మదరిపాటున శిరం

బెత్తి యోజనసేయు | నించుకంత

ఇట్టి విపరీతకార్యంబు , లెవనికార

ణమునఁ గలిగె నీఘోరకాననములొన?—

(భీముని దూరమునఁ జూచి)

ఔర ! ఇంతటిగఁభీర | మైనమూర్తి

సత్యసంపదఁ గలుగు నీ | జనుఁ దెవండు?

ఉత్సేకముచేతఁ బ్రత్యక్షముగ శరీరముఁ దాల్చి యుద్భవించిన
విక్రమమో యనునట్టు లుండె. నాహృదయమునకుఁ జమత్కార
ము గలిగించునట్టి యింతటి బలాతిశయమును, సమరక్షిణిగాఁగొప్ప
యం దధిక పాండిత్యముగల యీగదయు, భ్రావిక్షేపముచేతనే
యతిభారమును వహించిన యీధనుస్సన్ను, గలిగిన యీపూరుషుం
డెవండు? మిక్కిలి కఠోరవృత్తి గల యీతనిచేతనే యీవనక్షోభము
గలిగిన ప్లేమాహించుచున్నాఁడ. కానివో నింతటిభయంకరాకార
మగు ప్రకృతి గలుగనేరదు.

(తెరలో)

భీము—ఓగంధమాదనసమీపచరు లగు వనచరులారా!

ఉ॥ తూరుపుదిక్కునంతః దన ♦ దోఃపటిమంబున గెల్చి కప్పముల్
సారెకుఁగొంచు నేనృపతి , సల్పె ధర్మ మును రాజసూయ మా
శూరివతంసుఁడౌ శమనసూనుని తమ్ముడ! భీముఁడ! మదం
బారఁగ హేమకంజులకై యిటు వచ్చితి జాడఁ దెల్పకే?

హను—(విని సంతోషించి) ఆహా ! వీడు వృకోదరుండు. సకల వీరా
గ్రాణి. ఉదగ్రబలముచే నిగ్రహింపబడిన బకాసురగర్వసామ్రాజ్య
సంవీతుండు. వజ్రతుల్యమైన తన మష్టిప్రహారములచే రాజసూ
యాధ్వరమునకు బశస్వరూపుం డగు మగధనాథుని వధించిన
మహావీరుండు. ఈభీము డు నాకు దృష్టిగోచర మగుటఁ జరకాలము
నుండి యిగిరిగవ్వారమందుండిన నాయునికి ఇట్టికి ఫలప్రదమై
నది. (కొంచెమాగి)—ఏమిఆశ్చర్యము ! మహావీరసంపన్నుఁడు.
శ్రమ యన నెఱుంగనివాఁడు. అతినిపాదవిక్షేపముచేఁ బ్రతిపదమునకు
శిలలు చూర్ణము లగుచున్న యవి; పిక్కల రాపిడిచే మార్గమునకిరు
పార్శ్వములఁగల వృక్షములు భగ్నము లగుచున్నయవి. ఇట్టి యు
ద్ధామగళిగల వాఁడైన శరీరమునందు స్వేదకణములు పుట్టుటలేదు;
సర్వసూర్పుల సైనిము విడుచుటలేదు, ఏమి యీతిని యమ్భుతగమన
క్రియ!—ఇం దాశ్చర్య మే మున్నది? ఇతని పుట్టువునకు వాయు
దేవుండుగదా కారణము ! మరియు నమానుష మగు నేదే నొక పరా
క్రమశక్తి లేనిచో మనుష్యసాధారణులకు దుఃప్రవేశ మగు నీవనము
జారుట కితం జెట్లునమద్దుం డగు ? నుత్తరలో నప్రకాశితస్వరూ
పుండనై కొంతాక కాల మీతనితో వినోదసంపాదనముఁ బొందుట
కీతని యాగమనమార్గ మరికట్టెదఁగాక! (అని తోచును బెంచి, ప్రోవ
కడ్డముగ నిడి మార్గమధ్యమందుఁ బరుండియుండును)

భీము—(ప్ర)వేశించుచు ఓ గంధమాదనచరు లగు వనచరులారా!

ఉ॥ తూరుపుదిక్కునంతః దన • దోపటిమంబున గెల్చి కప్పముల్
సారకుఁగొంచు నే నృపతి • సత్పథరక్ష మును రాజసూయ మా
శూరవతంసుఁడౌ శమన! సూసుని తన్నుఁడ! భీముఁడ౯ మిదం
బారఁగ హేమకంజములఁకై యిటు వచ్చి జాడఁ బెల్సరే?

(దూరముగ నున్న హనుమంతునిఁ జూచి) ఓరీ శాఖామృగమా!
ఎవ్వఁడవు నీవు? మార్గమొ చున్నాఁడవు? (తనలో) కదల బేయి!—పా
పము! ఈవృద్ధమర్కటము • దిమిచేఁ గదల నేరక యిట్లు పడియుండ
నోవు. వృద్ధత్వం బెట్టివాని నైన సంకటముల పాలేయును కదా!

నీ॥ అడుగుదమ్ముల కెప్పు • మడుగు లొత్తడుచాన
దరికిరమ్మని పిల్వఁ • దగవులాడు

అద్దుముద్దుగఁ బెంపఁ • బెద్దయైన సుతుండు
చేర రాఁగోన • జీదరవడు

ఆలోచనకు ఘనం • డని వచ్చు నెచ్చెలుల్
పిలిచిన విన నట్లు • తొలఁగుచుందు

అదియేమిరా యన • నర్భకుల్ సైతము
నీ మాట కా దంచు • నీరసింతు

గీ॥ ఏల యింకను జీవించె • నీతఁ డంచు

నీసడించుచుఁ బల్కుదు • రెల్లవారు

కట్ట, వార్ధక్యమా! నిన్ను • గాంచినట్టి

నరుని కడగండ్ల నుడువంగఁ • దరమె ధరణి?

(సమీపించి, బాగుగఁ బరికించి తనలో) ముదిమిగల దయ్య
నతిగంభీరముగ నున్నదే! (ప్ర)కాశముగ) శాఖామృగమా! ఎవ్వఁడవు
నీవు? మార్గ మరికట్టినాఁడవు.

చ॥ ననుఁ గనినంతనే భయము! న౯ బరతొగెడు ధీరసత్వముల్
కనుపకుచుండ నీమదినిఁ • గల్గదు భీతి యొకింత యేనియు

చనవదియేమి! నీననాజఁచాపలముగా విడనాడి ధీరతగా

వనచర! తోవ కడ్డముగ ల వాలము చాచుకయుంటి వద్దిరా!

హను—(తనను జూచికొని నవ్వి తనలో) ఆహా! నే నెంతవని చేసితిని!
దిగ్దృఢిదంతభగ్నసమర్థము లగు భుజపీఠములును, మేరుపర్వతముం
డీకొనఁజాలు దృఢతరవత్క్లులమును, త్రిలోకముల దహింపఁగల
తేజోరూపమును గల నేను క్షణములో నువసంహరించుకొని, భాగ్య
తృప్తిప్రథమికావలోకనవిధియం దెట్టి స్వరూపము గలవాఁడనైతిని?
—బాను.

గీ॥ ఇటుల నొనరింపనేని న లన్నితఁడు తెలిసి

కొని, విధేయుఁడై శౌర్యానుకూలము లగు

ధీరవచనంబులను బల్కు లనేరుచునాకా?

కాన, నా కిది యొప్పిదఁమాను గాదె?

భీము—ఏమి ఆశ్చర్యము!

గీ॥ ధాత్యిపై నవలోకనమాత్రమున నె

వడిఁ బలాయన మగుస్వభావంబు గల్గు

కపికులంబున నిట్టి దెక్కడను జూడ

నార! దీనికి గత మేమె లయరయరాదు.

ఈభూమియొక్క దివ్యమగు నొకానొక శక్తియై యుండునా?—

(విచారించి) కాదు కాదు. ఇతరమృగములయం దిట్టి విలక్షణ

మగు శక్తి కనుపించుటలేదు. ఇందునకుఁ గారణమేమై యుండును?

హను—(తనలో) అయ్యో!

గీ॥ విశ్రుతగుణముల ల వెలయు తేజోరూప

మువసంహరించి నే నుండనేర్తు

శక్తివిహీనమా ల సర్వావయవములు

గల్గిన దుర్దశ ల గాంచనేర్తు

బాష్పపూరంబులు ల ప్రవహించు లోచనం

బులతొడ నెట్టులో ల మెలఁగనేర్తు

హీనబలుండనై యటునటుఁ దిరుగాడ

నెఱుంగనట్లుల నటియింపనేర్తుఁ

గాని, యనుజుని నధికవిభ్యాతబలుని

భాగ్యవశమునఁ గాంచుట బాహుముగము

వేగ నాశ్లేషసుఖమంద బేగిరింప

నార! యిండుక పారింప బనేరనైతి.

అయ్యో! నాహృదయద్రోహిమ కల్పనా?— కాదు కాదు.

అటులఁగానిచో అజ్ఞాతపూర్వసంబంధము గల యీభీముఁడు నన్నుఁ గూర్చి యెటులఁబలుకునో తెలిసికొన వీలుండదు.

భీము—తిర్యగ్జంతువులలోఁ జేరినవాఁడైనను నీతండు నాహృదయము నాకర్షించి నాకు ముం దగుచున్నవాఁడు. ఈతని ధీరత్వంబునుబట్టి సాధారణకపిగాఁ దలఁపరాదు. కొంచెమేనియు భయములేక, విడువక, ప్రతిఘటించుచున్నవాఁడు. పరుగిడఁడు, తోవతొలఁగఁడు, నిలుచుండఁడు. ఏమియిద్భుతము! మరియుఁ బ్రతివచనమును బలుకువానివలెఁగూడ నున్నాఁడు. చూపులయందుఁ దిరస్కారము గన్పటించుచున్నవాఁడు.

హను—(సంగంభముతో భీమునిఁ జూచి) ఓయీ! నీ వెవ్వండవు?

ఈవన క్షోభము నీవలనఁ గలిగినదేనా?

భీము—అగును.

హను—ఎందుల కిటుల నాకులపటచెదవు? వనప్రవార మగు జంతు సమూహమంతయు నెంత భీతి జెందుచున్నదో చూడుము.

భీము—(తనలో) ఏమి యీవానరుని దౌష్ట్యము! (ప్రకాశముగ) యెన నీసంగంభ మేమి?

హను—ఈ యరణ్యములు ఫలద్రుమాదులచే మాకు వృత్తిని గల్పించుచున్నయవి. అందుచే వీనికి నితరులవలన బాధ కలిగినచో మేముచేక్షింపము,

భీము—ఉపేక్షింపక చేయున దేమి?

హను—అట్టులనా? అట్లయిన నీవు నావల్ల నియమింపఁబడఁగలవు.

భీము—ఏమీ! ఈవీరుని వానరుఁడా నియమించువాఁడు?

హను—(నవ్వి) నేను నీతిమార్గముచే నపరాధి వగు నిన్ను వారించు చుంటిని. దాని గుర్రెరుంగక పరుష యుగఁ బలుకు చుంటివి.

భీము—ఏమీ! శూరునివలె యుక్తిప్రయుక్తులచే నాతో సంభాషింప మొదలిడితివా?

హను—ఓయీ! మే మరణ్యసంచారులము. మాకు శౌర్య మెక్కడిది? (నవ్వి) నీవు,

ఉ॥ శూరుఁడవైతివేని ఘన ! శూరవతంసులు పెక్కురుందు రీ ధారుణి; వారిమోల భుజిదర్పముఁ జూపఁగ నొనుగాక; యో వీరశిరోమణి! సహజ ! భీరులు నిరతం బరణ్యసం చారులు నైన మాకడఁ గలనంబరుపంగ ఫలంబు గల్గునే?

కానిమ్ము! కడచిన దానికై కలహ మెందులకు? కాని మా జేశ మునకు వచ్చిన నీ వతిథిస్వరూపుండవు. కావున నీచేసిన తప్పు నొకసారి సహించితిమి.

భీము—(నవ్వి) ఓహో! మీరు చాల నేర్పరులుగ నున్నారు. మీ పర్యవసానవచన ము మూరూపముగఁ బరిణమించినదే!

హను—(తనలో) ముగిచిది. భరణికులప్రయోగముఁడ వగు నో వత్సా! మృదువచనములతో నేను వచించుచున్నను బ్రకృతిస్వరూప మగు ధైర్యమును విడనాడవైతివి. (ప్రకాశముగా) ఇట్టి వీరత్వము నీ కెక్కడిది?

భీము—ఎక్కడివా? నేను క్షత్రియుండను.

హను—అయ్యా! నీచేరేమి? ద్వితీయవర్ణప్రభువుడవైనట్లు జెప్పంబని లేదు. మహాభుజములును విశాలవక్షస్థలమును గల నీయాకారము వలననే తెలియవచ్చుచున్నది.

భీము—(స్వగతము) ఈ కోరితి చాల నేర్పరివలె నున్నాడు.

హను—ఓ శుభప్రదమే! నీ కులస్వరూపముల గుర్తెఱుంగుటకు నాకు నుత్సుక మొందుచున్నయది.

భీము—(తనలో) వీనికి నాకులస్వరూపములతో నేమిపని? ఐనను జెప్పిచూచెదగాక! (ప్రకాశముగా) అయ్యా! తమ రెఱుంగుదురా పౌరవకుల పారావార పాఞ్జాతుం డగు నజాతశత్రుం డను మహా రాజును ?

హను—(స్వగతము) కొంచెము తెలియనట్లే నటించెదను. (ప్రకాశముగా) అజాతశత్రుం డనువాఁ డెవఁడు ?

భీము—(రోషముతో, నవ్వి) ఎఱుంగవా ?

గీ॥ మహిని గలఁ డొండు నిఖలరాజ్యాకుట రత్న

కేరణ నీరాజితపదుండు, పరగుణుండు

నధిక విఖ్యాత శూరవ , రాగ్రజుండు

సత్యనిరతుండు ధర్మజుఁ డుత్సాహుండు.

ఆ మహనీయుండు నీ కెన్నడును శుక్రిగోచరము కాలేదా!

హను—(సవినయముగా, నిలుచుండి) ఆఁ తెలిసినది. తెలిసినది.

ఆయనయో? ఆయన యిప్పుడు శత్రువులచే నోటువడి, రాజ్య భ్రష్టుడై, యరణ్యములయం దధివసించుచున్నాఁ డని వినియు న్నాడను.

భీము—(తనలో) ఆహా! పాపము శమించుగాక! పాపము శమించుగాక! ఆ యా ప్రధితగుణములచే భువియం దెచ్చటనో ప్రభావము మఱుగుపడియుండి, కాంతారవాసమే యీతనికి జ్ఞాపకము రావలెనా? (ప్రకాశముగా) అయ్యా! నిజముగ సంగరరంగమందు శత్రువులచే నోటువడి రాజ్యచ్యుతుడైనచో హలిప్రసాదిత గదాశిక్షాదక్షుం డగు భీమునివలనను, దోర్ణాచార్యదత్తధను ర్విద్యాప్రాప్తిమ గల యర్జునునివలనను, పశ్చిమదక్షిణాంబుధితల

ప్రక్షిప్తప్రతాపులగు నకులసహదేవులవలనను బ్రయోజనమేమి ?
ఈకాంతారవాస మాకారణమువలనఁ గలిగినదికాదే — అగుఁ
గాక — తెలియఁదగినవారల కది తెలియఁగలదు.

హను — ఈవిషయమునఁ బొండప్రలయెడ నీ కింత పక్షపాత మెందులకు?

భీము — నా కొక్కనికే కాదు. మహాత్ములపట్ల సత్పురుషు లగువారల
కందటకు నుండును. ఈప్రకారముగఁ బ్రశ్నించు నీకే వారయందుఁ
బక్షపాత మున్న దని నే నుఁహించుచున్నవాఁడ.

హను — (స్వగతము) అది నిశ్చయమే. (ప్రకాశముగ) అయిన, వార
లలో నీ వొక్కడవా యే ?

భీము — ఈవిషయము దాఁప నేల ?

చ! అలయిక లేక యేజనుని ! హస్తము రాక్షస శిక్షణంబునం

దిలను సమర్థమైన దని ! యెల్లకు నాడ హిడింబ వక్షపుం

ఫలకమునం దొనర్చె, మును ! ప్రాభవమొప్పు బలప్రదర్శనం

బల, బలశాలి, భీముఁ డితఁ ! డంచు నెటుంగుము వానరాగ్రణి !

హను — అయ్యా! నీవు భీముఁడవా? చిన్నతనమున నీ యొనర్చిన వీరో
చితములైన వికృమజృంభితకార్యముల వినుచుంటిమి. అట్టి భీమ
నేనుఁడవు నీవేనా?

భీము — (నడచుటకుఁ బ్రయత్నించి) ఇప్పటికే కాలవారణ మైనది.
మార్గమున కడ్డముగ నీచాలము పొడవుగ నుంచఁబడియె. బలశా
లియగు నాంజనేయుండు తొల్లి వారధి నెటుల నతిక్రమించెనో
యటుల నే నిప్పుడు లంఘించి చనియెదఁగాక!

హను — (స్వగతము) లోకమునఁ దనశౌర్యమును సరిపోల్పుటయందు
నన్ను సాటిగఁ జెప్పఁచు నాయందుఁ దనకుఁ గల నిర్మలతర ప్రే
మను, గౌరవమును, గనఁబఱచెను. ఇతనితో నింకను సంభాషించి
తిరిగి ప్రతివచన మందెదఁగాక. (అని యాలోచనగలవానివలె
నవ్వును.)

భీము—నీముఖమునందు నవ్వు కనపడుచున్నది. దాని యభిప్రాయమునుగూడ వెల్లడిపఱచుము.

హను—ఏమియు లేదు.

భీము—లేదా? ఆకారరూపిత మగునది వచనమందు దాచెద వేల?

హను—అయినఁ జెప్పెద వినుము. (తిరస్కారముగ) హనుమంతుఁడను నొకానొకక్రోత్రియందు లోకమున కెందు కీ శౌర్యబిరుదాంకిత బహుమానములు. లోకహాస దుగ్ధారబాహుబలసంపన్నులును, త్రిభువనయశోవిశాలురును నగు రామాదులు నీకు శ్రుతిగోచరము కాలేదా? గుణలవములేని తిర్యగ్జంతువునెడ నెందుల కీ బహుమానము? గతానుగతికముగ లోక మిభాతిఁ బలుకుచుండుఁ గాఁబోలు!

భీము—(కోపముతో నవ్వి) నిశాచరగృహాత్థితము లగు నగ్నిజ్వాలలచే నెవ్వని బాహుబలము విఖ్యాతము నొందెనో అట్టి త్రిభువనైక వీరుని మోల నీలోకమునఁ గల వీరాగ్రేసరు లెట్టివారలు? ఓశాఖామృగమా! హనుమంతుం డన నెట్టివాఁడో నీకుఁ దెలియునా? సౌమిలీవక్షస్థలీశల్యాకర్షణశస్త్రకర్మయందుఁ గనుపఱచిన విక్రమప్రకృమము వినలేదా? నిప్పు డా మహామహాని గుణముల దెల్పెద వినుము. తెలిసినవానివలెఁ జెప్పుచున్నాఁడనేకాని యట్టి మహాత్ముని గుణములన్నియుఁ జెప్పటకు నే నెంతవాఁడను!

గీ॥ ఎవ్వఁ డిద్భుతబలదర్పః మెనఁగఁ గలనిఁ

గదిసి రాక్షసభట బలాఽకరణంబు

జేసి లంకేశు విస్మయఁ జేసె, నట్టి

హనుమమహిమంబు నన్నఁగా నగునె మనకు?

లోకత్రయవిఖ్యాతమును ప్రౌఢమును సద్భుతమును నగు నట్టి మహాత్కార్యము మరియెవ్వఁడు సేయంగలాడు?

హను—ఏమి, పాండవా, క్రోధిగదా! ఎందు కటుల నతిగౌరవముగ సంభాషించెదవు? జరాసంధాదిగాక్షసప్రధనమందు చాలనేర్పరివై

నట్టిసీపు వీరలయం దగ్రగణ్యుండవు. అట్టియెడ వనచరుండును, యోగ్యమగు స్తోత్రమున కనర్హుండునునగు నొకత్తుడైనానరునియందలి సుగుణములఁ దెల్పుట కే ననమర్హుండనని పలుకుట పౌరుషవంతుడవగు నీకుఁ దగునా?

భీము—(సకౌఠముగ) ఓరీ! ఏమి పలుకుచున్నాడవు? క్రోధి యని, త్తుడమర్కట మనియా? మత్సమక్షమం దిట్టిప్రమాదవచనంబులఁ బల్కెదవా? ఓరీ మూఢా!

గీ॥ తుల్యజాతుండవౌట సంస్తుతి యొనర్చు
దగుదు నీ; వటుగా కిట్లు లెగుడు నంచు
సధికమాషణ భాషణ ల మాచరింప
దొరకొనుదె? ఛీ! స్వజాత్యైకమాష! నీవు.

అమృతానీయుని నిందించుటకును, స్తోత్రముచేయుటకును, నీ వెం
తటివాడవు?

గీ॥ కాన గరికంధరముల నొక్కడనొ తిరిగి
మనెడు నీవేడ, లోకరక్షణ సమర
మైన బలసంపదనుగన్న యట్టి మహిత
గుణుడు మానుమానుఁ జేడ నో ల కపితచరిత్ర!

ఆసచ్చరితుండు వాయుభగవానునివలన జన్మమొందినవాడు. కేవలము జాతితోడ నీకు సమానుడుగాని క్రియలచేగాడు. అందుచే నీకుఁ దుల్యుడునుగాడు. కావున నీయొక్కనితో నమిప్రయోజనము? ఎవనికీ బాల్యమందే సూర్యబింబము ఫలప్రాయమయ్యెనో, ఎవనికీ సముద్రోల్లంఘనము పల్వలముదాటుట యాయెనో, ఎవనికీ కూరిరాక్షసభంజనము ద్రిమభంగసదృశమయ్యెనో అట్టి క్రోధి యొక్కడ, కాంతార దుష్టగ్రహము లగు లక్కుంగల క్రోధితులొక్కడ!—

హను—(సోపహసముగా) రాజపుత్రా! బాగుగఁజెప్పితివి. చాలనేర్పరివి. ప్రగల్భవంతుడవు. ఇట్లు పలికెడి నిన్నుండియే యాహను

మంతునికిఁ బ్రవంగత్వము సిద్ధించియుండనోవు. మాయం దేని కోవ మున్నది ?

భీమ — లేకేని; ఆమహావీరుం డింతమాత్రముచేతనే తిరస్కృతుం డగునా ? సీతాన్వేషణమందును గతుత్సవంశరత్నంబులగు రామ లక్ష్మణుల జీవదానమునందును, ఆమహామహాబాహులు దక్షిణోత్తరదిగంతంబులవఱకు వ్యాపించియుండలేదా ?—

హను—(తనలో) ఇతని భ్రాతృప్రేమ వర్ణనాతీతముగదా? నేఁ గొంచె ముచేసినను దానిం గొప్పగఁ బ్రశంసించుచున్నాఁడు. నేను సోద రుండ నని తెలిసిన, నిజముగ సంక్రమ మావజాలఁడు. యుద్ధిష్ఠిరు సంమకంటె నాయం దెక్కుడుప్రేమఁ గన్పఱచుచున్నవాఁడు— మరియు కఠినభాషణేంధనములచే నీతని కోపానలజ్వాల నిండుక ప్రిజ్వలింపఁ జేసెదఁగాక! (ప్రకాశముగ) ఎవని శరీరము జ్యోవా పృథివియొక్క నాస్తికత్వమును దెలియపఱచుచున్నదో, ఎవ్వని యుదరమునఁ బాతాళము కుభీరగర్భతుల్యముగ నుండెనో, ఎవ్వని చే నెల్లసముద్రములు లంఘింపఁబడెనో, అట్టి మహావీరుఁడు కోరితి యనికదా చెప్పుచున్నాఁడవు—ఇది నమ్మదగిన విష యమా? ఇట్టివాఁడు లోకమున నుండునా? ప్రపంచమునఁ జూడ నిది యొకకళంకముగ నున్నయది.—

భీమ—ఓయి! నీవు చార్వాకునింబలె నిర్వివేక హృదయుండ వగుచు న్నాఁడవు. దేవతలచే సైతము శ్లాఘ్యము లగు వాయునందనుని కథలయందు నీ వేహేతువుచే సందేహపడుచున్నాఁడవు ? చూడు ము. సముద్రము నాఁ డందిన భయకంఠము నిప్పటికిని దరంగ ఘోషములమూలము నఁ గన్పఱచుచున్నయది.

హను—(అక్షేపణగ) ఏమి నీ పమాణరహిత మగు నుపన్యాసము!

భీమ—అట్లనకుము. ప్రత్యక్షముగ నిర్ణయించుటకు శక్యముకాని దాని నిష్పక్షనుమానప్రమాణముచే నొకతృటికాలముననే చెప్పి నిను నమ్మించగలను.

హను—సరి. అట్లయిన సంగీకరించెద.

భీము—ఓయి! జలరాశిలంఘనసమయమున నామహానీయుండు గన్పట
చిన శరీరభారముచే భగ్గుమైన శిఖరము గల మహేంద్ర పర్వతము
దక్షిణదిక్కున నిప్పుడు సాక్ష్య మిచ్చుచుండలేదా?

హను—(తనలో) ఈ కుట్టుండు బాగుగఁబల్కెడిని. ఇదియు సంగీకరిం
పక తిరస్కరించి యడుగఁగలను. (ప్రకాశముగ) ఓ భీమసేన !
నీ విప్పుడు చెప్పినది నే నమ్ముజాల. ఇట్టివాఁడు హనుమంతుండే యని
నేను గౌరవించను.

భీము—ఎవ్వండ్రు నీవు ? ఎన్నఁడు విననట్టి సంభాషణముఁ జేయుచు
న్నాడవు. లంకాపట్టణమున గొప్పసాహసము గనుపటచినవాఁడు.
రక్షుఁపియూ రోదనస్వాధ్యాయ ప్రాణ వోపదేశ గురుండు; వీరా
గ్రోసరుండు. శూరుం డగు నక్షయు మర్దించి దశకంఠుని శోక
సంతప్తహృదయుం జేసినవాఁడు. అట్టి హనుమంతుం డెవ్వనిచే
సన్మానింపఁ బడఁడగఁడు ?

హను—ఓహూ! ఎన్నఁడు విననిది. అపూర్వము! తుచ్చుండగు నొకా
నొక రాక్షసశిశుమర్దనమా చేసినది? భీమసేనా! ఇదియేనా?
అక్షయుని రణరంగమున నుదగ్గముగ జయించినాఁ డని చెప్పితివి.
అంతమాత్రమున హనుమాననియం దెట్టి పరాక్రమ మంగీకరించి
తివి? — ఇంద్రజిత్తుకూడ నతనిచే నిర్జింపఁబడెనేని యట్టులఁ గొని
యాకుట తాతండు తగియేయుండును. కాని యింతమాత్రముచేతనా
యిట్టి పొగడికలు? కష్టము కష్టము—మీఁదుమిక్కిలి ఇంద్ర
జిత్తునిచే సంగరరంగమున నాఁడుదానివలె బంధీకృతుండైనవాఁడు.
అత్తతీ నాతని! శత్రుప్రవలనఁ గల్గిన పరిభవముకన్న మరణమే
మేలుగదా!

భీము—(సకోపాట్టహాసముగ) ఓ శాఖామృగమా ! జ్ఞానహీనుండ వగు
టచే నిజమగు ప్రోథత్వమును స్తోత్రముజేయక మీఁదుమిక్కిలి

వ్యతిరేక మగుదాని జ్ఞాపించుచుంటివి. జ్ఞానలవముగల్గిన నీ నీ
 రీరున వ్యతిరేకసంభాషణముచేయవు. ఒకే పక్షమున సంభా
 షించుచుంటివి. పెద్దలయెడ నీ విటులాడుట పాడిగాదు. మరియు,
 నోడుర్విదగ్ధా! హనుమంతుండు తన బంధనము తనంతః దాన
 యభినయించె. లేకున్న నూర్గు రింద్రజిత్తులు వచ్చినను హనుమం
 తుండు బద్ధుం డగునా ?

హను—బోనాను. నిజము గుర్రైటుంగనివా రిట్లే పలికెదరు. ఇంతకన్న
 లజ్జాకర మగు కార్యము హనుమంతునకు వేరొకటి కలదా? ఒక్క
 క్షణమున నిర్జరబృందముతోడ నిండుని జయించిన యింద్ర
 జిత్తుచే నాంజనేయుండు బందీకృతుం డయ్యెనుమా ! ఏల యనవ
 నరముగ దాని దాచెదవు ? ఇందునికంటె నాంజనేయుం డధి
 కుడా?

భీము—శత్రునిచే బలాత్కారముగ హనుమంతుండు బంధింపబడి
 నట్లు తలంచుచున్నాడవు. కాని యక్షయకుమారుని మాత్రము
 నిర్జించుట కొరునికి శక్యమగునా ?

హను—(నవ్వి) విభీషణానుగ్రహమున హనుమంతుండు బ్రతికె. విభీ
 షణనయసంభాషణయు రావణు నరికట్టె. లేకున్న సుతదోహి
 యగు హనుమంతుని జంపుట రావణునికెంత ? సహనమే లేకున్న
 జంభాసురాది దిష్టాల్గుర శిక్షించిన రావణుని చంద్రహాసము
 నహించియుండునా ?

భీము—(కోప మభినయించును.)

హను—(తనలో) ఇది యేమియాశ్చర్యము ! పండ్లు గీటింపుచున్నాడు.
 నేత్రములు రక్తిమ నొందుచున్నయవి. అధరము కొరుకు
 చున్నాడు. కపాలములు చెమ్మటపట్టుచున్నయవి. కనుబొమలు
 ముడివడు చున్నవి. ఈవికారము ముఖమందలి కోపారంభము
 చెప్పక చెప్పుచున్న యది. నాపైఁ బడునని యనుమాన మగు
 చున్నది. అయినను నదియుఁ జూచెదఁగాక.

భీము—(కోపముగ) ఓరీ! దుష్టమర్కటమా! లంకాపురీనివాసులగు
వీరభటులసారము బాగుగ గుర్రెఱింగిన బాహుబలము గల యా
మహావీరుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు, ఆట్టి మహావీర స్తవమునందు వినిన దంత
యు వ్యతిరేకముగ భాషించుచున్నాఁడవు. ఇట్టి విపరీతసంభాషణనే
యు నీవు మహాపాపివి. ఇట్టి నిన్ను మననీయఁడగదు. కావున నీవాల
ముంబట్టి గిరిగిరిదిప్పి నేలం గొట్టి నిను మట్టుపెట్టెదను చూడుము.
(అని వాలము నెత్తబోవును. కదల కుండును)

(తనలో) ఏమి యాశ్చర్యము! నాబలంబంతయు నీవాలమునెత్తఁ
జాలకుండనే! చూడ నీతఁ డొక మాయావివలె నున్నాఁడు. (లేచి
ప్రకాశముగా) ఓరీ! నీవు నను వంచింపనచ్చిన మాయరక్కనుఁడ
వని యిప్పుడు తెలిసికొంటిని. బకాసురునియింటికి నిన్నతిథిగ నిష్క్ర
డేపంపెదను చూడుము. అదిగో ఆసాలముంబెరికితెచ్చి దానిచే నిను
మోది చంపెదను. (అని తెరలోని కుటుకును)

హను—(తనలో) నాపరీక్షించుటచాలును. ఇంకవీనిం బ్రసన్నునిఁ జేసెదఁ
గాక. నిజస్వరూపముఁ దాల్చెదను (అని తెరలోని కరిగి నిజరూప
మున వచ్చి కూర్చుండియుండును)

భీము—(తెరలో నుండి) ఓరీ నిశాటా!

గీ॥ మాయవేషంబు దాలించి, మహితయశునీ

సచ్చరిత్రంబు మృషయంచు, ముచ్చటించు

నిన్ను నీవటభూజాన, నిహతుఁ జేతు

హనుమపదపద్మములయాన, గనుమి యిపుడె.

(అని యొక చెట్టుతో వచ్చి నిజరూపమున నున్న హనుమంతునిఁ
జూచి) ఇది యేమి? పెద్దలుసెప్పెడి వర్ణనమునకు సరిపోయి యు
న్నాఁడు. హనుమంతుండా యేమి? లేక యిదియు నీరక్కసిమాయ
యా? (విసుట నభినయించి) ఆహా! అశరీర వాణి యే మనుచున్నది!
నిజముగనంజనితనయుండనియా? ధన్యుఁడను! ధన్యుఁడను! (వృక్షము

పారవైచి) అయ్యో! ఎంత పొరబడితిని! యెంతపని చేసితిని! (సమీపించి) అన్నా! హనుమన్నా! శ్రుమియింపుడు, నాజన్మంబు ధన్యత నొందె. (పాదాకా)ంతుడై)

ద్వీప ద.

జయ దయాపాదోభిజయపుణ్యమూర్తి!
జయ దశవిగ్వాప్తస్త్ ! • సాంద్రీసత్కీర్తి!
జయ దీనపోషణ ! • జయసత్కృపాంగ!
జయ జయ శ్రీరామ ! చరణాబ్జభృంగ!
జయ జితదైతేయ ! • సన్మునిగేయ!
జయ భక్తఫలదాయ ! • జయ యాంజనేయ!

క! అపరాధిని దురితాత్ముడఁ

గవలమతిఁ జడుడఁ గన్ను • గానక మీ కే

నపచార మొనర్చితి నన్

గృహతో మన్నింపఁగదవె • కేసరితనయా!

హను—(గుచ్చియెత్తి) తమ్ముడా! నీశక్తిసామర్థ్యంబు లెఱుంగఁగోరి యిట్లానర్పితిని. నాయుండు నీకుఁగల యవ్యాజప్రేమము దెలిసికొంటిని. సంతసమయ్యె. నీవెదియేని గోరు మిచ్చెదను. దుష్టులగు దుర్యోధనాదులతోఁ బోరుకల్గినయెడ నీపక్షముననిల్చి నీకు జయంబు చేకూరఁజేసెదఁ—గావలయునా?

భీము—మహాత్మా! లేమయంత మహాశక్తివంతులము కాకున్నను దుర్యోధనాదుల నిర్జించుటకుఁ దమవంటివారికి శ్రమనియ్యనక్కరలేదు. అయినను నట్టిది సంభవించినఁ దామాసమయమున మా విజయము ను గోరుచు నటనిల్చి సంగరప్రదర్శనమును గాంచఁగోరెదను.

హను—అట్లయిన నర్జునుని రథకేతనమున నిల్పియుండెదఁగాక.

భీము—మహాప్రసాదము. ధన్యులము!

మాను—ఇంక నీకు సాగంధికములున్న జాడలఁ దెలుపవలయునా?

భీము—మహాప్రసాదము! (అని చేతులుజోడించి నిల్చును)

మాను—(పైనఁ జేయివైచి) ఇక్కడికిఁ జక్కఁగ నుత్తరమునకుఁ బోవంబోవ రజతాచలం బొందు గన్నడియెడిని. అపైఁ గొంత డవ్వరిగితివేని,

నీ॥ రజతశాంచన నవఁ రత్న సంకలితమా

సాలగోపురధామఁ జాలకములు

లాలితాగద్య కళ్యాణ సంపదల కా

ధారంబగు నవనిధానములును

వలనొప్పు ఘృష్ణకఁ ప్రితిమానతా మించు

నానామణిస్యందంనప్రతియు

శతధృతికైన నెంచగరాని ఘనబలౌ

న్నతులగు యక్షాధిఁ నాయకులును

గలిగి భూలనామణిఁ పొలుపు నిలువఁ

బెట్టికొనినట్టి పాపటఁ బొట్టొయనఁగ

నమరు నగభేది పుటభేదఁనమునకన్న

రమ్యతరమైన యలకాపురం బొకండు.

అప్పట్టణంబునకు శౌర్యాటోపుండును దినరాజ లేజో విరాజితుండును, సరిభయంకరుండును, గజకంఠ పరమమిత్రుండును నగు కుబేరుం డధిపతి. అతండు విహారార్థము బహువిధఫలవృక్షతరులతా విలాసముచే నతి రమణీయంబగు నొక యుద్యానవనంబు నిర్మింపఁ జేసె. అద్దాని మధ్యంబునఁ గాసారం బొందుకలదు. అంత కనక కుసుమంబులు కలవు. ఆ కొలనికి నలుగడల మహాబలోపేతులగు యక్షదానవ గంధర్వ కిన్నరులు క్రమముగఁ దమ తమ బలంబుల తోడ జాగరూకులై కావలి యుండురు. వారల సమరంబున

సాధించి కమలంబులఁ దెచ్చుట కష్టసాధ్యము. కావున దేశ కాల
చాత్రము లెఱింగి వ్రవర్తించి సఫలీకృత మనోరథుండ వగుము.
భీము—చిత్తము. (అని నమస్కరించును.)

హను—విజయోస్తు ! విజయోస్తు ! (నిష్క్రమించును.)

భీము—(నడచుచు) ఈ హనుమద్దేవుఁడు చెప్ప విధముం గన నేను రజ
తాది కవ్వల గల కుబేరనగరమునకుఁ బోవలసి వచ్చెను. కాని మా
యన్న నారామిక్తై యెంత విచారించుచుండునోకదా ?

(నిష్క్రమించును.)

ఇది తృ తీ యాం క ము

—

ఓ
హాయగీ! వాడు నమః

భీమ ప్రతిజ్ఞ

చతుర్థాంకము

(ధర్మజ, నకుల, సహదేవుల ప్రవేశము.)

ధర్మ—తమ్ముడా, నకులా!

గీ॥ వనవిహారంబు సేయంగఁ జనినయట్టి
కావదియు భీమసేనుండుఁ దడసి రింకఁ
జేర రాఁజెరి; ద్విజరాజి ! చేరె గూండ్ల;
కింక మసలుటకేమి యూహింపనైతి.

అదేమి కాని వామభుజంబు వేమా రదరుచునుండె. ఏమి
యూ యపశకునంబులు ! అయ్యో ! యెంత వలదని వారించినను
నావంతయు వినక తాఁ బట్టిన కుండేటికి మూఁజేకాళ్ళని పట్టు బట్టి
చని నట్టడపుల నేగుట్టల పాలైరో కదా ? అయ్యో !

నకు — అగ్గిజా ! ఏల మీరిట్లు చింతిల్లెదరు ? వనమునం దందండుఁ
గల చోద్యముల నేత్రానలదంబుగఁ గన్గొనుచు వారిరువురుఁ గడు
దవ్వరిగి తిరిగి వచ్చుట కాఁకింతె యాలస్యంబయి యుండ నోవు.
అంతియె కాని మఱొందు కారణంబుండదు. దినకరుండు చరమదిశ
కరుగు చుండఁ గాన నిత నారియ్యెడకే మఱి వచ్చుచుందురు.
అయినను జూచివచ్చెదను. (కొంతదూరమున కేగి నలుదిక్కులఁ
జూచి ఆతురతతోఁ దిరిగి వచ్చి) అగ్గిజా ! విచారింపకుడు.

అల్లదిగో, అనతిమూరంబున నొక యరదంబుపై నిర్వు రియ్యెడ
కేతెంచు చున్నట్టులఁ గన్నట్టు చున్నది. వారలు మన ద్రోపదరాజ
నందనియు, భీమసేనుండును నని తోచెడిని.

ధర్మ—అట్టులనా? వారలిం కెంత దవ్వున నుండిరో!

నకు—(చూచి) అదిగో యిటు వచ్చుచున్నారు—భీమసేనాత్మజుండును,
మన ద్రోపదియు.

(విన్నబోయిన మోముతో ద్రోపదియుఁ, బుష్పముతో
ఘటోత్కచుండును బ్రవేశింతురు.)

ఘటో—జనకా! నమస్కరించు చున్నాడ.

ధర్మ—ఆయుష్మాన్భవ! కుమారా! నీతండ్రి యెక్కడ?

ఘటో—తండ్రి! ఈ కనకాబ్జముం గొనుడు.

ధర్మ—(అందుకొని, చూచి, ఆఘోషించి) ఆహా!

గీ॥ అబ్జ లావణ్యమును గొనియాడ వశమె

పూవునెత్తావి నింతని ॥ పొగడఁ దరమె

ధర్మ నిర్మితమై పారభంబుఁ గనుట

దీని కెనయగుదాని జగదానఁ గాన.

సరియె కాని, నాయనా! మీనాయన యెక్కడ? (ద్రోపదిం
జూచి) అదియేమి? ఏలొక్కో యాపాంచాలనృపాలునిబాల బాల
చంద్రునిం బోలు నిటలాలకంబు వేల వైచి తెల తెలఁ బోవుచు
మది కలంగిన తెజంగునఁ గన్నట్టుచున్నయది. ఏమియుఁ గీడు
మూడదుకదా? పాపంబు శమించుఁ గాక! (ద్రోపది నుద్దేశించి)
పాంచాలరాజనందనీ! భీమసేనుం డేడ?

చ॥ వలదని పెక్కుభంగులను ॥ బల్కిన నీచెని కెక్కనీక పో

వలసినదే యుటంచుఁ జలపట్టి గదాయుధుఁ గూడి కాననం

బులఁ దిరుగాడ బోయితివి ॥ పో, పవనాత్మజు నెందుఁ బంచితో

తెలుపుము మీర లిందు జనుచెంచియు నాతఁడు రాకయుంటఁగ.

శౌర్య—(తలవంచి కన్నీ రదిగొనుచు గద్గద స్వరమున)

శా|| భూనాథా! భవదాజ్ఞఁ గైకొని వనంబుం జొచ్చి మీ సోదరుం
డేనుం బోవుచునుండ మార్గమున మేమీ పుష్పరాజంబు నే
త్రానందంబుగఁ గంటి; మట్టి నవహేమూబ్జంబులం దెప్పునం
గా నాకోరిక దీర్తు నంచుఁ జనియెన్ | గాంతారమధ్యస్థలిగ.

ధర్మ—ఆహా! యెంత మోసము పోసఁగె! కుమారా! హిడింబ
భాగి నేయా!

ఉ|| దానవనాథ! నాయనుఁగుఁ | దమ్ముఁడు భీముఁడు తోడువీడి తాఁ
గానకు నేగె హేమసుమతీకాండములన్ గొనితేర ; నయ్యెడగ
దానవసిద్ధ యక్షసుర , నాథులుఁ గుఱ్ఱమృగ బోలు నక్కటా
తా నెటు వారలం గడచి | తమ్ములఁ దెచ్చునా తోచకుండెడిగ
అచట మోస పోసఁగెనో. లేకున్న దా నేల రా నాల
సింపు? ఎవ్వరు సాయపడి యుందురు? కలహం బెంత బహుళం
బుగ న్నలెనో? (ఘటాత్కచ నుద్రేశించి) అయ్యో, తండ్రి! నీ
వీక్షణం బచటికిఁ జని, మీరిండి) సేమం బొరసి, యామేలువారన్
దెచ్చి నా వీనిలకు విందొనర్పకుంటి వేని సామదిఁ గల దిగులు వీర
నేరదు. సత్వరంబుగఁ బొమ్ము నాయనా!

ఘటా—జనకా!

ఉ|| పావనమూర్తి! యోమహిత | బంధురకీర్తి | భవత్పదాబ్జసం
సేవ నొనర్చున్ గొలుచు | సేవకుఁ డే నిలనుండ, నిందిరా
దేవికిభర్తయైన వను | దేవకుమారకుఁ డాప్తబంధుఁడై
కావఁగఁ దా నటుండ భయంకారణ మెన్నఁడు గల్గినేర్పునే?

యుష్మద్దయా వీక్షణంబులే భవత్సహృదరులకు వజ్రకవ
చంబులై చెలంగు. వారలు తమ సన్నిధి నున్నంతవర కా శిలికం
కుండైనఁ జెనకఁ గల్గునా? అయినను తండ్రి! మీ మనమునం
దనుమానము కలదేని యిట్లే వాయునందను గలయ వనము
నకుం జని.

శాముల్లోకంబులు నెత్తివచ్చినను నిర్మూలించి మాయయ్య క
త్యుల్లాసం బొనఁగూర్చి, కంజముల సొంపొప్పారఁగా దెచ్చి, మా
తల్లింజేయు దభీష్ట సిద్ధివడయుగా, * దండ్రిగో మరుత్పుత్రు మీ
కెల్లం జూపి, ముదంబుఁ గూర్తు నీదిగో * యేనిప్ప డిప్పట్టునక.

ధర్మ—కుమారా ! నీ శక్తికి సంతసించితిని. (ఒకదిక్కుచూచి) అల్ల
దిగో, నారడమానింపఁగి డిటకు వచ్చుచున్నవాడు. ఆ త్రిలోక
సంచారిచే మన భీమ సేనునిజాడఁ దెలిసికొని యావలఁ బోవు టుచి
తము. కావున యొక్కింత యాలసింపుము.

(నారదుడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును)

ధర్మ—(ఎదురేగి) మానికులావతంసా ! నమస్కారము.

నార—జయోస్తు ! జయోస్తు !

ధర్మ—భవద్ధర్మన సుకృతంబుచే మదీయ జన్మ సాఫల్యంబయ్యె
అయ్యుచి తాననము నలంకరింపుడు.

నార—(కూర్చుండి) ధర్మనందనా ! ఏల నీ విల్లున్నాడవు? విశేషము
యేని ?

ధర్మ—స్వామీ ! మల్లోకంబులం దెల్లయెడలఁ గలయఁ దిరుగు
భవాదృశ మునితల్లజలకుఁ దెల్లంబుగాని విశేషంబు లున్న వనుట
కల్ల. అట్టి యెడ నెఱుంగనట్లు నన్నడిగెదరేల ? అయినను నావలన
వినఁగోరుదురేని విశదీకరించెద నవధరింపుడు. నాతమ్ముండగు భీమ
సేనుండు సాగంధికకుసుమంబులకేగి యొకను రాడయ్యె. అదియే
విషాద కారణంబు. త్రిలోక సంచారు లగు తా మిప్పుడు “భీమ
సేనుం డెందుండె? సేమంబుగ నుండెనా?”—యీ మేలువాతలు
నా కెఱింగించి నన్ను సంతృప్తాంతరంగుం జేయ వేడెద.

నార—చింతిల్లకుము. (దివ్యదృష్టిం జూచు టభినయించి) ధర్మనందనా !
తెల్పదనవినము.

మ॥ అవసీనాథ! భనత్సహవాదకుడు తానబ్జాక్షి కిష్టంబుఁ గూర్చి వనంబందుఁ జరింపుచుండ నొకచో ॥ వాతాత్మజం గాంచి పోవునిధం బాతనిచే నెఱిగించని యుభోజాకరంబుం గన్గొరవి యస్తాద్వికిఁ జేరునంత కట నో ॥ రాజన్యచూడామణీ!

చూచి, యాకమలాకరంబునం గల సుమకాండంబులం గని సంతసిల్లి వానిఁ గొనిపోవుదునని యాపొంతఁ గావున్న యక్ష, రాక్షస, గంధర్వ, కిన్నర బలంబుల కధ్యక్షులగు వారలకుఁ దెల్పినారు తమ యేలిక యగు కుబేరుని యనుమతి వడసి తీసికొని పొమ్మని నుడివి. అందుల కారంజు. 'ఓయీ! యీ సరోవరము పర్వతరాజ మధ్యంబునం గల సెలయేరులచే నేర్పడియె. కాన నిది యెల్లర సొత్తుగాని యొక్కనిసొత్తుగాదు. కుబేరుని సొత్తుగుట కారకు కృత్యమునకుఁ బడసినా, లేక మొదట తానే దాని నిర్మించెనా? నేను శ్రేష్ఠమైన క్షత్రియవంశజుండ నగుట నితరుల యాచింప నొల్ల. క్షత్రియుండు తన భుజాబలమునఁ బరవిత్తములఁ గొని యాచకుల కొసంగి కీర్తిచంద్రికల దిగ్విత్తులఁ బర్వజేయును. కావున నేను మీ కుబేరుని యాచింపక యీ సరస్సునం బ్రవేశించి పుష్పములఁ గొనిపోఁ గూడదామేమి?' అనుచు వారల సరకుఁ గొనక నాకాసారముం జొచ్చి సాగంధికములఁ గోసికొనుచుండ వారలు కోపించి భీమునితోఁ గయ్య మొనర్పఁ గడంగిరి.—

ధర్మ—అహ! ఏమి నీని సాహసము! అటుతర్వాత?

నార—అటుతర్వాత నాబలంబులన్నియు సరిలనందనుని వేఁ బోలియింపఁ బడుటయు, నవ్వారతఁ హతశేషులవలనఁ దెలిసికొని కుబేరుండు తన కుమారుండగు నలకూబరుని పైన్య సమేతముగ మీ తమ్ముని పైకి రేపకడఁ బంపనుండె. రణంబు దారుణంబుగ జరుగఁ గలదు. కావున నీవు నలకూబరుండు మార్కొనక మున్న

క! అనుజాలతో విప్రులతో

దనుజ ప్రకరంబుతోడ ! జాగ్రహితోడగా

జనుమీ నరనాథ! యనిల

తనయునిఁ జేరంగ నింకఁ ! దడయక వేగఁ.

ఇదియే నాయభిప్రాయము. కథావ్యం బాలోచించుకొను
ము. ఈమార్గంబునఁజనుచు మీ రిచ్చట నుంట విని మిముఁ జూచు
కోరిక నీట వచ్చితి. సంతసమయ్యె. నేఁ బోయివచ్చెద.

ధర్మ—చిత్తము. (నమస్కరించును)

నార—జయీభవ! (నిష్క్రమించును.)

ధర్మ—కుమారా! వింటివా? ఇఁకఁ దృటికాలంబైన నిం దుండఁజనదు.

కావున మన మెల్లరము బోవుదము. నీవు నీదనుజబలంబులఁగూర్చికా

ని సత్వరంబున విచ్చేయుము. నేనును బ్రయాణ సన్నద్ధుండనయ్యెద.

ఘటా—చిత్తము. ఆటులనే యొనర్చెద. (నిష్క్రమింతురు)

(బదరి కావనమార్గము)

నార—(నడుచుచు) ఆహా! నేఁజేయు నిత్యైకాదశీవ్రతసమాప్తి నేఁ
డుగదా యొనర్చఁగంటి. ఇఁక ద్వాదశీపారణంబునకు వలయుఁ బరిక
రంబులఁ జేకూర్చుకొనవలయును. ఇంతవఱకుఁ దండులంబుల సేక
రింపఁగల్గితి. ఇంక నవి సచనంబు నేయ, దానలోనికి శాకంబులును,
అచ్చళ్ళును, నూరుబిండులును, నతిరసంబులును, నాయ్యంగవీనంబును,
లిచ్చిలదధియు, నాయ త్తపటచుకొనఁ బ్రయత్నింపవలసియున్నది.
ఆహా! నేఁడుగదా బ్రేవుమనునట్లు తృప్తిగఁగుత్తుకబంటమెక్కనుంటి
ఇట్టిభోజనంబు తిరిగి యెన్నఁడు లభించునోగదా! ముందేమియాలో
చన? (అలోచించిన టభినయించి)- ఇప్పుడ గజపురంబునకరిగి రా
గాజున కీవార్త చెలిపి, ధర్మనందనునకు సాయపడఁ జను మని యిచ్చ
కములఁ బ్రార్థింపచ్చెద. ఆదైని దుర్యోధనుండే కర్తవ్యం బూహిం
పఁగలఁడు. దారినడుచుచు దర్వాత సేయునది యాజించెదఁగాక.

(నిష్క్రమించును)

౨

హయగ్రీవాదు సమః

భీమవ్రతి

పంచమాంకము

— హస్తినాపుర రాజసభ —

(గురు, కృప, కర్ణ, అశ్వత్థామాదులతో దుర్యోధనుని కొలుపు)

సేవ—(ప్రవేశించి) కారవరాజకంఠీరవా! హజారముకడ నారద మాసీండుగఁడు తమ దర్శనంబునకై వేచియున్నవాఁడు.

దుర్యో—(తనలో) ఈతఁ డెవ్వయినఁ గొత్తవార్తలఁ గొన్నిటి చెల్పఁ గలండు. (ప్రకా) సత్వరము లోనికిఁ గొనిరమ్ము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును.)

నార—(ప్రవేశించును.)

దుర్యో—(ఎదుఁ డే) మునికులతిలకా! నమస్కరించుచున్నాఁడ.

నార—మనోవాంఛాఫలసిద్ధి రస్తు!

దుర్యో—ఆయున్నతానన మలంకరింపుఁడు.

నార—(కూర్పుండి) రాజేంద్రా! నీరాజ్యమునల దండలు క్షేమమా?

దుర్యో—స్వామీ! భవత్కృపాకటాక్ష విక్షణంబున నందఱుము సేమ ముగ సుహృదము. త్రిలోక సంచారమూర్తి! త్రిలోకంబుల యందు వింత లెవ్వయినఁ గలవేని విన్నవింపఁ బ్రార్థించువాఁడ.

చార—కురుకులసార్వభౌమా! అన్ని విశేషంబుల కేమిగాని, నీకు హితం బగు దాని నొక్కటి చెల్పెద వినుము.

దుర్యో—అది యెఱుఁగి?

నార—సీ॥ అలకాధిపతిసైనికులకు భీమునకును

గలనైన నెఱుంగని, కయ్యమొదలె

దుర్యో—కయ్యంబునకుఁ గల కారణం బెయ్యది

చయ్యనఁ దెల్పుమీ సయమింద్ర

నార—కనకాబ్జముల నిమ్మ టనియన్న నీకున్న

వైరంబు పొనఁగె నో పార్థివేంద్ర

దుర్యో—కనకాబ్జముల నేల కావలెనంచు నా

పాండుతనూజుండు వారి గోరె?

నార—గీ॥ వనవిహారంబు నేయుచు నాయునుతుఁడు

గృష్ణయును వనమున సంచరింపుచుండ

నొక్క కనకాబ్జమును గాంచి యువిద యట్టి

విరులఁ దెమ్మించు గోరె నా భీమసేను.

అందుల కాతం డవ్వరుల వారి నిమ్మంచు నడిగె.

దుర్యో—సరి సరి. అదియూ కారణము! తరువాత?

నార—తరువాత నేమున్నయది? అచ్చార్థ వినికలఁజేరిన మనం
బుఁ గలవాడై భూసురాభివోదను, పాంచాలివోదను బదరికావ
నంబున నుండి ధర్మనందనుఁ డిప్పుడే మరున్నందనుఁ గలయఁబోవుచు
న్నవాఁడు. పాప మా సమరభీకరుండగు నష్టమండమరావతీపురం
బున కేగి యింకను రాఁడయ్యె, ఇంతకు,

ఉ॥ అక్కట యత్సైన్యనిచయంబులు క్రూరత భీమసేను నే
యిక్కట లండఁజేయునా? మఃపీఠవ! యెంతటివీరుడైన దా
నక్కొనిపోరనేర్చునె యనికా బదిమందికి నొక్కడైనవా?
అక్కడె సర్పముండు చలిచీమ లనేకము గూడివచ్చినా॥

కావున నో వీరాగ్రగణ్యా! నీ వేగి భీమసేను విడిపించి కీర్తి
చంద్రికల దిగంతములఁ బరవఁజేయుము. సాటిలేని క్షూనాధుండవు.
నీనమ్ముఖమ్మున లెక్క కెక్కుడగు యోధవరు లెఱుగు లున్న
వారలు.

గీ॥ అన్నదమ్ములయం దెట్టి యలుకలున్నఁ
బరులు తనవారిపై నెత్తి వచ్చి లేని
నవుడు తనవారిఁ గాపాడ నర్హమందు
కాన వారల రక్షింపఁ గడఁగుటాప్సః

ఉన్నది యున్నయట్టులఁ దెల్పితి. అపైని నీయిష్టము. తల్లికి లేనిదయ
దాదికేల? నేఁ బోయివచ్చెద. (వెడలును)

దుర్యోధను—చిత్తము. (లేచి కూర్చుండును, సభ్యుల నుద్దేశించి)

గురు కృప కర్ణ గాంధేయాది మహాయోధవగులారా! యీ
నారదమాసింద్రుం డాడిన వచనంబుల మీరెల్లరు వినియేయుంటిరి
కదా? ఇఁక మనము యుద్ధసన్నద్ధులమయి యుండవలయు. శేప
కడ వయనంబు సేయవలయు. కావున నేటి కీసభజాలింతము మీ
రేగి మీమీ ప్రియత్నంబులయం దుండుఁడు. (లేచిపోవును)

ద్రోణ—(నడచుచు తనలో) ఓహూ, ఇది కడు వింతగ నున్న
యది. ఏమీ! దుర్యోధనుఁ డేగి పాండవులఁ గావఁజూచునా? నే
నమ్మజాల. —అయినను నేనాటి కేడి యెట్టుల జరుగునో యెవరు
చెప్పగలరు? దుర్యోధనుండుమాత్రము పాండవులకు సాయపడఁ
దలపఁ గూడదా యేమి? పాండవులకు మంచికాల మాసన్న
మాయెనో, యేమో? అయినను దాని సత్యాసత్యము లిప్పుడే
తెలియఁగలవు.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

(కర్ణ దుర్యోధనుల ప్రవేశము.)

దుర్యోధను—(కర్ణుని చేయిపట్టుకొని) శౌర్యధోరేయా! గాధేయా!
నేనుగదా మనకోర్కె లీడేఱఁ గంటిమి.

చ॥ కనుగొనఁ గంటిలో నెరను కైవడినున్న పరాక్రమాఘ్నులౌ
యనిలగుతేంద్రసూనులన నత్యధికంబగు భీతిఁ తెలియ న

మృతమున హాయి గల్గు, ననుమానములేదిఁక, నేడు భీముఁడా
ధనము నదిర్చి త్రొక్కుటది • తథ్యము తథ్యము యుద్ధభూస్థలిఁ.

పగసాధింపఁ బ్రయత్నింపు చున్నంతఁ గాక తాళియన్యాయం
బుగ దానియంత నదియే సంప్రాప్తమయ్యె. అర్జునుం డొక్క
రుండు మిగిలిన నాహవస్థలి వాని నిర్జింపనగు. కావున మన మిప్పుడ
నిజసేనాసమేతులమై చని ధర్మజుని నకుల సహదేవులను బాలి
యించి ద్రుపదరాజుపట్టిని పట్టి లేవలయు. మంచి తరుణము
దొఱకినది.

కర్ణ—(క్రోధముతో) ఏమేమీ, కురురాజుగ్రాణీ! స్థూలసూక్ష్మంబు
తెలుంగనట్లు బబ్బుచుంటిరి. ఏల భీమార్జునుల నట్లు స్తుతించు
చుంటిరి? ఛీ!

మ॥ కరమున్ విప్రులపల్లెలం దిరిగి భీష్మంబెత్తి దైన్యంబున
స్వరదేశసులఁ బోలెఁ దా మొరులపరిచల్ జేరి జీవించు నా
నరునిఁ భీముని బెద్దజేసెద రొకో • నామోల, వారన్న సం
గరరంగంబున నాకులెక్కయె, వడిఁ • ఖండింతు దర్పదృటిఁ.

నాయంతటి సాహసప్రతిభగలవాఁడు నీదండఁ గొలుపుండ,
నయ్యధమాధములం గాంచి మది దిగులంద నగునా? ఆ పందల
సాహసంబులు మీ తెలుంగకుందురా?

ఉ॥ వారలె శౌర్యసంపద ల॥వారిగఁ గల్గిన వారలైన, బెం
పార నదిర్చి నిల్వరోకొ • యాయుధములే హరియింప నెంచుచో,
శూరతఁ జూపరాదొ సభఁ • జూడఁగ దొప్పది శోకలూడ్చుచో,
బోరఁగలేదొ తమ్ము బురమున్ వెడలింపఁ గడంగుచున్నచోఁ.

కావున నో భూరమణా, సెలవయ్యెనేని నే నొక్కరుండ చని
యా భీమార్జునులకుఁ ద్రిమూర్తులు తోడువచ్చినను వారలను
నుగ్గునూచంబుగ మృగ్గఁ జేయఁ జాలుదు. ఇప్పుడు

మ॥ కవలఁ ధర్మతనూజు సంగరమునఁ ॥ ఖండించి పాంచాలి నే
నవలీలఁ గొనితెచ్చి యర్పణముఁ జేయఁజాలుదుఁ మీకు...

దుర్యోధ—(కొంగలించుకొని) రాధేయా !

నీ ! జవనత్వంబు లెఱుంగనే దివిజులఁ ॥ సాధింపఁగా నేర్తు, నీ
భువి సామాన్యుల బొండుసూనులను నిర్మూలించ లేకుందువే ?

నీ మనం బెఱుంగ నట్లంటిగాని వీరాగ్రగణ్యా ! భీతిచే ననుట
గాదు. నీవంటి శౌర్యాటోపుం డీ భూమండలంబున నుండునా? అట్టి
నీవు నాకడనుండ నాకేటివెఱుపు? అకారణంబుగ నీమది నొప్పించి
నందులకు నన్ను మన్నింపఁగోరెడ.

కర్ణ—(ఉప్పొంగుచు) రాజమార్తాండా! మీయట్టివాని నేనా మన్నిం
చుట! పాండవులఁ బొగడుటలు మీవలన వినుటచే జనించిన కోపా
నలజ్వాలలకఁ దాళంజాలక నే నట్లంటిగాని మరొక్కటికాదు.
మనమింక నిముసంబైన మనలక పాండవవనదహనంబునకుఁ బోదము
రండు.

(నిష్క్రమింతురు)

బదరికావన ప్రదేశము.

(ప్ర)వేశము—దుర్యోధన, భీష్మ, ద్రోణ, కృప, శృత్తామ, కర్ణులు.)

దుర్యోధ—(వెదకుచు నాతురతతో) అంగరాజా! పాండవు లెక్కడ?
ఇదియేకదా నారదమానీంద్రుండు తెల్పిన స్థలమా? ముం దేగి
యుండిరా యేమి? (దురమునఁ జూచి)

చ॥ అదెయదె పోవుచుండి కిపు ॥ డల్లదెకంటిరె పాండుసూనులఁ
వదలక వెంటనంటి యమలనందను నీల్లఁగఁజేసి తమ్ములఁ
జదియఁగఁగొట్టి, తెమ్ము జలబాహుతఁ తల్లి, సువర్ణగాత్రి, వ
ట్పదకులవేణి, నాబలబలిపాణిని, బొండుతనూజురాణిని.

భీష్మ—(కోపముతో) దుర్యోధనా! ఏమీ? ఇంతటి దుర్మార్గమా?
ఇట్టి దుష్టచేష్టలు నిన్నుగట్టి కుడువవా?

మా! ఘోరతరంబగు పాపచయఁబలుఁ | గొంకకచేసిన నూరకే పో
నేరునె, ధారుణినొందవె నీవటు | నెయ్యఁబుఁజూపఁగవచ్చియు ముం
దారయకే కుటిలంబుఁదలంచుట | న్యాయమె భూవర! శత్రుఁడవై
పోరఁగరాదె హుటాహుటి నిల్పిన | మిజ్జ్వలకీర్తు లెసంగ ననిఁ.

భీ! ఈరేడు జగంబుల నీ నెడు బుద్ధులఁ దలంచిన మాత్రే,
నే మానిసి కైన హని వాటిల్ల కుండునా? ఔరా, ఏమి నీ దుర
హంకారము! నిన్ను నీ వెఱుంగ వైతివి?

చ। "లరయఁగఁ బొందుసూనులకుఁ దైన పరాక్రమవంతులెంతయుఁ
హరికృప వారిపల్లఁ గల, | దారిణివీరులఁగెల్ప నేరికిఁ
దరమగు, వీరిలో ననిది | తప్పని చెప్పఁగలాఁడు లేడె" యం
దుకు జనులెల్ల; మమ్ముటుల | మూకులఁజేయఁ దలంపఁబోకుమా!

మా యపకీర్తిఁ బాయఁజేయుట కయిన మానుకులఁ జెవినిడి,
యవ్వడువున నడిచిన బాగుపడఁ గలవు. కాదేని నీ దుష్ట చతుష్ట
యముల్తోడ నీ చతురంగ బలంబులు గలనిఁ బొలియఁ గలవు.

(అనియొక పుల్ల విరిచి వైచును)

కర్ణ—(కోపముతో) శంతనలనూధనా! శత్రువునకుఁ పాతీ!

చ। వెఱపొకయింతలే కిటుల | మోగలిపల్కుల బల్కనానె? యం
దటికిని కాలినంచు మదిఁ | దట్టిన గర్వముతోడ తేనియుం
దట మము నడ్డనేయ కన | ధర్మమెహో, హితశత్రులంచు ని
మ్మెఱుంగమె, పాండవేయులన | నెక్కుడుగాఁ బడిచెత్తులెప్పుడు.

కాకున్న

ఉ। పాండవులన్న నెంత? యదుపాంసనఁ దుడిచిన నెంత మాకు? భూ
మండలిలోన మమ్మెదిరి | మరొకనఁజాలిన వీరుఁడున్నె? భీ!
భండనమందు నిల్పినను | పాండుసుతుల్ పడు పాల్లుఁజూడు, వే
నండవురాధినాథుడరిఁ | దత్తరమందుచు బల్కనమ్మెనే?

అచార్య! సంగర రంగంబుననిల్చి రిపుసంఘుల నిర్జించుటయో లేక వారి బారిఁ బడుటయో శూరుని దారి. అటుగాక,

ఉ॥ కేలను బాణముల్ దొడిగి • క్రించుకనంబున నిల్చియుండఁగా నేల? నిరోధిస్తావ్యముల • నిక్కుడుగాఁ దలపోసి కుంభఁగా నేల? శరంబుల స్వీడించి • యిప్పుడె చావఁగరాదె? యొప్పునిఁ బోలును గాజులందొడిగి • మూల వసింపఁగ స్త్రీలపోలికఁగ॥

అశ్వ—టరీ, వ్యర్థప్రలాపీ! ఏమేమీ? (దుర్యోధనునిజూచి) కరుణా జాగ్రణి! అసూతపుత్తుఁడెట్లాడుచున్నాఁడో చూడుము. అసీచుఁడట్లు పేరీలుటకు,

చ॥ కల దొకతప్పు నీయెడను, • కౌరవ వంశవగ్రూధిచంద్రమా! ఖలుండగు సూతపుత్తుఁడకు • గాదిలి మిత్తుఁడవై మెలంగుచుఁ దులువలెనంబుచే నతఁడు • తోచి యోజనలెల్ల బల్కఁ గే వల మవి వేదవాక్కులని • భావమునం దలపోయుచుంటిచే॥

ఇదియే నీపట్లఁ గల సరము. కాని,

ఉ॥ రంగగుమైత్రి నాతఁ డయిత క్తి మెలంగుచు నచ్చఁ బల్కి తా సంగర రంగమందు నినుఁ • జావఁగఁ జూచెన నంచు నాత్మ ను ప్పొంగుచు నున్నవాఁ డతని • మోసమెఱుంగవు; వీనిఁ గాంచుమీ యంగిటియందు బెల్లమును • నాత్మవిషంబు గలట్టివానిఁగఁ.

నిన్నిట్లు చేయుదునంచుఁ గంకణము గట్టియున్నవాఁడు. అదియు నుంగాక,

చ॥ కదలని బంటువోలె, ఘన • కాద్యుక్తముఁ వడిఁ గేలఁ బూని తాఁ గదనము నందునిల్చి నినుఁ • గయ్యెనునఁ గదియించి, మించి రా మెడలక పాదిపోవఁగల • మేటిసుమీ మన సూతపుత్తుఁడో సదమలగాత్రీ! యీ ఖలుని • సాహస మెన్నఁ డెఱుంగకుందుమే?

మఱియు, నీ దుష్టుండు భవత్సామ్రాజ్యమునకుఁ దోచిన ధూమ కేశువు రీతి నున్నవాఁడు. కౌరవరాజేంద్రా! దుర్యోధనల

మాని పాండునూనులకు నాయము నేయంజనుడు. లేజేని యా
రాధేయునితోడ నీ బలంబులన్నియుఁ గలనిఁ బొలియఁ గలవు.
ఇది నిశ్చయము.

కర్ణుడు—ఓరీ! పిరికిపందా! వాక్కురా!

గీ॥ ముదిమిచే బుద్ధి పెడతోవఁ బోయి, శంత
నాత్మజుం డాడ లెక్కనే ! యంగ నైతి
నీవు నట్టుల వదరిన ! నీదునాల్క
చీలిక లొనర్తు చూడు నా ! సితక రాసి!

(అని కత్తిచూపి) మఱియు,

ఉ॥ నీవనసెంత మాకు, ధరణిపతి తా వినుచుండ నార నీ
భావము నీ నెఱుంగకయె ! పల్కెడు; నాకరవాలధార ని
జావఁగ నేయకున్న నరఁజన్మమె నాదితఁ చేదబాపఁడా !

(అని పైకి దుముకును)

అశ్వత్థా—ఓరీ సూతపుత్రా, కొరవవంశ నిర్ముల కారణా !
పోవకు మెందు, రమ్మ, నినుఁ బుచ్చెద నివ్వడే కాలుపోలికా.
(అని యెదుర్కొనును)

(కర్ణుని దుర్యోధనుండును, అశ్వత్థామను గృహచార్యుడును
పట్టుకొందురు.)

దుర్యో—తగదు.

శశివదనావృత్తము:— విను మిటు మిత్రా

దోగా—

... .. చనదిటు పుత్రా

కర్ణ—

... .. విన నితఁ దుంతు

అశ్వ—

... .. దునిమెద వీని

దోగా—అయ్యో, ఏలమిరిట్లు తగస్రలొందరు. (ఒకదిక్కు జూపి)
అల్లదిగో,

ఉ॥ కొండకు నుద్దియై తనరు , ఘోరశరీరముఁ దాల్చి నిల్చె, వే
దండపురాధి నాథ ! యదెఁదానవరాట్కులజుండు, గండ భే

దుండ వతాకముంగల మిరు త్తనయుండగు భీమ సేను పు
త్తుండు ఘటాత్మచుండనడి దోర్బలకాలినిఁ గాంచుఁ డెల్లరుఁ.
చూడఁగా నాతం డియ్యెడకే వచ్చు చున్నట్టు లున్నయది.
వాని నెదుర్కొన హరిహర బ్రహ్మదులకైనఁ దరమగునా? ఈ
కర్ణుని సాహసం బెంతయో కలదు. కాని యొకదానిఁ దెల్పెద
వినుము.

క॥ రేనబలిమి, పరులబలిమియుఁ

గనుఁగొన కెన్నాఁడు పోరఁగడఁగునా వాఁ డో

మనుజేంద్ర! యోటువడుగా

కని జయ మెన్నండుఁ గాంచఁనగునే జగతి॥

పాండవుల కిప్పట్టున దండియగు గాతున మండలి యండగా
నుండె. మన మిప్పుడు వారితోడఁ బోరి జయంబు వడయుట కల్ల.
అదియుంగాక,

అ॥ వె॥ కినుకతోడ వారు • జెనకిరా నిన్నెందు?

వారితోడ నీకు • వైర మేల?

పార్థివేంద్ర! సైన్యవర్గంబుతోఁ బురిఁ

దిరిగి చేర నెంచిఁ తేని వినుము॥

చ॥ పడుచుఁదనంపుబుద్ధులను • బాయఁగఁ జేయుచుఁ బాండవేయులఁ
దడయక చేరు టొప్పదియఁతప్పనితోఁచిన నెల్లరిట్టి కా
రడవులనుండ కింక వెసఁపా స్తిపురంబును జేరు టొప్పుగూ
జెడుగులురాకయుండఁ బురిఁజేరఁగ నీమది నెంచియున్నచో॥

మఱియు, మన యీ మర్కటంబులఁ గనెనేని యాదనుజేందుగ్గిండు
మనల మననీయఁడు. కావున వేగ వెడలుటమేల.

కర్ణుడు—బోరా! ఏమి మీరణశూరత! చాలు! చాలు!

ఉ॥ కూరలు నూరుబిందులును • గోరసమన్నము నూరుగాయలు॥

బూరలు పూరణంబులు నశిపూపము లప్పడముల్ చెలంగఁగాఁ

బారణఁజేయఁగాఁదగినప్రాధులుగా కల భండనంబునఁ

బోరొనరింపఁ జాలుదురె • భూసురవర్కుల మే మెఱుంగమే?

మఱియు నో విరిబాపఁదా!

చ॥ అడవి, ఘటోత్కచుండతఁడె యంచు వచించిన యంతమాత్రం నే
జడియచునే? రహస్యనిఁజి జక్కడఁగింపఁగలేనె ధర్మజా?
మడియఁగఁజేయఁజాలనొకొ మాదిరికుమారుల భీమసూను నీ
గడియను, బొండవేయు లనఁగఁ బడిచచ్చెడు మీర లొననఁ॥

అటులఁ జేయనైతి నేని మీరెల్ల రప్పుడే నగియెడరు గాక.
దోతా—రాధేయా!

చ॥ వెటపోకయింతలే కిటులఁ బ్రేలుచునుండఁగఁజెల్ల ధామణీ
శ్వరుకడఁ, బొండవేయులకుఁ జాలుదె? వారికి నీకుఁ బోల్పఁగఁ
గరిమశకాంతరంబు, మఱిగాండివి కీడగువాఁడె లేడిట
గురుతుగ నీకు రాక్షసునకుఁ దృణమేరుసమాన మిద్ధరఁ॥

మఱియు, భీముని సాహసప్రతిభ కాబకహిడింబొడి నక్తంచరు
లే సాక్షి. ఫల్గునుని బాహు పరాక్రమంబునకు ద్రుపదరాజనిర్మిత
మత్స్య యంత్రంబే సాక్షి. కావున మన మాఘనుల జెనకఁగలు
గుదుమా? ఏల నీయోధవరులం దెల్ల ధీరుండ నని మీరిన పనులకు
దారి జూపెదవు? కాదన్న వారలఁ గరువబోయిచు లజ్జాభయంబులు
మాని నీ విట్టులఁ బట్టుచుంటివి. నీ పలుకు లీభూతిలపతి విశ్వ
సింహుచుండెనని యిట్లాడు చుంటివి కాబోలు! మా మాటల నిను
మంతయైన వినవైతివి. ఆ ఘటోత్కచుండ నీకు బుద్ధిగఱపవలె
గాక! మేము చెప్పిన వినియెడవా?

గీ॥ సేరనటువంటి పనులకు యారలిడుచు
బరుగువారినివాడు తా యంగపడఁడె?
యీతె సేరనివాఁడేట యీదులాడఁ
బోవ నీటను పడి మునిఁపోవకున్న?

కాని బుడుతఁడు చెడుదారి నడుచుటఁ జూచి పెద్దవార డగు
వాడు దాని వద్దనుట ధర్మము కావున;

—మత్తకోకిలలు—

నీతిమా లిటు పొందుచూనుల యీ వెదుర్పఁగఁ బోవుటల్
భీతిఁజెందక పర్వతేంద్రము యిట్లు డీకొన నెంచుటల్

కర్ణుడు — చేతగాకిటు నీతులేటికిఁ బెప్పజూచెను, నీచ ! వే
 నేతిముద్దలు మింగుబాపలు ! నేర్తురే యని నిల్వఁగఁ.
 అశ్వ — ఓరిమూర్ఖుడ ! కూడదంచును ! నొప్పబల్కిన వారల
 దూరనాడఁగఁ బోయెదే, మదిఁ బోచదయ్యెనె నీకు ఛీ !
 కర్ణు — ఏమీ, చండాలా ! ఏమంటివి ? మూర్ఖుడనా ?
 పాదుబోత ! వడిక నినుక గరవాలముంగొని కూల్చెదఁ.
 అశ్వ — ఓరీ, వ్యర్థవోలాపా !
 ధారుణింబడఁ దెల్ల నేసెదఁ బాకుమీ నను నీయెడఁ.

(అని తన్నును)

కర్ణు — ఓరీ, నీచా ! ఇదిగో కాచికొమ్ము. (కత్తి సారించును.)
 అశ్వ — ఓరీ, చండాలా ! నూతపుత్రా, ఇదిగో నావ్రేటు, గాచికొమ్ము.
 (అని కత్తుల నిర్వరు సారించురు)

దుర్యో — ఆహా ! ఇది తప్పి వచ్చినది. (విడదీయుచు) గురునందనా!
 అన్నియుఁ దెలిసిన నీవిటులొనర్చుట ధర్మమా ? — రాధేయా !
 ఇది యేమి ! ఏల నీవిట్లు పోరఁ దొడఁగితివి ? నే నొక్కటి వక్కా
 నించెద వినుము.

ఉ॥ క్షీతిఁ బదిమంది కూడదను • చెయ్యము నేరుఁగఁగూడ దెన్నఁడుగ
 గుతుకము మీఱ శాత్రువులఁ గూల్చిన వీర సేనాసటంకు ? లే
 కితరమెదైనచో, "నటులని యగుఁగా కిపు జేము తెల్విన
 మతిని దలంపనంకు కిది • మంచి ఫలం" బని గేలినల్పరే ?

ఈ మహాత్ముల మాటలెన్నియో గలవు. కావున నోరాధేయా!
 నావలుకుల కీ వెంతమాత్రమును దొలఁగి నడువకుము. (రణము
 నకు దొరకొనుమని కనునన్నఁ జేయును.) అందఱుము బోవుదము
 రండు.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

(తెరిపడును)

ఇది పంచమాంశము.

శ్రీ
హయగ్రీవాయ నమః

భీమ ప్రతిజ్ఞ

షష్ఠాంకము
వన ప్రదేశము.

[ధర్మజ, నకుల, సహదేవ, ఘటోత్కచ, శ్రావకుల ప్రవేశము.]

ధర్మ—(భేరి నాదంబు నాలకించి) కుమారా! ఘటోత్కచా! ఆ ధ్వని
యేమై యుండును? ఎందుండి వినవచ్చు చున్నది? కాగణ మేదియో
కన్గొని రమ్ము.

ఘటో—(దిక్కులు పరికించి) తండ్రి! అది రణభేరినినాదము. చూడ
నిది మీర లొంటరిగ నుంటఁ దెలిసికొని,

చ॥ తెఱ విదియంచు నెంచి పగఁదీరఁగఁ బోరొనరింప నిప్పు డా
కురువరిసేనలెల్ల నిటఁకుం బరతెంచెడు సస్త్రసీరధుల్
బరువడి నేకమై పోరలి ॥ వచ్చెడు మాడ్కిని...

ధర్మ — ...హాకుమార! యే
దరిగల దింక? నామనము ॥ తత్తర మందుచునుండ నక్కటా!

హా! తమ్ముడా! భీమసేనా! వల దని పలుతెరంగులఁ బల్కినను
సరకుసేయక సరసిజాక్షిలోడ నడపులకు వెడలుటచే మన మెట్టి
యిడుమల గుడువనయ్యె?—అయ్యో! అర్జునా! నీ విందున్నయెడ మా

టిట్టియిక్కట్టులు పొప్పించవుగదా!—కుమారా! ఎంతటికార్యమొదనె?

చ॥ ధనదునిచేతఁ జిక్కె నట • తమ్ముడు భీముడు సంగరంబునఁ;
మన మిటఁ జిక్కినారము కుమారక! కారవనాథుచేతిలో;
నని నెదిరించి నిల్వఁగలమా? తెఱవెయ్యుదియా? మహేంద్రనిం
దనుఁ డిపు డుండినఁ మనలఁ, దప్పక రక్షణసేయునేకదా॥
కాని మనకు మనమే రక్షించుకొందమన్న మనలోఁ జూచిన,

క॥ చెక్కిటఁగొట్టిన క్షీరముఁ

గ్రొక్కుచు నున్నట్టి నీవు • కారవసేనఁ

జక్కడఁగింపఁగ నేర్తువె?

అక్కట కవలైన నట్టి, యర్భకులె సుమీ॥

భీష్మ, ద్రోణ, కృపాశ్వత్థామ, కర్ణాదులన సామాన్యులరా! వా
ర లా సురులతోడ సైతము దుర మొనర్చి మెప్పొందినవారలు. మఱి
యు, ధార్తరాష్ట్రులును, సోమదత్తబాహ్లికులును జగదిఖ్యాత
బాహుబల పరాక్రమవంతులు. శకుని, భూశిశ్రవస్సైనికవాడు లా
మకఁగొంకవైరిని నైన మార్కొనఁ జాలుదురు. ఇట్టి బలియుర
తోడను, తక్కిన యోధావర్తితోడను మన మేరితిఁ బోరానరింపఁ
గలము? అయ్యో! ఇంకెయ్యది తెఱపు? దాయఁగట్టిన గొతీయల
మెతిమి గదా!

ఘటో—(మేనువిరచుచు, మీసలు వడివేయుచు) తండ్రి! తలంచినచో
ఏరు నీకు లెక్కయా! ఏరలకై,

కా॥ ఈమాడ్కిఁ దలపోయ నేల? యట నుద్వృత్తప్రేరాపాఘ్యుడౌ
భీముం డిప్పుడె నచ్చు యక్షతతులఁ • బేరాజి నోడించి; నే
భూమిగూల్చెది ఏ లెదుర్కొను నెడఁ; • బోఁదోలెడఁ గానిచో
నేమీ, ఫల్లునుఁడేల? చాలనొకొ, నే • నీ మువ్వఁ దప్పింపఁగదా॥

మీరావంతయు సందియం బందఱుడు. ఈగురుబలం బన నెంత?

వీరికిఁదోడుగ నీరేడులోకంబు లేకమైవచ్చినను నే గెల్వఁజాలనా!
రండి! మజ్జనకుని వత్రిన నే నెఱుంగుదుఁగాన,

క॥ పలుమాటలేల వినుఁ డీ

కలని సుయోధనునిఁ జంపఁకయె నే వాని

బలిమి గట్టి భవత్పద

జలజంబులచెంత నిలువఁజాలుదు నిపుడే.

అట్లుల నేజేయంజాల నైతి నేని, నను భీమసూనం డని పిల్వ
కుడు, ఇఁక నైన మీసందియం బుడిగి నన్నంపవేడెద.

ధర్మ—కుమారా! నీ వట్లనుటచే నొక్కింత ధైర్య బూని నిన్నంటిగఁ
బంపఁ దలంపుఁగలిగె, మంచిది. మే మెల్లరము దుర్బదరాజాత్మజఁ
గాపాడుకొనుచు నీకు సహాయులమై వెనుకనుండెద మ. కావున
నీవు చని విజయుండవు కమ్ము.

ఘటా—రండి! నమస్కరించుచున్నాఁడ.

ధర్మ—వుతా! విజయోస్తు! విజయోస్తు! లెమ్ము. సత్వరమ్మున నమ
రమ్మున విజయలక్ష్మిం జేకొమ్ము, పొమ్ము. (యవనికపడును.)

(ఇరువురు గంధర్వులు పోవేశము.)

మొదటివాడు—అన్నా! ఈమహాకవ్యమధ్యంబున నీ చిట చిట,
పట పట ధ్వనులు మోయుచున్న వే! ఎక్కడ? ఏకారణముచేత?
రెండవవాడు—తమ్ముడా! ఇప్పు డియ్యెడఁ బాండవులపైకిఁ గారవ
సైన్యంబులు దాడివెడలి రాఁగా, భీమసేనాస్థానాడగు ఘట్కీచుం
డు ధర్మరాజానుమతంబున వారలపైఁబడి ఘోరయుద్ధంబుఁ జేయఁ
బోవుచున్నవాడు.

మొదటి—అట్టలనా! అట్లులైన మన మటకేగి యాయుద్ధమును జూచి
నత్తమా?

రెండ—చూడవచ్చుచుగాని, మన మయ్యెడ నెక్కుడు జాగ్రత్తగ నుండ వలయు. పోదము రమ్ము.

(ఇరువురు ముందుకు నడిచి)

రెండ—తమ్ముడా! అల్లదిగో చూచుము! అదియే రణరంగము. ఆకన్న ట్టునదియే కారవసేన. ఈతండే ఘటోత్కచుండను రాక్షసవీరుడు, ఇప్పుడే యుద్ధమారంభమైనట్టు లున్నయది. కావున మనమిహోబ భద్రులగు నుండవలయు.

మొదటి—అన్నా! అసంఖ్యాకులగు నాకారవభటుల నీరాక్షస వీరుం డొక్కరుండు సమరంబున సమయింపఁగలఁడా?

రెండ—తమ్ముడా! నీ వెంత వెఱ్ఱివాడవు! ఆతనిశక్తి నీవెఱుఁగవు.

ఆ! వె! కరుబలంబు లెంత ! విరివిగా నుండిన

రాక్షసునకు సాటి ! రాక్షసుమ్ము

గులకరాలు గంప ! కొలఁదియుండిన, వన్నె

వాసి నొక్కరవకు ! తీసిపోవె?

కావున నీవటుల సంఘీంసం బనిలేదు. దానినిజంబిప్పుడే కని యెద్దుగాక!

(“కో” యని ధ్వని వినఁబడును)

రెండ—తమ్ముడా! చూచితివా?

ఉ! సింగము త్కువ్యవధా ర్తిమయిం ! జెచ్చెరదాటుచు నేగియేగి సా రంగచయంబునై బడి కరంబు హుటిహుటి నప్పళించు భా తిం గడు నుగ్రిఁడొచు బర, తెంచెడుఁ గారవసేనపైకిఁ బో రంగ ఘటోత్కచుం డనడి ! రాక్షసవీరుడు, చూడు మాతనిగా.

ఆహ! ఏమీ! ఆఘటోత్కచుండు కారవసైన్యంబుల నెదు రొన వానిధాకకుఁ దాళఁజాలక యేలీల నాసేనలెల్ల బరువు లిడుచున్ననో చూడు

(“పోకుడు, పోకుడు” అని ధ్వని వినఁబడును)

కంటివా! ఆసారుబోతులు వెన్నించి పారుచున్నంత నారక్క
నుండు వారి వెంటనంటి “పోతుడు, పోతుఁ” డనుచు వాకిపై నంప
వృష్టిఁ గురియించుచున్నవాఁడు—అయ్యో! పాప మానేనలెల్ల నెట్లు
చెల్లాచెడలై పోవుచున్నవో చూడుము.

(“కాపుము, కాపుము” అని ధ్వనివినఁబడును.)

వంటివా! ఆరాల్గించరునిధాటి శోర్వం జాలక యానేనలెల్ల
“కాపుము, కాపు” మని కర్ణుఁ డున్న యెడకుఁ బరువులిడుచున్నయని.
చూడుము—అన్నన్నా! ఆఘటోత్కంచుండు కర్ణునిగూడఁ దాఁకు
టకై వాఁడున్నయెడ కరుగుచున్నవాఁడు కాపున మనమును
నచ్చోటికేగి, యాపర్యవసానము గనుగొనియెడము రమ్ము.

(నిష్క్రమణము) (ఇది విష్కంభము)

(కర్ణ ఘటోత్కచుల ప్రవేశము.)

ఘటో—ఓరీ సూతపుత్రా! శూరశిఖామణులగు మాయయ్యలపై
మీర లెడతెగని పగం బూనియుండి నమయంబు దొరికిన
దని యొంటరిగనన్న ధర్మరాజాదులపైకి నేనాసమేతుఁడవైవచ్చి
రివి కాఁబోలు! ఇట్టి కృత్రిమకార్యమునకుం దగినఫలంబు నందె
దవుగాక! నేనును తరుణంబు దొరికిన కరుబలంబుల బరిమూర్చి
ధర్మనందను రాజ్యాధిపునిగఁ జేయింతుననియుఁ దలంచుచుంటి.
అందులకు మంచి తరుణము దొఱకె రమ్ము.

మ! సమరంబుండు నినుఁ వధించి శతనిఱ • బక్కాడి దుశ్శాసనుఁ
జముమోలఁ వడినిల్పి కౌరవపతిఁ • మర్దించి సైన్యంబులఁ
సమయంజేసి యజాతశత్రుని నిఱక • క్షూభితఁగావింప నీ
కుము నేఁబట్టి రమ్మరమ్మిచ్చుదు నిఁ • మార్కొండు సూతాత్మజా!
కర్ణ—ఓరీ, వ్యర్థప్రలాపీ! నాసాహసం బీవెఱంగవైతివి.

డి! ఓరి నిశాట సీమలుల • నుబ్బుచుఁ బల్కగనేల? చూడు నా
శూరత; నింక మీరెటకుఁ • జొచ్చిన ని న్వధియించి, ధర్మజా

ధారుణిఁగూల్చి యాకవల ! దర్ప మడంగగఁజేసి, చాపదిగ
ధీరతఁబట్టి మాకురుపతిగ గడు సంతసమండఁ జేసెదగఁ

ఘటా—ఓరీ, దంధవృలాపీ ! నీవంతటి సాహసీ వగుదువా ? అట్లయిన
యుద్ధరంగమునకుఁ బోవుదము రమ్ము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)
(పారిపోవు కర్ణుని తరుముకొని పరుగిడుచు ఘటాత్కచుఁడు
ప్రవేశించును. కర్ణుఁడు పారిపోవును)

ఘటా—(తెరలోనుండి వచ్చుచు)

శా॥ ఓరీ ! పోవకు సూతపుత్రీ ! నిలుమీ ! యొక్కింత; యాతండా నీ
రారాజౌగద, పిల్వ మాతని, వడిగ ! రక్షించు నిన్నిప్పు డో
ధీరమ్మన్య ! సతంబు మంత్రముల బోధింపంగఁజాల నిన్నుఁ బా
నీరీతి విడనాడిఁ జూచునానొ ? ధాత్రీశం దదాక్షిణ్యుడై॥
(అని తరుముకొని తెరలోనికి పోవును.)

శకుని—(ప్రవేశించి) ఆహా ! ఘటాత్కచుఁడు కర్ణుని నామావశిష్టునిఁ
గావించి, మమ్ము బరిమార్చుటకుఁ గాఁబోలు నీదెసకే వచ్చుచు
న్నవాఁడు. దైవమా ! ఏమిసేయుదు ? అయ్యో !

మ॥ కనుగొంటే కురుసైన్యసంహరణదీక్షాత్ముఁడు, దైత్యేభ్యుఁ డో
జననాథాగ్రణి ! సూతపుత్రీకు వడిగ ! జక్కాడి రా భీకరా
నన్నుఁడై వచ్చె; నితేను నిల్వఁగలనా ? ! నన్నాచి యాసీచునిగ
దునుమాడగ జను వేరవే కురుపతి ! ! దుర్వారకౌర్యన్నతీ !
(ధ్వని వినఁబడును) అయ్యో ! మిక్కిలి సమీపించుచున్నవాఁడు.
అతని ముందు నే నిల్వఁజాల. (అని పారిపోవుచుండ)

ఘటా—(పరుగిడుచుఁ బ్రవేశించుచు)

ఉ॥ ఏల తొలంగడో శకుని ! ! యిహానరింపఁగ నీతియానె, భూ
పాలుఁడు మేనయల్లుఁడు, సఖ్యాస్థలి నీహానరించినట్టి యా
మేలు దలంచియున సిను ! మేకొని పోవఁగరాఁడె ? నిన్నునిగ
మూలఁగ జూచువాఁడె ? ఘనదోర్బలుఁడే వడిఁ బిల్వ మాతనిగ !

ఓరీ! దుష్టబుద్ధీ! నీశక్తిసామర్థ్యంబులఁ జూపుటకు,

నీ॥ వలనొప్పు ఘోరాహాఠవస్థలియాగాని

ఛలములాడెడు ద్యూతశాలగాను

భ్యాతికి నెక్కు సంఘరభేలనముగాని

తాతయ్య! మాయజూదంబుగాదు

పాలుపొంద ఘనశరంబులుగాని, నీవను

గతిఁ బడ నివి పాచికలునుగావు

నలువొంద దానవనాయకుల్ గాని మా

యలు బన్నఁగాఁ బొండఁపులునుగారు

గీ॥ ఔర! యీరీత వెన్నిచ్చి పార మేర

యానె, పోవకు పోవకు మయ్య మెందు

పరుగువారిని నిను భంగపఱుప కింక

విడుతునని మెంచఁబోకు మెన్నఁడు దురాత్మ!

(తరుసుకొనిపోయి, తిరిగి ప్రవేశించి దుర్యోధను నుద్దేశించి,
కోపముతో) ఓరీ! సుయోధనా! దురాత్మా! కౌరవకులజలధి బడ
బాసలా! ఇంక నీవ చిక్కితివి. దూరమ్మున నిల్చెదవేల? రమ్ము
అల్లదిగో! చూడుము. మీవాఁల యవస్థలఁ గన్గొనుము.

క॥ వీరలె నీతమ్ములు, మఱి

వీరలె నీమామ, శకుని, ప్రియుడగు కర్ణు,

దారయ వీరెల్లరు జను

బారికి జననున్నవారు పార్థివచంద్రా!

వీరు నీకుఁ బరమాత్ములు కారా? ఇప్పుడే నీపరాక్రమముఁ జూపి
వీరల విడిపించుకొని పోయెదపురమ్ము—కదలవేమి?

గీ॥ అలిగి వీరల మర్దించు పురుషుగాక

సమయమెప్పుడి నీపరాక్రమముఁ జూప ?

నిచటి శేతెంచి తెందుల పిచ్చు డిట్లు

లలుక నుంతైనఁబూనక నిలుచుటేమి?

పాప మా దురాత్ములు కర్ణ శత్రును లీల్చిరే! దుర్యోధనా! నీ కింక
దుర్యోచనలఁ గఱపువారెవ్వరు? ఇట్టి చెలికాండ్రు నడబాసె యీవ
సుధ నెట్లెదవు? ఇంకెట్లు మనియెదవు? —

క॥ మును పాండవులను మాయల

ననువొందఁగ నెలిచి తనుచు ॥ ననయము విందుగ

జనవర! యిపు డటా సలుపగ

జనునే? శరమునని నెలిచి ॥ చనవలె సుమ్మా॥

నీదుర్మార్గముల నే నెఱుంగ నని తలంచితని కాఁబోలు. ఆహా!

అట్టి నీ కిప్పు డెట్టి శాంతగుణంబు నావలనం గలిగె. ఓరోరీ!

చ॥ ధరణిప! యుద్ధమందు ననుఁ , దాఁకెడ నంచు మదిగ దలంచినగ

గరిపురిపైని నాన విడి ॥ గ్రీక్కున రమ్ము...

(తెరలోనికి పరుగునఁబోవుచు)

...సుయోధనావడిగ

బరువిడనేల? జూడము న , బొండుతనూజలఁ గెల్చినట్టి ని

న్నరయఁగలాఁడె ధాత్రి నొకఁ ॥ డైన? బలాధ్యుడ! పోకుపోకమీ!

(తీరిగ పోవేళించి)

ఆహా! అయ్యది తరువా? దాని నాదుర్యోధనుం డని భ్రమలెంది

వచించుచుంటినే. ఐననేను, ఇప్పుడే వానికై యెడఁగాక!

(నిష్క్రమణము)

(దోరి, దుర్యోధనుల ప్రవేశము)

దోరిఁడు—(అలకించి తలయూచి) కారవరాజేంద్రా! ఆఁగాలింప

రుం డాడెడు పరుషోత్తుల వినుచుంటివా! ఆతఁ డొకశత్రువుంగని,

నీ వని భ్రమలెంది యట్లాడుచున్నవాఁడు. నిజముగ నిన్నే కనొన్న

నేను నేయునొకదా? ఆహా! ఆతఁడుగూడ నియ్యడకే పరువిడి వచ్చు

చున్నవాఁడు. ఇంకేల మన లిక్కపెగ్గెలు?

చ॥ మనుజువలెంద్ర! నీయనుగు ॥ మామయవస్థకు జూచినాడె వా
దనుజుని భీమరాష్ట్రుని ॥ ధాటియై గంటివి; వాని గూన్చుగా
జనున భరితి నెవ్వరి? ॥ సాగఁగనేర్చున సామానంబు లిం
కను మది బీరముగా విడిచి ॥ కారవకోటి రక్షనేయుమీ॥

అది యెట్లంటేని, నీవిప్పట్టున నా రక్కసునితోడఁ జెలిమింజేయు
టయె. అదిగాక వేటోకలెఱపు గన్నట్టదు. ఇది ముమ్మాటి సత్యము.
నీవిటు లొనర్చవేని, కరిపురిపై నాన నేటితో సరియని యెఱుంగుము.
వీని సామాన్యన క్తంచగుండుని తెలంచితివి కాబోలు! ఈతం జాదశకంఠు
నంతటి మేటినుమీ !

దుర్యోధ—(తల వంచి, వంచి, తనలో) అహ! ఇంకెయ్యది లెఱపు?
వీరిట్లు పుల్లవిరుపుమాట లాడుచున్నారే. ఇంక కర్తవ్యమేమి?
పుత్ర, భ్రాతృ, సుహృ, ద్వాంధపుల్లెల్లు నీరాత్రించరుచే ధాత్రిఁ
గూలిరి. కావున, నిప్పట్టున విరివచనానుసరణి నా యసురునితో
నేస్తమొనర్చుటయే ప్రశస్తమనితోచెడిని. కాని వీని నెట్లులఁ బల్కు
రింతు? కోపానలజ్వాలలఁ బర్వజేయుచు వచ్చుచున్నాడే! వీని నెవ్వ
రిఁ బ్రసన్నునిం జేయఁజాలుదు? (ఆలోచించి) సరిసరి. ఇప్పుడోక
యుక్తి తోచినది. అదిగో! రాక్షసుఁడు సమీపించుచున్నవాఁడు.
ఎదురుగాఁ బోయెదగాక!

ఘటా—(ప్రవేశించుచు) దుర్యోధనా!

డి॥ మించినచేడ్కఁ బొందవుల ॥ మేదిని గూల్చెదనంచు నాత్మ నూ
హించి వనాంతరస్థలి క, హీనపరాక్రమమొప్పు వచ్చి, వే
కాంచిలె కర్ణుని కనునఁ ॥ గాలునిపోలున కేగనుండ, నో
వంచిక! వారి వీడివనఁ , బాడియె, పోయెను రమ్ము వారితోగ.

టరీ! చిక్కితివా! నీవిం కెందుబోయెదవు?

దుర్యోధ—(ఎదురుగా చిరచిరఁ జని కాగలించుకొని) కుమారా! భీమ
నందనా! నీడి న్యాయమా? నా సోదరులగు పాండవులపాటు

విని, సైన్యసమేతుండనై వారలకు సాయపడఁ జనుదెంచు నాపైనా నీ సాహసము? కురుసాండవుల కొకభేద మున్నదా? మేమెల్లర మొక్కటియే గదా! పగతునివలె నీ విట్లానర్పఁదగునా? శాంతింపుము. నా వచనముల నాలకింపుము.

వనచరులేర్చెన నీ వనమ్మున మమ్ముడ్డగింతురేమో యను తలంపున స్వసంరక్షణార్థము మేము రణభేరి మోయించితిమి. అయ్యది విని నీవు మమ్ముల శత్రులఁగా నెంచి మాపై దాడివెడలితివి; అంత నేను నిన్నుగని “తెలియని కఠంబున నీ నిట్లు వచ్చుచున్నాడ”నని యెఱింగియు నా సైన్యంబుల మరల్పనైతి. అందులకు కారణంబొందుకలదు. అది యెద్దియన, “మీర లేకతమ్మున మా బోంట్ల సహాయంబునైనం గోరక, ధనదునిపైకి వెడలుచుంటఁ గని, మీరలు వారల సమరమ్మున నెదిరింపఁ గల్గుదుగా, అంతటి శర కాశలంబు గలనా?” యని సందియంబొదవి, “కానిమ్ము చూతము. ఇంటఁ గెల్చి రచ్చఁ గెల్వమన్నటుల మనతోఁ బోని నిల్వఁగల్గినఁ గదా నాయత్తుల నెదిరింపఁ జాలుట?” యని యూహించి నే నట్లానర్చితి. ఇప్పుడు నా సందియంబు దీరె.

గీ॥ ఔర, కంటిని కంటి, కుమార! నీదు

బాహుబల మెల్ల; నేత్రపరివర్తంబుఁ గంటి;

దివ్యశస్త్రాస్త్ర మహిమంబుఁ దెలిసికొంటి;

భీమనందన! సంగ్రామభీమ! నేడు.

నిక్కముగ నీ వొక్కరుండవే యాయత్తులఁ బోలియింపఁజాలుదువు. కుమారా! శాంతింపుము. ఈ కల్లోలంబంతయుఁ గల్గయని భావింపుము.

ఘటా— (ఆశ్చర్యముతో) దుర్యోధనా! ఇదియేమి! అందిన జట్టును అందనిచోఁ గాళ్లును బట్టువానివలె నున్నాడవే! అన్నా! నిన్ను నమ్మఁజాల. (అని దుర్యోధనుని రెక్కల విరిచికట్టును.)

కుర్యో— కుమారా! రాత్రించేంద్ర! అట్టి సందేహంబు లుడుగు
ము. నా వచనములు సత్యములని మెఱుంగుము. ఇంక మన
మీట సేల యాలసింపవలయు? భీమసేనునికిం దోడుపడ వేగమ
పోయెదము రమ్మ. మున్నుగద మాయన్న యగు యుధిష్ఠిరు సము
ఖమ్మున కతిగెదము గాక! (అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు)
దోరా—ఆహా! ఏమి వీనియైతి? ఇప్పుడుగదా సుయోధననామము
సార్థకమయ్యె, కర్ణ శకునిప్రయుఖుల సేవ చేర్చి వారిని గూడఁ దీసి
కొని పోయెదగాక! (నిష్క్రమించును)

(కర్ణాశ్వత్థామ దోరాదుల ప్రవేశము)

దోరా—మీర లిటురండు. (కర్ణాశ్వత్థామలఁ బిలుచును)

అశ్వ—రాధేయా! మద్భవకుండు పాండవులతో బోరానర్హఁ డలంపవ
లదనియు, నటులఁ దలంచినఁ గీడు చూడుననియు, బలు తెఱంగులఁ
జిలుకఁడు జెప్పినటులఁ జెప్పినను నావంతయు సతికు సేయక,

“ఉ॥ పాండవులన్న నెంత? యదు • పాండవులుండిన నెంత నాకు? భూ
మండలిలోన నన్నెదిరి • మార్కొనఁ జాలిన వీరుఁ డున్నె? నీ,
భండనమందు నిచ్చినను • పాండుసుతుల్ పడు పాట్లుచూడు, వే
దండపురాధినాథుడఁ • దత్తరమొగుచుఁ బల్కునయ్యెనే?”

అని ప్రగల్భములాడిన నీ నిప్పు డిట్టుల తలపోసికొనియెద
వే?—మందు వెనుక లారయక,

ఉ॥ మాటలుపెక్కు నేర్చితని • మహుల నోట వచింపరానటుల్
మాటికి మాటికిఁ జదర • మాన్యత గల్లెన; మద్వచస్సు తా
టాటని మెంచి తప్పుకు; ఘటితమసాహస మిప్పుడైన నీ
పాటిపడంచుఁ గాంచితివె? • స్వానుభవమున సూత్రప్రతికా!

దోరా! “తడిసిగాని గుడిసె గట్టకు, తగ్గిగాని మొగ్గ” డనులోకో
త్తరి త్తయగునా? ఎవ్వండైన తన్ను మించి చరించునాఁడు పరిభవం

బండకుండునా? పాపము! నీ కెట్టి గర్వభంగము సంపాదించె!
ఏలనీ నీలీల! దలపోసికొనియెదవు? గతజలనేతుబంధన మేల? ఇత
నైన బుద్ధిగలిగి నలుపురతోబాటు నీవును నడువుము.

కర్ణ—(తనలో) ఆహా! మీదు నా శరీరము చిరుగులువడ కలకుట
మృదుల బోలు పలుకులాడుచుండెనే? ఏమి నా బోదుకు?

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

(ధర్మజ నకుల, సహదేవ, శౌపదులును, ఘటోత్కచుండును,
ద్రోణ, కర్ణ, శ్వేతామ, కృపాచార్య, శకుని దుర్యోధనాదులును
ప్రవేశము.)

(శంఖధ్వని వినిబడును)

సహ—(ద్రోణుని) వింటిరా, ఆశంఖానినాదము. అల్లదిగో!
దుర్వాంశ శౌర్య గర్వితాః మహేధకః(తీరస్రండును, భీమబలాధ్యం
డునునగు భీమసేనుండు

గీ॥ ఎసుధ తల్లడమందంగఁ బాపతేడు

కదలఁ బారలు చుల్ల, దిక్కుటము లదర

నాది కూర్మంబు మదిచెడి యడర, నదిగా

శంఖనినదంబు సేయు నిశ్చంక నిపును.

కావున నిపుడే కదనంబునకుఁ గడి గుఱుండనోవు! సత్వరమున
నరిగెదము గాక!

(అందఱు ముందుకు నడచురు)

ధర్మ—గురువర్మా! మనమిపుడు కదనరంగము సమీపించినారము.

(ఒక దిక్కుజూసి) ఆచార్య! అల్లదిగో! దూరంబున మనవైపు

నకు నాతురతతోబాటు తెంచు వురుషుల యెవ్వంజై యుండనోవు!

ద్రోణ—ధర్మనందనా! ఆతండు భవత్ప్రహలాదరుల డగు నర్జునుఁ
డుగఁ గన్నట్లు చున్నవాడు.

ధర్మ—(వికసితవదనంజై) నాకును నట్టులనే తోచెడిని.

అర్జు—(ప్రవేశించి) అగ్రీహ! నమస్కరించుచున్నాఁడ.

ధర్మ—అయుష్మాన్ భవ!

అర్జు—(దోణునిగని) గురువర్యా! భవచ్ఛిష్యః శిష్యే మౌక్తిక్య-
మన్న వాఁడు. (పాదములకు మౌక్తిక్యము.)

దోణ—దిగ్విజయోస్తు! తమ్ము. (లేవదీయును.)

ధర్మ—తమ్ముఁడా!

శ॥ కవ్యడి! యియ్యెడ దర మని

యెవ్వనిచేఁ బెరిసికొంటి! విందుని సభలో;

అర్జు— ఎవ్వండగు? నారమఁడే

సవ్యడి యెరిగించె నాకు! నాకల్యముగఁ.

ధర్మ—అహ! నారదమానీంద్రిఁడు కడు వందనీయుండు. సరియతాని
యింకఁ గర్తవ్యమేమి? ఈ దిక్కునం జని మనసోదరునిం గలిసి
కొందము రండు. (అందరు నిష్క్రమింతురు.)

(భీమ, నలకూబర, మణిభూషణుల ప్రవేశము.)

నల—ఓరీ, నరనాథాధమా!

శ॥ చోరుని భంగి మాసరసిఁ జొచ్చి, భయం బిసుమంతలేక, త

స్మీరజముల్ గ్రహింపఁదగునే? దురితొత్తుక! యోచిహీన! నీ

తీరునుఁగాంచి కూడదని! తెల్విన మావనపాలకావళి

గూర్చితఁ ద్రొంచి వైచితివి? యీహ! నినుఁ మననీయ నాయమే?

భీము—ఓరీ, తులువా!

శ॥ తులువతనమున నీవాడు! పంకులకును

కగిన ప్రతిఫలమండె నో! పొగరుబోత!

యాసరసిఁ జొచ్చి, పుష్పముల్! గోసికొనుట

చార్యమే? యట్లు దలవంగ! సరియ నీకు?

నల—టరీ, బాలికా!

గీ॥ మానరసిఁ జొచ్చి పుష్పముల్ | గోసినొనుట

చార్యమేకాదె ? నీవెంతసాహసీవాణా ?

పకులసొత్తుల ననుమతి | వడయ కెపుడు

గొనుట చార్యంబుగాదె గానా | కూరకర్మ !

భీము—ఏమేమీ! ఆకొలను మీయదియా? అండలి సరసీగుహం
బులగొనుట చార్యమా? చాలు! చాలు!

నా॥ ఈతీ రెండు వచింపబోకు మధమా! | యీపర్వతచాిత సం
జాతంబై చను సర్పరీజనిత కా! సారంబు నీ దంచు ని
ర్భీతిం బల్కెదె దుష్టచిత్తి! యది నీ | విస్త్రాబునం గొంటె? నీ
తాతల్ దాస రచించినాడె? యితరుల్ | వాకంగ రాకుంటకు॥

ఆనరసిపై నీకెట్టిస్వాతంత్ర్యముకలదో యితరులమగు మాకును
నట్టి స్వాతంత్ర్యమేకలదు. ప్రకృతినిర్మాణముల కందఱు సమాన
స్వతంత్రులేకదా? కావున నీ వింక జంకుమాని దొంగతన మనఁ
గడంగితివేని నీ టెక్కు లింక దక్కవని యెఱుంగుము.

నల—చాలుచాలు—

మణి—అహా! ఈతఁడు గొప్పశాస్త్రజ్ఞుని తెలింగునా గన్పట్టుచున్న
వాఁడు. దీనింబట్టిచూడ “నాకంటపడినదిగాన నది నాయది”
యను నూతనధర్మం బాచరణలోనికి దెచ్చు సచ్చరిత్రునిభంగి
నున్నవాఁడు.

నల—మానవాధమా! మావనమంబ్రవేశించి, యండలిచిత్రంబుల
నేత్రపర్వంబుగఁగొంచి, విచ్చినతోవంబోవక, తన్మధ్యస్థకాసారం
బుజొచ్చి, కలంచి; యానలి కమలాబులగొనుచుండ, నీకది తగ
దనియనఁ, గొలంకే నాయది యనగడంగితివా? ఎంత మదోన్మత్తత
నున్నాడపు? చాలుచాలు. తుచ్చుడా! ఇట్టి పిచ్చిప్రేలుడు లికఁ
గట్టిపెట్టి యిచ్చోటునీడి, తక్షణంబ చనకుంటివేని, నీప్రాణంబులు
నీ కింక దక్కవని యెఱుంగుము.

భీము—యత్నాధమా !

క॥ మృక్కడి ! యేచుంటివి ? నీ

జక్కులబలములను కలని ♦ జక్కాడిన నా

యుక్కు నెలుంగవు ; మతి నీ

వెక్కుడు బల్లిడుఁడవాక్కా ! యెల్లరకంఁటా !

నల—ఓరీ దంధపృలాపీ !

ఉ॥ వేమరుఁబట్టిన ట్లిటులఁ బ్రేలిన నాగదతోడ నిన్నుదే

మోది, ఖరార్కనూనుపురము వడిఁజేర్చెద, దుర్మదాంధ !

భీము—యత్నాధమ ! నీగదఁద్రొటిని ♦ జక్కుగఁజేసి, నిను వధింపగాఁ

బోదమటంచు నాగద ప్రిమోదముఁజెందెడు రమ్మరమ్మిక॥

ఓరీ పారుబోతా ! పోరికిఁ దారసిలుము. నీకండకావర మడంచు

వాఁడ రమ్ము.

నల—ఇదిగో ! వచ్చితి. కాచికొమ్ము.

మణి—(నలకూబరున కడ్డమువచ్చి) మహారాజా ! ఈసామాన్య నరాధ

మునతోఁబోర నేజాలనా ? ఒక్కతృప్తికాలంబున నిర్జించి వచ్చు

వాఁడ. చూడుము నా రణప్రాప్తియు.

నల—మంచిది పొమ్ము.

మణి—ఓరీ ! నరుఁడా, నన్నుంకెలిచి తరునాత మా మహారాజుపైకిఁ

బొమ్ము. (తనలో) ఏమీ ! ఈనరుఁడు సామాన్యనివలె గన్పట్ట

డయ్యె. ఇట్టి భీమబలాధ్యునితోఁబోరి నే జయమందఁగలనా ? వట్టి

మాట. ఒకవేళ నే జయమందితినిపో, నాకుసర్వపై న్యాధిపత్యపదవి

తప్పక సిద్ధించును. అందులకు సందియంబులేదు. కాక, నేనోటు

వడినను మా మహారాజున కొకవిధమున సాయముఁజేసినవాఁడనే

యగుదును. అ దెట్లంటేని నాతోఁ బోరునట్లుట చేసినరుం దలనటఁ

జెందకమానఁడు. అప్పు డీతని మామహారాజు గెల్పుట నిశ్చయి

తులభము. (ప్రకాశముగా) నరుఁడా ! సిద్ధముగ నుంటివా ?

భీము—మంచిది రమ్మ. (ఇరువురను కత్తులతో యుద్ధమొనర్తురు)

నార—(ప్ర)వేశించి, దూరమున నిల్చి తనలో) వహవా! నాకెట్టి విండు
లపై విదులు జరుగుచున్నవి? నిన్న ఘటోత్కచునకును గౌర
ప్రలకును జరిగిన ఘోరసంగ్రామంబున నా కొక గొప్పవిండు జరిగి
నది. ఇప్పుడియ్యెడ నింకొకటిగూడ సమకూడనున్నయది. కావున
నివ్వజెచని కాల్యకృత్యంబుల నిర్వర్తించుకొని కృతస్నాతుండనై
వచ్చివిందారగించెదఁగాక, (నిష్క్రమించును)

భీముడు—(మణిభూషణునితో) ఓరీ! యీయూరి నీయసువులఁ బాసె
దవు చూడుము.

(గదాయుద్ధము చేయును, మణిభూషణుడు పడిపోవును)

భీముడు—(నలకూబరునితో) ఓరీ! యక్షాధమా! ఇంక జూచెదవేల?
నీవ చిక్కితివి రమ్మ.

నలకూ—ఓరీ, నీచమానవా! నీవేల యకారణంబుగ దురంబునకు
దొరకొని పోరాంబులఁ బావుకొనెదవు? మననెంచితివేని తప్పు
జేసితివని యొప్పుకొనుము. నీ కథయదానంబొసఁగి, నిన్నుమన్నించి
పోనిచ్చువాడ. కాదేని,

మా||ఘోరితరంబగు మార్గములఁ గొనిపోయితిగ నేసెద జూడుమునిగ

భీముడు—అట్టులనా! చాలు చాలు.

మేరుసమాన బలాధ్యుల నెందర * మేదినిఁ గూల్చితి దానవుల
వారలకంటె భుజాబల విక్రమవంతుడవే నను మార్కానగా
నోరి, ప్రగల్భము లాడఁగఁబోకు మందుగఁగదాహరించెదనిగ.

నల—భూరిపరాక్రమవంతుని నన్నిటఁ బోల్చెకె నీచనిశాటులతోగ
వారలగల్పితివంచు ననఁగెలువగల వే? తులువా! కలనిగ

భీము—వారలగెల్పుటకంటె నినుఁగెలువఁ గలుగఁబులుసుమా కనమా
ధీరుడనంచుమదింగొనుగర్వముఁ ద్రొంచెద, ద్రుంచెద, మించెదనిగ||

(అని యిరువురు గదలదిప్పుచు యుద్ధముచేయుదురు)

నార—(ప్రవేశించి, దూరమున నిల్చి, తనలో) ఆహాహా! ఏమివిందు లేమివిందులు! సాగంధికపుష్పాధారంబున నాటివ కలహంబు మొలక పెరిగి పెద్దదై యిప్పటికి రెండు వంటలుపండి, నాకిడువు నిండించి నాకు సంపూర్ణముగ దృష్టినొందించినది. చాలును. ఇప్పటికే పొట్టయు బిచ్చిపోయినది. ఇంక దురాశకుఁ బోయితిని, గణపతి కడువువడువున విచ్చిపోయెను. కావున నింక కలహంబు సమయింపఁ జేయఁ దూచెదగాక. (నిష్క్రమించును.)

బ్రహ్మ—(ప్రవేశించి తనలో) ఈ ఘోరసంగ్రామంబుజూడ నింత టితోఁ దుదముట్టునట్లు గన్పట్టెను. దీని నిట్టులనే విడిచివుచ్చితినేని నారదుండు సెప్పినట్లు, క్రమక్రమంబుగఁ బొందవ పక్షపాతియగు గమలాక్షునకును, గుభేరపక్షపాతియగుననలాక్షునకును గయ్యంబు పొసంగకమానదు. ఈశివకేశవులకుఁ బోరు దారసిల్లిన నొకంబు లెల్లఁజీతాకునొందు. కావున నిప్పుడే వీరి సమాధానపరువనలయు— (పరుగున వారలమధ్యకు వచ్చి) వాయునందనా! శాంతిఁబ్రము. శాంతిఁబ్రము. కుభేరకుమారా! యేమియీ తెలియనితనము? ఒక్కనీ రజంబుకై మీ రీతీరునఁబోర మేరయగునా? నలకూబరా! ఈతండు సామాన్యనరుండని తలంచితివికాఁబోలు. ఈతం డమ్యునిలతన యుండు సుమా! మతియు నీకా ప్తకోటిలోనివాఁడును నగు; నెట్లంటేని,

॥ తొల్లి శంభుండు శాంబరీభిల్లుడగుచు
సూకర నవంబునను వీని సోదరుడగు
ఫల్గునునితోడఁబోరి, య సవానిపతిమ
కలరి, పాశుపతం బిడి సెలెనిఁజేసె॥

(ధర్మరాజులు ప్రవేశించు)

ధర్మజ—గంగానందన! రణరంగమునకు వచ్చినాము ఆశ్చర్యముతో) ఏమది! పోరుచల్లానినట్లున్నదే! ఆకన్నటు నలుమోముల వాడెవ్వఁడై యుండు? కమలగర్భుండు కాఁడుగదా?

భీష్మా—ధర్మనందనా! సం దేహ మేను! విరించియేసుమా! భీమనల
 కూబరుల సమాధానపరువ వచ్చినట్లున్న యది. మనమును జని వనజ
 భావుని దర్శించి జన్మసాఫల్యత నొందుదము. తొందరగ రండు.
 అందరు—(చతుర్ముఖుని జేరి) సరస్వతీ కళతా! నమస్కృతు
 లొనర్చు చున్నారము.

(అనిపాదములకు మొక్కులిడుదురు)

బ్రహ్మ—కళ్యాణ! కళ్యాణ!

ధర్మజ—తమ్మిచూచి! భవద్దర్శనసుకృతమున మాద్యశ పతితజన
 మ్ముల జన్మములు కల్పివహరములై, పావనతరములయ్యె.

బ్రహ్మ—మంచిది (నలకూబరునిజూచి) నలకూబరా! హేమసుమ
 స్ముల నీభీమశేనునకొనంగి నాని సంతృప్తుండేయుము. మతియు
 నీధర్మరాజులకును స్వాగతం బొసంగుము.

నలకూ—చిత్తిమా, (లోనికి పూవులఁగొనివచ్చి) అనిలనందనా!
 ఉ॥ రమ్ము ప్రభంజనాత్మజ! కంఠమ్ము మనమ్మునఁ గ్రమ్మునిమ్ము నే
 స్తమ్ము; దుర్మనందలి విధమ్మును నీస్మంకమ్మునుండి పోఁ
 జమ్ము పోఁ పోఁ గంజభవు! జెన్నలరారగ నేడు జూచు భా
 గ్యము; నొసంగిపట్టి కనకాబ్జము లియ్యవె కొమ్ము నమ్మలే!.

భీముడు—(అందుకొని) యక్షాధినాథా! భవాద్యశ పుణ్యసత్రముల
 తోడ నేస్తమ్ము సంపాద్యమ్ముగుడు గడు మద్యుఁ జెందితి.
 మిత్రుని గ ననుఁగన్గొనినందులకు మీకు నా యనేకాభివందనములు.

నలకూ—ధర్మనందనా! గాంగేయాది మహా యోధవరులారా! యీస
 రసీరుహ నవమ్మున మిమ్మందర సందర్శింపఁ గల్గినందులకు గడు
 సంలసిల్లుచున్నాఁడ. మీకందర కిదే నాస్వాగతము.

ధర్మ—(భక్తిపూర్వకముగ) బ్రహ్మనందభరితుల మైతిమి.

భీము—(ధర్మజుని యుద్ధిశేరి) ఆగ్రహ!

క॥ మన్నింపుడు దురితాత్ముడ

నన్న! ననుగ; ముందు వెనుక ॥ లారయకయె, మీ

తెన్ని తెలుగులఁ దెలిపిన

నన్నియు విననట్టిఫలము ॥ నందితి ననఘా॥

(పాదాకాంతుడగును)

ధర్మ—(లేవనెత్తి) సోదరా! ఇదియంతయు దైవయోగము. దానికే
వ్యర్థమి నీయఁగలరు? “బుద్ధిః కర్మానుసారిణి” యను నారోక్తి
నలుంగవా?

శీము—(ఆతురతతో) పాంచాలరాజనందనీ! యిటురఁమ్ము. (ముందున
కులాగిహని, పుష్పములఁదీసి)

ఉ॥ అంగన! నీవు నేను వన ॥ మందు విహారసుఖాబ్ధి మున్నవో
రంగు ॥ నీకొసంగిన ఎరంబున కత్తటి నింగినుండి మేల్
బంగరుపుష్పమొందు ధర ॥ పైఁబడ, నంది, ముదంబుఁజెంది, క
న్నంగవ కద్ది, తెమ్మని ననుగ దగఁగోరవె యట్టికొన్ననల్.

ఉ॥ నీరిజనేత్ర! యెవ్వి నను ॥ నీవకుగఁ, రఘురాముపాదపం
కేహుభృంగమైతనరు ॥ కేసరిపుత్తుఁ, గుబేరసూను, వా
ణీరమణీమనోహరుని ॥ నమ్మఁ గనుంగొను భాగ్యరాశిఁ జే
కూరి నె, నట్టి తమ్ము లివె ॥ కొమ్ము మనమ్ములరారఁగొమ్మరొ॥
(అని పూవుల విచ్చును.)

కావ—(తలవంచుకొని యందుకొనును.)

బ్రహ్మ—దుర్జయరాజనందనీ! నీ వింతెద్దియైనఁ గోరుము.

కావ—వాణీప్రాణధవా! తమ కరుణాకటాక్షవీక్షణముదక్క యితర
మే నొల్ల.

సహ—(ముందునకువచ్చి) కమలసంభవా! అట్టులైన నీ భరతవాక్య
మగుఁగాక!

గీ॥ వర్షముల్ కుంభవృష్టిగ • వరలుగాక
 ఛాతి సస్యసమృద్ధయై • తనకు గాక
 జగతిజనములు సుఖులయి • నెగడు గాక
 చృభువు లన్యోన్యమైతిని • బలగు గాక

బ్రహ్మ—తథాస్తు! తథాస్తు!

గద్య—ఇది శ్రీరమారమణ కరుణారసప్రసాదిత ప్రాచీనకవిత్వపూరిత
 సగోత్రవచిత్ర, శ్రీమత్కర్ణపాలెము వంశవయఃపారావారచారిణాః
 కామయ్యామాత్యపుత్ర, సుకవిజన విధేయ
 శ్రీదండరామ నామధేయ ప్రణీతంబయిన
 భీమప్రతిజ్ఞ యను నాటకము
 సర్వము సంపూర్ణము.

మంగళమ్ మహల్ శ్రీశ్రీశ్రీ

ప్రకటన

ఈ గ్రంథకర్త చేరచియుండుబడిన యితర గ్రంథములు.

1. కవిత్వతత్వము. శందస్సు. గురువులేకయే దీనినిఁ జదివినచో
కవిత్వముఁజెప్ప శక్తి కలుగును. వెల రు 0-8-0.
2. కాంత. ప్రేలకు నీతుల గరపు పద్యకావ్యము. 9 వ ముద్రణము.
గార్నమెంటు లెక్స్ట్ర బుక్కు కమిటీవారిచే బాలికా పాఠ
శాలలకుఁ బఠన గ్రంథముగ నంగీకరింపబడినది.
వెల రు 0-3-0.
3. శివకావ్య చరిత్ర. శివలింగోద్భవకథ. శివభక్తుల కత్యంతోప
యుక్తము. వెల రు 0-0-6

వలయువా రీ క్రింది ఆడ్రెసుకు వ్రాయుడు:—

కర్లపాలెము కోదండరామయ్యగారు,

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథాలయ పెన్సన్,

బెజవాడ.

స వ ర ణ ల పట్టిక.

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
10	8	వడువునె	వడువునె
18	20	కనులండువు	కనులపండువు
30	7	యీ భీమసేను	యా భీమసేను
54	15	యేమి?	లేమి?
55	18	నాకాసారముం	యాకాసారముం
68	13	సస్త	సస్త
69	14	జగదిభ్యాత	జగద్విభ్యాత
„	24	గూల్చెది	గూల్చెద
70	2	పరిస	పరిస
„	20	ఘటోక్తు	ఘటోక్తకు
71	20	హుటిహుటి	హుటాహుటి
„	25	కున్ననో	కున్నవో
75	16	భీమజెంది	భీమజెంది
„	21	పరుషోత్తుల	పరుషోత్తుల
„	22	కనొన్న	కన్దొన్న
78	19	విరి	వీరి
„	29	వంచక	వంచక
78	23	పాటిదడంచు	పాటిదటంచు
83	8	సెన్న	సెన్ననే
„	21	ప్రగల్భము	ప్రగల్భము
84	25	ఆశ్చర్య	ఆశ్చర్య
„	25	ఆకన్నటు	ఆకన్నట్టు

